GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi
36
Şubat '88
500 TL (KDV dahil)

YALAN HABER YASA TASARISI
SÖMÜRÜ VE SOYGUN DEVAM ETSİN DİYE...

Cumhurbaşkanlığı Konseyi Ne Ola ki...

İşkencenin Sonradan Saptanması

"Pişmanlık Yasası"nın Sonuçları, İtirafçılık Kurumunun İçyüzü

DÜŞMANA İNAT

OKURLARIMIZ her ay içinde ellerine aldıkları GÜN'ün maliyetinin, Özal hükümetinin yaptığı yüzde 52 kağıt zammı nedeniyle, epeyce arttığını biliyorlar. Gelin görün ki, bir derginin maliyetinin başka kalemleri de var: baskı, dizgi, film, cilt, nakliye, hattâ kırtasiye gereçlerine yapılan zamlar günlük basında doğru dürüst yeralmadığı için, tabii sizlere de yansımıyor. Dergilerin temel girdisi kağıttır ama, şu saydığımız öteki girdilerin toplamı da, bir başına kağıttan yüksektir. GÜN'ün maliyetinin yüzde 46'sını kağıt oluştururken, yüzde 54'ünü öbürleri oluşturuyor. Ve yukarda saydığımız tüm diğer girdilere de, yüzde 50 ile 70 arasında zamlar yapıldı!..

YAŞAMAK gerçekten çok zor! Bıçak sırtında gidiyoruz. Düşünün ki, daha geniş olanaklara sahip olan, özgün bir yayın çizgisiyle hiç kuşku yok ki GÜN okurlarının da önemli bir bölümünün izlediği Yeni Gündem dergisi kapanmak zorunda kaldı. Son derece üzücü bir durum. Kimbilir belki Yeni Gündem'in bu kaderini pek yakında başka dergiler paylaşacaktır.

HEMEN söyleyelim, GÜN yoluna devam edecek! Ama ne pahasına? Sen, sevgili GÜN okuru, bu ay 500 liraya aldığın dergini gelecek ay en az yüzde 60 pahalı, yani 800 liraya ya da pek yakında o da yetmeyecektir, 1000 liraya almak ister misin?.. Buna binlerce GÜN okuru hep bir ağızdan ve içtenlikle "evet" diyemedikçe, GÜN fiyatını nasıl arttırsın?.. Şu anda fiyatını artırmamakta hâlâ direnen **tek dergi** GÜN...

ÇEVREMİZE şöyle bir gözatmak, insanlarımızın hâlini anlamamıza yetiyor. Üniversite öğrencileri nasıl yaşıyorlar, nasıl karınlarını doyuruyorlar, nasıl kitap alıyorlar, nasıl barınıyorlar, nasıl! Kimi işyerlerinde 10-15 bin lira ek zam hakkı veriyor işverenler; bu parayla bir ayakkabı bile alınamıyor. Öğretmenler, memurlar, emekliler, bu dergiyi okuyorsanız eğer, hiç kuşkusuz olmasın ki, nasıl yaşamaya çalıştığınızı biliyoruz...

SİZLER, sayıları şimdilik binlerle ölçülen GÜN okurları! Bu dergi kendi çarkını döndüremiyor ama, işçiler, memurlar, öğretmenler, esnaflar, aydınlar, emekliler ve öğrenciler için fiyatını artırmayacak; gelecek ay GÜN'ü yine 500 liradan alacaksınız?

BİZLER birbirimiz için varız! Gelin, artık GÜN'e daha sıkı sarılın... Her ay başı yalnızca iki günlük gazete parasına kıyıverin, bir paket sigara az alın, bir tek porsiyon tatlı bile GÜN'den pahalı, yürüyerek gideceğiniz bir yere hiç değilse iki kez otobüse binmeyin, gelin bu fırsatla, GÜN'ün satışını 10 binin üstüne çıkaralım!.. Düşmana inat, direnme aşkına...

İÇİNDEKİLER

GÜN AYLIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ
Sahibi: **Sami Alptekin**
Yazışleri Müdürü: **Ismail Doğaner**
Sendika ve İşçi Sorunları Danışmanı: **Özcan Kesgeç**
Yönetim Yeri: 856. Sokak, 3/502, Konak-İzmir, 13 72 66
İstanbul Bürosu: **Taner Renda**, Asmalı Çeşme Sokak 14/2 Sultanahmet-İstanbul
Ankara Bürosu: **Cemil Turan**, Menekşe Sokak, 27/5 Kızılay-Ankara, 118 38 26
Adana Muhabiri: **Ömer Uz**
Kıbrıs Muhabiri: **Zeki Erkut**
Abone Koşulları: Yurtiçi / Yıllık 3500 lira - Altı Aylık 2000 lira
Yurtdışı / Yıllık 20 DM - Altı Aylık 10 DM.
Posta Çeki No: 275808, İstanbul.
Baskı: Engin Ofset.
Film: Delta Grafik.
Genel Dağıtım: Hür Dağıtım

ÖRGÜTLÜ TOPLUMSAL MUHALEFET

SON GÜNLERDE devlet protokolüne ilişkin bir tartışma başlatıldı. Görünüşe bakılırsa, "Cumhurbaşkanlığı Konseyi" adı verilen dört kişinin devlet protokolündeki yeri tartışılıyor. Ama pekçok kişi farkında ki, bu tartışma aslında basit bir "protokol" tartışması değildir. Böyle bir tartışma, ülkemizde parlamentonun rolüne, işlevine ilişkin yanlış fikir ve uygulamalar geçerli olduğu için yapılıyor.

Gerçekte sorun şudur: Ülkemizde siyasal rejim konusunda birbirine taban tabana zıt iki model öngörülüyor. Bunlardan birincisine göre, bu ülkede parlamento "olmazsa olmaz" bir kurum değildir, tam tersine böyle bir kurum "olmasa da olur", üstelik böylesi daha iyidir. Bu "görüş" sahipleri ülkemizde yerleşmiş bir parlamento geleneği olduğu ve iç ve dış demokratik kamuoyunun baskısına dayanamadıkları için, "parlamentonun yüceliği" kavramı karşısında boyun eğmişlerdir. Ama bu yalnızca bir görünüştür. Çünkü parlamentoyu "göstermelik" kılmak, "vesayet" altında tutmak için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır, yapacaklardır.

Bizim de savunduğumuz ve demokratik bir rejimde geçerli olması gereken modele göre, parlamento üstünde hiçbir "vesayet" kabul edilemez ve parlamento asla "göstermelik" kılınamaz. Parlamento en üst siyasal kuruluş olarak, sahip olması gereken işlevi görmeli, her türlü "gölge" ile açıkça hesaplaşmalıdır.

Demokratik rejim konusunda en ilerde sayılabileceğimiz dönemlerde bile, ülkemizde böyle bir demokratik rejim modeli gerçekleşemedi. Çünkü demokratik rejim tüm öğeleriyle bir bütündür, seçmeci bir anlayışla oluşturulamaz. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün yasaklı olduğu bir ülkede, ne insan hakları kökleşebilir, ne de parlamento gerçekte oynaması gereken rolü üstlenebilir.

En az onun kadar önemli olan bir konu da parlamento ile, parlamento dışı muhalefet arasındaki ilişkilerdir. Halkın sendikalar, dernekler, meslek kuruluşları, çeşitli girişimler aracılığıyla parlamento dışında oluşturduğu yaygın örgütlenme demokratik bir rejimin vazgeçilmez bir özelliğidir. Demokratik bir rejim, aynı zamanda, parlamento ile onun dışında kalan her türlü demokratik, mesleki ve siyasal oluşum arasında iletişim ve etkileşim kanallarının yaratılmasını, korunmasını ve geliştirilmesini zorunlu kılan bir rejimdir.

Bu yargımız yalnızca ileriye yönelik olarak önem taşımıyor. Bugün verilmekte olan demokratik rejim mücadelesi bakımından da zorunlu görevler bulunduğuna işaret ediyor. Çünkü bugün, parlamento içi ve dışı tüm muhalefet güçlerinin iletişim ve diyalog koşullarının yaratılması, etkili bir işbirliğinin sağlanması ertelenemeyecek bir görevdir.

Peki neden? Bu soruyu birçok nedeni alt alta sıralayarak, yanıtlamakta yarar var. İlkönce, antidemokratik seçim yasası nedeniyle, muhalefetin gücünün, Meclis'e tam olarak yansımadığını hatırlatmak istiyoruz. İkinci olarak şunu söyleyebiliriz: Önümüzdeki dönem temel sorunlardan birisi politik mücadelenin gündemini belirlemek, alternatifler üretmek ve depolitizasyonu kırmaktır. Meclis içi ve dışı muhalefetin etkileşimi, diyalogu ve işbirliği olmadan bunu başarmak çok zordur, hatta olanaksızdır. Zaten siyasal iktidar da, bir yandan Meclis'i göstermelik bir arenaya çevirmek, her şeyi başka yerlerde pişirip kotarmak isterken, son olarak "Basın Yasası" örneğinde olduğu gibi, muhalefet güçleri arasındaki etkileşimi kırma çabasındadır. Bunları söyledikten sonra, son olarak, yarının demokratik işleyişinin temellerini, bugünden, parlamento içi ve dışı muhalefet güçleri arasındaki etkileşim ve işbirliğini yaratarak atmak zorunda olduğumuza işaret etmek istiyoruz.

Bugün örneğin, enflasyon, işsizlik, sendikal haklar konusunda geçerli alternatifler üretilmesi, sendikaların etkin katılımı olmadan düşünülemez. Aynı şekilde, örneğin YÖK konusunda, öğrenci derneklerinin ve öğretim üyelerinin işbirliği sağlanmadan güçlü bir muhalefet yaratılamaz, gelişkin alternatifler üretilemez. Meslek kuruluşlarını, çeşitli dernekleri ya da çevre koruma girişimlerini gözönünde tutarak, bu örnekleri daha da çoğaltmak olanaklıdır.

Söylediklerimizden hareketle, şu sonuçlara ulaşıyoruz: Varolan tüm demokratik örgütler güçlendirilmeli, olanak olan her alanda yeni örgütler yaratılmalıdır. Meclis'de temsil edilen muhalefet partileri demokratik örgütlerin çalışmalarını her türlü olanakla desteklemeye çağrılırken, bu örgütler de kendi alanlarıyla ilgili alternatifler üretmeye ağırlık vermelidirler. Parlamento içinde, muhalefet milletvekillerinin ve ilgili demokratik kuruluşların temsilcilerinin katılacağı ortak komisyonlar kurulmalıdır.

Görüldüğü gibi, politik gündemimizin yakın hedefi, önümüzdeki görevleri somut olarak belirleyip, somut tanımlara kavuşturmaktır. İlkönce kazanacağımızı en öne koyan gerçekçi bir sıralamayla, bu hedeflerimize gerçeklik kazandırmalıyız.

Sömürü ve soygun devam etsin diye...

GÜN, Özal yönetimine, Cumhurbaşkanı Evren'e küçük bir öneride bulunmak istiyor, kabul edilmesi halinde, ülkenin 2000'lere doğru çağ atlayarak yürüyüşü daha bir emin, güvenli ve huzurlu olacaktır.

Anayasa'da bir kez daha, küçük ve anlamlı bir değişiklik yapılması: isteğidir bu öneri.

Şöyle:

Kendilerinin uygun bulacağı bir yerine, öyle pek arka sayfalarına bırakmadan, şu eklenebilir; "Türkiye Cumhuriyetinde, insanlar yaşamak istemekte hürdür. Bu hürriyet kanunlarla düzenlenir."

İşte böylece, olur olmaz insanların ülke topraklarında bulunmaları gibi, konuşmaları, yazıp çizmeleri gibi, ülke menfaatleriyle hiçbir alâkası olmayan münasebetsizlikler görülmez. Böylece, atlayarak yeni çağlara doğru ilerlenebilir.

***

OKURLARIMIZ bağışlasın, GÜN'de şimdiye kadar alışık olmadıkları birkaç satır okutmak zorundakaldığımız için üzgünüz. Üzgünüz ama, gerçekler de ne yazık ki, tam da önerimizdeki gibi gelişiyor.

Cumhurbaşkanı bir konuşmasında, basının sınırlarını bilmesi gerektiğinden sözediyor. Ekliyor: "kişilerin özel yaşamlarıyla uğraşmanın basın hürriyetiyle ne alakası var?"

Başbakan Özal konuşuyor: "Açık söylüyorum, müsaade etmeyiz. Bu haberlerin yazılmasına da, bunlara belge, bilgi sızdırılmasına da."

Bakanlar sırada, ekliyorlar, ekliyorlar...

Özel yaşam neler mi: Eski bir general'in ülkenin en yetkili kişilerinden biri olduğu dönemde TİME dergisi tarafından "en zengin bilmem kaç dünya generali" arasında sayılması, 30 milyona taksitle "satın" alınan konutun 3 milyona aylık kiraya verilmesi, Rabıta olayı, Ercan Vuralhan olayı...

Açıkça deniyor ki, bu tür olayları icap ederse biz açıklarız. Basına, halka, örgütlere ne oluyor?

Bir hatıralayalım: 1980 sonundan bir iki yıl öncesine kadar olan dönemi hiç düşünmeden. "Demokrasiye geçildi" diye ilan edildiği dönemde olanları. Önce kağıda yapılan zamları. Ardından basınla ilgili düzenlemeleri, çıkarılan yasaları. Şimdi de, "yalan haber yasası."

Adalet bakanına soruluyor, "valla bir kıstasını biz bulamadık belki meclis bulur" diyor. Bize göre kıstas belirli; Nerede bir yolsuzluk, nerede halka karşı yeni bir düzenleme, nerede demokrasiyi biraz daha engelleme, işte size kıstaslar. Üstelik çok da "demokratik". Hapis cezası yok, para cezasıyla yetiniliyor. Alt sınırı 20 milyondan başlayan bir para cezası.

***

YAPILMAK istenen, özlenen belirlidir. Bir yandan zamlarla, bir yandan parasal cezalarla kıpırdayamaz duruma getirilmiş bir basın, çıkamaz duruma sokulan dergiler, kitaplar. Ve yayın saatini hergün biraz daha artırmayı hedeflemiş, iktidarın doğrudan yönetiminde bir televizyon. Böylece tek yönlü koşullandırılmış bir toplum. Ardından GÜN'ün, yazının başındaki önerisi bile halkoyuna sunulsa kabul edilir.

***

ANCAK, bilinmeyen bir nokta var: İktidar, tekelci sermaye ne denli "uzak görüşlü" olursa olsun atladığı iki "küçük" nokta var: Biri, 1982 koşullarında bile önlerine dayatılan belgeye "hayır" demenin biçimini bulmuş, "resmi" açıklamalara göre yüzde 8'lik ve son seçimlerde gidişi onaylamadığını belli eden yüzde 65'lik bir halk. Diğeriyse bilimsel-teknolojik ilerleme. İkisinin de önünde "ne yazık" ki durulamıyor. Yüzde 8 gibi "uslanmaz" bir "azınlık" beş yılda yüzde 65 gibi bir "önemsiz" çoğunluğa ulaşıyor. Üstelik yasal siyasal yelpazeyi gerçek konumuna oturtmayı amaçlayan, tüm siyasi düşüncelerin örgütlenmesini ve kendisini ifade etmesini, bunun gerekliliğini, giderek zorunluluğunu da tartıştırarak, ülke gündemine getirerek. Düşünüle düşünüle "en mükemmeli" hazırlanmış yasalarla da sendikacılık yapılacağını, grev yapılacağını, dernek kurulacağını günbegün kanıtlayarak. Aynı zamanda bir jetonla, başbakanın da işaret ettiği gibi dünya ile görüşülebiliyor. Çatıya takılan antenle tüm dünya radyoları, televizyonları izleniyor. Bir fotokopi aleti harikalar yaratabiliyor...

* * *

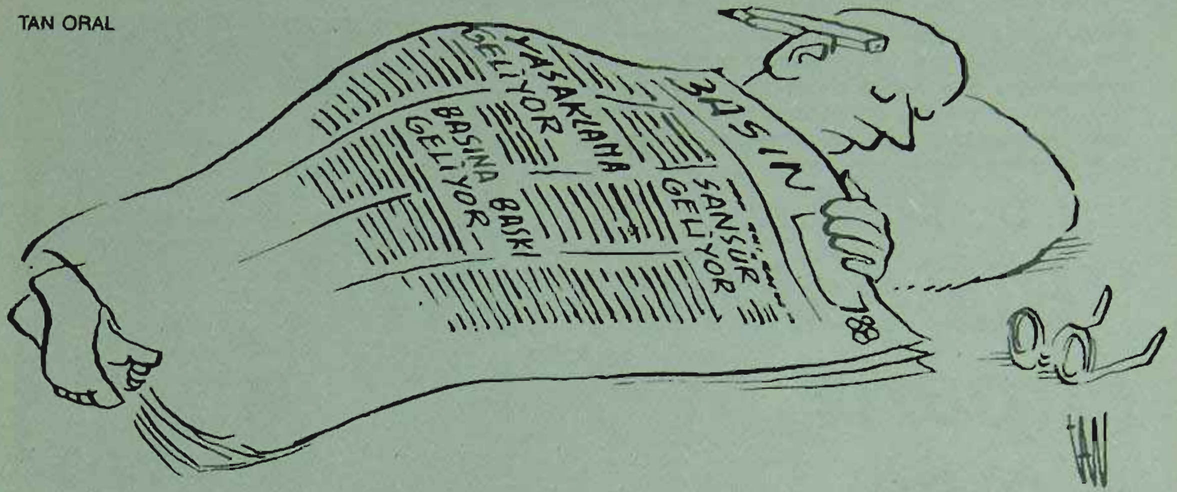
BOŞUNA uğraşmamak gerekir. Bu ülkede birkaç yıl içinde nasıl ve neden zengin olunduğunu da, halkın neden yoksullaştığını da, resmi yolsuzluklar da, kurulan bozuk ilişkiler de, hepsi hepsi konuşulacak, yazılacak, çizilecek. Karşısında durmaya çalışmak akan bir suya direnmek kadar boş. Belki sıkıntılar artacak, göğüslenmesi gereken sorunlara yeniler eklenecek ama, iktidar nasıl propagandasını yapıyorsa, muhalefet de, muhalefetin her kesimi de yapacak.

* * *

ANCAK bu zorlu sıkıntılı dönemde demokrasiden yana olduğunu belirten kesimlerinde çifte standartlardan biran önce sıyrılması gerekiyor. Sözgelişi aylık dergilerin dağıtımı engellendiğinde suskunluk, "yalan haber yasası" gündeme geldiğinde tepki. Politik dergiler için basın savcılıkları, DGM savcılıkları günlük uğrak olunca sessizlik, "muzır yasası"ndan komik cezalar yendiğinde tepki... Bunlar da en az iktidarın çabaları kadar demokrasiyi engelleyici olgulardır. Hele bunlara bir de, "uzlaşalım, kendi kendimizi denetleyelim" gibi formüle edilebilecek "konsey" önerileri eklenince, işte asıl "yalan" kapsamı orada ortaya çıkıyor: Nazım Hikmet'in dizeleriyle:

"ellerimizden gayri herşey yalan söylüyorsa...□

TAN ORAL

ÇGD Başkanı Ahmet Abakay

"Onları kendi TRT'leri ile başbaşa bırakalım"

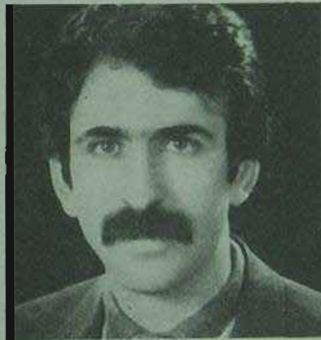
ANAYASA'nın düşünce ve basın özgürlüğüne ilişkin hükümleri, basın yasası, muzır yasası, TCK'nın kimi maddeleri, yüksek oranlı kağıt zamları, basın ve kültür ürünlerine KDV uygulaması basını ve kültür yaşamımızı çember içine almıştır.

Bu kısıtlamalar yetmiyormuş gibi, şimdi hükümet son olarak yalan haberi cezalandırma gerekçesi altında yeni bir baskı yasa taslağını gündeme getirmiştir.

Başbakan Özal bu taslağı savunurken, "kimse yargılanmaktan korkmamalıdır" gibi sözlerle, basını peşin suçlu, sanık gibi görmekte, kendini savcı yerine koymaktadır.

Getirilmek istenen son düzenleme, doğrudan halkın haber alma hakkını kısıtlamaya yöneliktir. Bu gelişme demeçlerle geçiştirilemeyecek kadar ciddi bir nitelik taşımaktadır.

İktidarın bu tutumu karşısında basın kuruluşları somut bir eylem planı geliştirmelidir. Biz getirilecek her türlü aktif çalışmanın içinde olacağımızı açıklamayı görev biliyoruz.

Basın örgütlerine ve gazete yönetimlerine bizim önerimiz ise şudur:

İktidarın yasakçı anlayışını geriletmek için, tüm gazete ve dergi yönetimlerini, yalan habere ilişkin taslak geri çekilinceye kadar, Başbakan ve Adalet Bakanının açıklama, konuşma ve demeçlerine ambargo koymaya, hiçbir açıklamalarına yer vermemeye, basının kendi gücünü göstermeye, onları kendi TRT'leri ile başbaşa bırakmaya çağırıyoruz."□

TGS Genel Başkanı Eren Güvener

"Bu tasarı tehdit tasarısıdır"

1962'DEN beri antidemokratik baskılara karşı mücadele veriyoruz. Biz bu yasakların kaldırılmasını beklerken, Özal hükümeti, yeni yasaklarla çemberi daha da daraltmak istiyor. Önce, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Yasası ile basın tehdit altına alınmış, ardından büyük oranlarda kağıt zamları ile ikinci bir darbe daha vurulmuş, şimdi ise, subjektif bir basın suçu yaratmakla uğraşılıyor. Bu yasanın geri çekilmesi şimdilik kaydıyla olmuştur. Böylece, her an geri getirme tehdidi ile basın korkutulmak isteniyor. Ancak, yasaklamalarla hiçbir yere varılamaz. Bugüne kadar basın özgürlüğünün savunucusu olan TGS, bundan sonra da düşünce ve basın özgürlüğü ilkelerinden ödün vermeksizin mücadelesini sürdürecektir.□

ANKARA'da, Mülkiyeliler Birliği Tarafından, "Yalan Haber Yasa Tasarısı" konulu bir panel düzenlendi. Konuyla ilgili hukukçu ve gazetecilerin katıldığı panelde, sorun geniş biçimde tartışıldı. Çetin Özek, Oktay Ekşi, Varlık Özmenek, Uğur Mumcu ve Uluç Gürkan'ın yaptıkları konuşmalardan bölümleri yayımlıyoruz.

Prof. Dr. Çetin Özek

''Biz çalarız, çırparız, kimse duymasın..''

HÜKÜM ŞU: Gerçek dışı haber yayınlanması yasaktır. Bu yasağa aykırı davrananlar hakkında 20 milyondan 100 milyon liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Gerçek dışı haberi iktibas yoluyla yayınlayanlar da 10 milyondan 50 milyon liraya kadar ağır para cezasına hükmolurlar.

Ceza kanunumuz zaten yalan haberi yeterinden fazla cezalandırmış.

Örneğin 141. madde, yurdışında yalan haber yayınlayarak Türkiye'nin itibarını sarsmak gibi; savaş zamanında uygulanan 161. madde, ammenin telaş ve heyecanını oluşturacak biçimde yalan haber yayınlama; 158 ve 401. madde yalan haberle belirli malı piyasadan toplamak; vs. Demek oluyor ki getirilen bu madde ekonomik mahsurları önlemek için değil, sağlıkla ilgili değil, yurtdışında memleketin itibarını sarsmakla ilgili değil, haksız rekabetten doğan zararla ilgili değil. Peki ne ile ilgili?

Yeni bir madde getirildiğine göre, daha değişik bir şey cezalandırılmak isteniyor.

Basın kişilerin şeref ve haysiyetiyle ilgili yalan haber yayınlıyor; onun önlenmesi için bu yasayı getiriyoruz deniliyor. Şimdi bu yasa tasarısı kanunlaşırsa, en başta onların sözleri yalan haber olur. Çünkü kanunumuzda kişi hak ve özgürlüklerine saldırı fiillerini cazalandıran, ya da tazminat hükmü getiren normlar yok.

Biz bu kanunla kişilik haklarını korumaya yöneliyoruz gerekçesi yanlıştır. Neden? Eğer bir menfaat bir hukuk normu tarafından korunuyorsa, getirilen yeni hukuk normu daha başka bir hususu düzenliyor demektir. Bu bakımdan mevzuatımızda kişilik haklarını koruyan, saldırıyı önleyen hukuk kuralları zaten var. Onun için demin ileri sürülen gerekçe de tamamen yalan ve yanlıştır.

Kısacası yalan haber ile ilgili taslak ne Ceza Kanununda ne de özel kanunlarda ekonomik hayatla ilgili önlenemez hataları önlemekle ilgilidir. O zaman neyi cezalandıracaktır?

Bu madde o zaman haber verme hakkını cezalandıracaktır. Diğer bir deyişle şimdiye kadar haber verme kapsamında kalan, istemediği yayınları önlemek imkanını iktidara verecektir. Madde böyle kaldığı sürece özellikle siyasal haberleri, yolsuzluk haberlerini, çalıp çırpma haberlerini, eşdost kayırma haberlerini engellemiş olacaktır. Bu da çok açık. Ve burada yalan haberi de aşan bazı durumlar ortaya çıkacaktır. Örneğin; gazeteci bir haberi öğrenip bunu yayınladığında, iki ihtimal ortaya çıkıyor. Ya gazeteci güvenilir kaynaktan almıştır haberi ya da elinde belgeler vardır. Biri çıkıp bu haber yalan dese ve mahkemeye gidilse, gazeteci elindeki belgeleri mahkemeye verecek, böylelikle gizli belgeleri ifşa etme suçunu işleyecektir. Eğer açıklamazsanız bu maddeye göre sorumlu olursunuz. Bir ikincisi, elinizde belge yoktur, güvenilir kaynaklardan bilgi almışsınızdır. Hem basın mesleğinin gerektirdiği kuraldır bu, hem de 567 sayılı kanuna tabi biri bilgi vermişse, bunu söyleyemezsiniz. O zaman mahkeme olayın doğruluğunu saptamak için idari makamlara başvuracak ve idari makamlar istenilen doğrultuda bilgi verip mahkemeyi etkilemiş olacaklar.

Özetlemek gerekirse; Sayın Başbakan'ın da dediği gibi, bu maddenin dünyada daha benzeri yoktur. Bu maddenin kişilik haklarını koruduğu kesinlikle yalandır. Zaten kişilik haklarını diğer maddeler koruyor.

O zaman bu madde bir diğer sınırlamayı tamamlıyor. Yeni bir sansür getiriyor. Günümüzde sansür, klasik anlamdaki gibi yazmadan götürüp çizilen yerleri çıkartmak değil, kaynağa uluşmaktan basılmış

eserin tüketicinin eline geçene kadar, her aşamada hiçbir engellemenin, özelikle idari engellemenin bulunmaması anlamına gelir. Türkiye'de ise, haber kaynağından tüketicinin eline ulaşıncaya kadar, haberi tüketiciye ulaştırmak aslanın ağzından et almak gibi bir şey.

Bütün bunlara rağmen haber gazetecinin eline geçmişse, biz bunları da önlemek için bunu yapıyoruz diyorlar.

Yani kısaca biz çalarız, çırparız, yolsuzluk yaparız, ihalelere gireriz, herşeyi yaparız, kimse duymasın, duymasına da gerek yok. Benim anladığım kadarıyla yeni basın yasasının amacı bundan ibarettir.□

Oktay Ekşi

''Basın özgürlüğü, halkın gerçekleri öğrenme hakkıdır.''

ASLINDA basın özgürlüğü diye bir kavramı kullanmak yanlıştır. Bu kavram halkın gerçekleri öğrenme özgürlüğü olarak düzeltilmelidir. Yani haber kaynaklarına vatandaşın ulaşması demektir. Bu bizde maalesef gözardı edilmiştir, ediliyor. Bu hakkı İsviçre 1766'da tanımış. İsveç'de bu bilgileri gazeteciye veren herhangi bir kamu görevlisi hakkında takibat açmak suçtur. Türkiye'de biliyorsunuz bunun tam yüzde yüz tersi. Şimdi demokrasiler demokrasi olsun diye kurulmuyor.

Halk vergi verecek, bu konuda açıklama istediğinde yakasına yapışacaksınız. Böyle bir sistem içinde demokratik anlayışın gerektirdiği saydamlık yoktur. Burada sadece karanlık vardır. Karanlığın hakim olduğu hiçbir yerde, demokrasinin çiçeğini yaşatmak mümkün değildir.

Benim de arasında bulunduğum bazı gazetecilerin üzerinde çalışmakta olduğum basın konseyi konusunda bilgiler arzetmek isterim.

Ö- -e kemal-ı şiddetle reddederim ki, basın konseyinde çalışan arkadaşlarımızdan hiçbiri hükümetten aferin almak için bu görevi kabul etmemişlerdir. Amacımız biryanlıştan basınımızı ve komuoyumuzu kurtarmaktır. Halkın gerçekleri öğrenme hakkını ve basın özgürlüğünü, basın mensupları üstlenmişlerdir. Eğer sadece basın özgürlüğü kavramı üzerinde ısrar ederseniz, eğer biz toplum gerçeklerini gözetme kavramı hakkı üzereni basın özgürlüğünün kurulması gerektiğini ve basın özgürlüğünün onun bir yan dalı olduğunu gözönünde tutmazsak, basın özgürlüğü sadece basın mensuplarının meselesi gibi görünmeye devam edecektir.

Basın özgürlüğü kavramı doğrudan doğruya halkın gerçekleri öğrenme kavramıdır. Hükümetin kamuoyuna sunduğu bu basın yasası, aslında hükümetin gerçekleri kamuoyundan saklama girişimidir.□

Nezih Demirkent

''Kaygı uyandırıcı tasarı...''

BASIN özgürlüğü konusunda uzun yıllardan beri mücadele vermek zorunda kalan türk basını ve sorumlu meslek kuruluşları, son günlerde yeni ve büyük kaygı uyandırıcı tasarı taslakları ile karşı karşıya kalmışlardır.

Yersiz ve gereksiz bir biçimde hazırlanan, "Takriri Sükun Kanunu"nu yeniden canlandırmak amacına yönelik olduğu kuşkularını güçlendiren son taslak 21. yüzyıla girmekte olan dünyamızın önemli ülkelerinden biri olan Türkiye'de yönetenlerin demokrasi anlayışını sergilemesi bakımından üzüntü verici olmuştur. Özellikle ek 6. madde olarak öngörülen, "gerçek dışı haber yayınlanması yasaktır", hükmünü değerlendirmek mümkün görülememektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, türk basını yalan habere karşıdır. Basın meslek ilkeleri de yalan haberi ve yalan haber yazan gazetecilerin dışlanmasını öngörür.

Burada karşı çıkılan yalan haber değil, yalan haberin tanımının yapılmamış olması ve bu konudaki belirleme yetkisinin siyasal iktidara veya emrindeki kadrolara bırakılmış olmasıdır. Yalan haber kavramı ceza mevzuatımızda zaten yeralmaktadır. TCK'nın 161, 358, 401, 531'inci maddeleri ile bazı özel yasalardaki (örneğin Bankalar yasası 83-84, Sıkıyönetim yasası) maddeleri de hakaret ve sövme içeren yalan haberleri cezalandırmaktadır. Mevzuatımız gerek kamu kurum ve görevlilerini gerekse şahısları yukarıda anılan maddelerle korurken, ek 6.maddenin, tarifi olmayan yapay bir suçla, siyasal iktidara basına baskı ve tehdit olanağını yaratacak biçimi haklı kuşkular uyandırmaktadır.□

Varlık Özmenek

"Tasarının yasalaşmasından sonra, Özal'a bir Göbels lâzım."

1988 Türkiye'sinde dünyanın Anadolu kara parçasına rastlayan bölümünde sekiz yıldır garip şeyler oluyor. Tanımı yapılamayan, yapanın da tanımını yapamadığı bir yasa tasarısıyla karşı karşıyayız. İnsanoğlunun erdemi sonsuzdur. Bir çağ atlıyoruz nanesi ile Türkiye resmen açıkça ortaçağlara doğru savruluyor. Mesele yalan haber. 1980 yılı. Şimdiki Başbakan o zamanın Başbakanlık Müsteşarı. 24 Ocak kararları istikrar paketi, dolar 47 liradan 70 lira olmuş. Anka haber ajansı bir haber geçti, ekonomideki verilerle ilgili; doların yıl sonuna kadar 100 lira olması bekleniyor diye. İki gün sonra Başbakanlık müsteşarı sayın Turgut Özal gazetelere açıklama yaptı, bu haberi çıkartanlar vatan hainidir diye. Bizim memleketimizde vatan hainliği kadar kolay bir şey yok!

Kağıda 1980 ve 1988 arasında 75 misli zam yapıldı. Bunun bir anlamı olmalı. Kitap, gazete, dergi okuyucusu süratle aşağı düşüyor. Basın on yıldır okuyucu kazanamıyor. Tirajlar on yıldır sabit. Elde kitap, dergi bulundurmak başa iş açıcı işler arasında. 24 Aralık günü, Anka Haber Ajansı, Anadolu Bankası'nın zararı 110 milyar lira, diye bir haber geçti. Bu haber hiçbir gazetede yayınlanmadı. Neden? Çünkü Türkiye'de basın aslında doğru haber veremiyor. Öbür bankalar, kardeş bankaya böyle yapanlara ilan verilmez, derler. Bu nedenle okuyucunun bilgi alma özgürlüğü yok.

Şimdi yalan haber konusu, basınımıza indirilen ekonomik darbenin hemen sonrasında getiriliyor. Bu kağıt fiyatlarıyla zaten gazete dışındaki dergiler kapanmak üzere. Basında buna etkili olarak karşı çıkan yok. Zaman zaman, kültür düşmanlığıdır denip geçiştiriliyor. Mantık şu: biz kağıt fiyatlarına zam yapı-

Uğur Mumcu

"Devletin yetkililerinin yolsuzlukları yayınlanacak diye getiriliyor."

HEMEN arzedeyim Ercan Vuralhan hakkında yazdıklarımın hepsi doğrudur. Bir tek satırını yalanlayacak olanın alnını karışlarım. Bu başbakan Özal dahi olsa.

Ne gibi dersler veriyor bu basın yasa taslağı. Adalet bakanı müşteşarı Arif Yüksel'in büyük katkısıyla hazırlanmış. Arif Yüksel bir değerli yargıç. Kim Arif Yüksel? Sayın Başbakanın Antalya'daki yazlık evinin komşusu. Türkiye'de ölçüler böyle. Yazdığımızın yalan olmadığına inanıyorlar, fakat belgeleri nereden aldığımızı soruyorlar. Bana belgeler gökten iniyor. Siz de bulun, MİT elinizde. Geçen gün İstanbul'da bazı belgeleri almak üzere otele gittim, arkamızda iki

değerli insan vardı. Derken İstanbul sokaklarında köşe kapmaca oynadık. Dosya bende kaldı. 657'ye tabi memurlara yazık, dolaşmasınlar peşimden. Sonra bir gün gelir, hesabı sorulur bunların. Kamu görevlileriyle birlikte evimize işadamı gönderip yazı yazmayın demek çözüm değil. Biz öyle işadamlarının ricaları ile işi bırakacak adam değiliz. Demek ki habere ulaşmakta bir takım engeller var. İşte bu basın yasası devletin yetkililerinin yolsuzlukları yayınlanacak diye getiriliyor.

Ben hem gazeteciyim, hem devrimciyim. Meydan okuyorum, yazdığım her satır doğrudur. Meydan okuyorum, versinler mahkemeye, mahkemelerde hesaplaşalım. Tartışma açsınlar, televizyonu televizyonda tartışalım. ANAP grubu kendine güveniyor mu; açsınlar bir özel oturum, Vuralhan'la tartışalım...□

yoruz, siz bunu ilan ve reklam gelirleri bölümüyle telafi edersiniz, sizin bu konuda sorununuz yoktur. Bizim davamız o ideolojik alandaki yayınları önlemektir. Nesnel durum bu.

Diğer taraftan, liberal ekonomi anlayışının egemen olduğu ülkemizde, 1983 yılında 1985 yılında iki tane dağıtım tekeli bayilere genelge gönderiyor. Bizim verdiğimiz dergilerin dışında dergileri satmayacaksınız, diye. Liberal ekonomi bu mu? 87 yılında bu tehdit daha ciddi yapıldı ve 66 tane dergiyi bayiler almadı. Ve zorunlu olarak bu dergilerden bazıları Gameda ya da Hür Dağıtım'a gitmek zorunda kaldılar. İşte tam bu anda kağıt zammı geldi. Bu yüklü zammı tartışırken, gene yüzde 6 zam yapıldı. Bu ay sonu gene gelecek. Bu, sistemli ideolojik yok etme yoludur. İşte yalan haber yasası da bu ideolojik saldırının bir parçasını teşkil ediyor.

Sayın Nazlı Ilıcak Tercüman gazetesinde, bu faşist bir teşebbüstür, diyor. Buna katılıyorum. Ayrıca bunu da kavradığı için çok sevinçliyim. Sayın Süleyman Demirel de, Türkiye'nin bu durumunu 1930'lar Almanyasına benzetiyor, buna da katılıyorum.

Yirmi beş yılı aşkın siyasetle uğraşan ve uzun yıllar başbakanlık yapan bir vatandaşın söylediği bu söz çok ciddidir.

Aslında yalan tasarısının hazırlanması da bir şanstır. Türkiye'den gerçeğin sezinlenmesinden görülmesine doğru somut olarak bir şanstır. Niyet budur, faşizmin kurumlaştırılmasıdır.

Bu yalan tasarısının yasalaşmasından sonra, Özal'a bir Göbels lazım, bu da benim katkım olsun. Olay budur. Yalan haber tasarısı inanıyorum, hayırlı olmuştur. Yani gelişmenin, akışın ne yöne gittiği siyasal, toplumsal, ekonomik bakımdan Türk-İslam sentezi doğrultusunda olduğunun görülmesi hayırlı olmuştur. İnanıyorum ki, bu hayırlı teşebbüs karşısında basınımız bir zafer kazansın.□

Uluç Gürkan

"Özal, acaba ne kadar demokrasiyi biliyor?"

DİYORLAR ki, hükümetimizin basın yasasını gündeme getiren Özal ekonomi bilir. Referandum ve genel seçimler öncesi bu konudaki propagandayı anımsayacaksınız.

Bizim konumuz ekonomiyi '...nek için bezirganlık tezgahından geçip geçmemek değil, buradan şu noktaya varmak istiyorum; hep özel kesimlerde çalıştığı için ekonomiyi bilir denilen sayın Turgut Özal acaba ne kadar demokrasiyi biliyor.

Demokrasi konusunda neyi, ne zaman, nerede kullanmış, bugüne kadar demokrasiye ne gibi katkıları olmuş. Şöyle geriye dönüp baktığımızda, sayın Özal'ın yaşamında ilginç bir durakla karşı karşıya kalırız: 14 Ağustos 1970, Turgut Özal DPT müsteşarı. Türkiye ekonomisine uzun yıllardan beri liberalizme yelken açtıran kararların kendisinin damgasını vurduğu ilk ve oldukça önemli bir tanesine imza atıyor. Ve bunu uygulamaya geçiyor. Bu bir ekonomik liberalizm takliti, Devalüasyon ile ithalat serbestisi, ihracat teşviki ile tam bir 24 Ocak esprisi. Bunu uygulamaya koyuyoruz. Aradan tam sekiz ay geçiyor, 12 Mart 1971 askeri müdahalesi ile demokrasimiz geçici bir süre için de olsa rapor alıyor. Sayın Özal'ın bildiği denilen ekonomiyi biraz daha libere etmek için ikinci adım: 24 Ocak kararları.

Bu durumda işe başlar başlamaz hemen el attığı (ekonomik programını uygulayabilmek için) düzenlemelerden olan Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası ve ikinci dönemin hemen başında şimdi, bugün burada tartışacağımız basın yasa tasarısının, sözde yalan haber gerekçesiyle, bir anlamda biz basın mensuplarının hemen hemen hep birlikte, basına sansür olarak nitelendirdiğimiz basın yasasını karşımızda bulduk.

İtirafçılık Kurumunun İçyüzü

65 Devrimci Sol tutuklu ve hükümlüsü

"İtirafçıların iç yüzünü ortaya koyan bu açıklamaların mahkemeniz tarafından değerlendirilmesi..."

ULAŞ ŞENOL

DEVRİMCİ SOL davasından yargılanan 65 tutuklu ve hükümlü, **"Pişmanlık Yasası"**ndan yararlanmak için başvurup, geçtiğimiz Aralık ayı içinde itiraflarını geri alan ve yaptıkları açıklamalarla itirafçılık kurumunun içyüzünü son derece çarpıcı biçimde gözler önüne seren **Zülfü Türker** ve **Serhat Kesemen**'in açıklamaları üzerine, 2. Ordu Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesi'ne başvurdular. Devrimci Sol tutuklu ve hükümlüsü bu 65 kişi, iki itirafçının açıklamalarının mahkeme tarafından delil olarak kabul edilmesini istiyorlar. "Bir zamanlar itirafçı olan Zülfü Türker ve Serhat Kesemen'in açıklamalarını, davamızı ilgilendiren bir belge niteliği taşıdığı için mahkemenize sunuyoruz," diyorlar.

Mahkemeye verilen dilekçede, "Bizler 'yasaktır' gerekçesiyle kimi belgelerimizi hiç alamazken, ya da kimi dava belgelerini aylarca sonra alabilirken, bu kişiler tüm dava dosyalarını ve belgelerini ne adına, nasıl ve kimden almışlardır? Kimler bu belgeleri onlara teslim etmiştir?" diye soruluyor. Önemli iddialarda bulunulan dilekçe, şöyle sürüyor:

"Örneğin, tahliye olması muhtemel olanların tahliyelerinin engellenmesi, ya da mahkemenizin tahliye ettiği tutukluların yeniden gözaltına alınmasını sağlamak, onları takip etirmek vb. gibi şeyler itirafçıların çalışma alanına giriyor. İtirafçı Şaban Taşçı, Metris cezavi yö-

neticilerinden Bnb. Muzaffer Akkaya, işkenceci Dev-Sol polis timi ve savcı Recep Sözen'in adeta bir gölge mahkeme gibi hareket ettikleri anlaşılıyor. Bu gayrı-meşru mahkeme, sürekli olarak ellerindeki dosyalar üzerinde yeni yeni senaryolar geliştererek o bitmez tükenmez 'itirafların' yeniden ve yeniden tekrarlanmasını, tahliye olabilecek tutukluların tahliyesinin engellenmesini sağlamaya çalışıyor."

Devrimci Sol tutukluları mahkemeden şu önemli isteklerde bulunuyorlar:

"1- İtirafçılığı yaşamış Zülfü Türker ve Serhat Kesemen'in davamızı doğrudan etkileyen ve mutlaka değerlendirilmesi gereken belge niteliğindeki açıklamalarının dava dosyasına konulmasını ve itirafçılığın iç yüzünü ortaya koyan bu açıklamaların mahkemeniz tarafından değerlendirilmesini;

2- Başta Şaban Taşçı olmak üzere bu davadaki itirafçıların, 'itiraflarını' nasıl yazdıklarını, kimler tarafından nasıl yönlendirildiklerini, nasıl yalanlar ürettiklerini, polis ve cezaevi idaresiyle olan ilişkilerini, onlardan 'itiraf'larında kullanmak için ne tür şemalar aldıklarını ve o şemalara uygun nasıl itiraf yaptıklarını, itiraflara zorladıkları kişilere aynı şemaları vererek onlara da aynı doğrultuda nasıl itiraflar yaptırdıklarını, savcı Recep Sözen'le ilişki halinde olduklarını ve daha bunlara benzer pek çok konunun aydınlığa kavuşması için adı geçen Zülfü Türker ve Serhat Kesemen'in halen bulundukları Metris cezaevinden getirtilerek tutuklu tüm sanıkların hazır bulunduğu bir duruşmada mutlaka, ama mutlaka dinlenmelerini;

3- İtirafçıların Metris cezaevinde kaldıkları B-2 ve diğer koğuşların cezaevi yönetim blokunun (özellikle de İstihbarata Karşı Koruma bürosunun) mahkemeniz gözetiminde aranarak itirafçıların ve cezaevi idaresinin ellerinde yasadışı bir şekilde bulunan ve aleyhimize kullanılan, itirafçı sanıklarla bizlere ait belgelere el konulmasını; yasalar nezdinde suç oluşturan bu durumla ilgili sorumlular hakkında mahkemenizin ilgili mercilere suç duyurusunda bulunmasını talep ediyoruz."

İstanbul 1. Ordu Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nin dikkatine!□

Kimlerdir bu itirafçılar?

1985'de çıkarılan itiraf yasasından önce itirafçıların önderleri ve artçıları şunlardı: **Şemsi Özkan, Adil Özbek, Mehmet Altıntaş, İsmail Salgın.** Bunlar o dönemdeki önder kademeyi oluşturuyorlardı ve itirafçıların yöneticileriydiler. **Metin Budak** her ne kadar bu kademe içinde bir süre bulundu ise de, sonradan bunalıma girip kesin bir psikolojik hastalık teşhisiyle uzaklaştırılmıştı.

Bunların dışında ikincil düzeyde olan, itirafçıların ve idarenin bile önem vermediği, aşağıladığı, kişiliksiz olarak gördüğü tipler yeralıyordu. Bunlar: **Orhan Özay, Metin Budak, Turabi Kaçar, Halil Kaya, Gencay Uydemir, Şahin Malkoç, Yılmaz Kurnaz**'dı. 1985 yılında çıkarılan İtiraf Yasası'ndan sonraki itirafçıların bileşimi ise şöyle:

Önder kademe: **Kamuran Özcan, Şaban Taşçı, Tevfik Savran, Necdet Atılgan, Hacı Ramazan Işık, Mehmet Altıntaş, Kemal İyison, Levent Mayatürk, Ferahi Demir, Rüstem Öztürk.** İkinci sırada yeralanlar ise şunlar: **Saleh Odabaşı, Ferman Öztürk, Nimet Taşkın, Recep Sarı, Gencay Aydemir.** Ayrıca **Erdinç Yeşilbağ** da birinci sıralamada yeralmıştı. Bu itirafçıların dışında bir başka kategori daha vardı. Bu kategoride yeralanların amacı: itiraf yasasından yararlanıp bir an önce tahliye olmak, bunun dışında idarenin istediği yönde herhangi bir aktiviteye katılmama durumlarını sürdürmek.□

İtirafçılar kaç sınıfa ayrılıyor?

HEP birlikte "devlet yanlısı" niteliklerini sürdürdükleri sanılan bu kişiler, gerçekte birbirlerinin düşmanıydılar. Devlet görevlileriyle ilişkileri ise, gerektiğinde yalan söyleyerek ve koğuş arkadaşlarını ihbar ederek yasadan yararlanma çabasının yararcı, bireyci ve çıkarcı ilişkisiydi. Yaptıkları ihbarların çoğu yalan çıkıyordu. Nitekim bu ihbar etme ve sürekli olarak mahkemelere yeni bilgi verme yeteneğini geliştirmelerine bağlı olarak, itirafçılar kendi aralarında birçok sınıfa ayrılmışlardı:

Birinci gruptakiler: Yalnızca kendi eylemlerini açıklayıp, kenara çekilenlerdi. Bunlar idare ve yönetici itirafçılar açısından güvenilmez kişilerdi. Hala "komünist fikirleri" koruduklari inancı taşınıyordu.

İkinci gruptakiler: Ayak takımı olarak görülenlerdi. Bunlar yararlı görülebilmek için sürekli olarak sağa sola her duydukları şeyi ihbar ediyorlardı. Bunlardan bazıları İKK Komutanı Binbaşı Muzaffer Akkaya tarafından kadın tutuklulari iğrenç yöntemlerle rahatsız edip provokasyon ortamı yaratabilmek için kullanılıyorlardı. Bunlar aslında gerek idare gerek diğer itirafçılar tarafından insan yerine konmayan, her yönüyle ezik kişilerdi.

Üçüncü gruptakiler: İtirafçılar ve idare karşısında şefler olarak kabul edilen grubu oluşturuyorlardı. İdareye göre bunların komünist düşünceden tamamen arındıkları kabul edilir. Bu gruptakiler idareye danışmanlık yapıyor, tutukluların mektuplarını, onlara gelen her türden malzemeyi denetliyor, telefonla yapılan ziyaret görüşmelerini dinliyor, idareyle birlikte siyasi tutuklulara karşı provokasyon planlarını geliştirip uyguluyorlardı.□

Zülfü Türker

"Her çeşit yasa dışı, ahlak dışı, insanlık dışı tertipler, provokasyonlar, itiraf yasasının gerçek yüzü..."

ZÜLFÜ Türker "Nasıl İtrafçı Oldum" başlıklı açıklamalarını, 10 daktilo sayfası boyunca, hatırlayabildiği tüm ayrıntılarıyla anlatıyor. 1961 doğumlu, Devrimci Sol davasından yargılandı, işlemediği bir suçtan ötürü ömür boyu hapse mahkum oldu.

Zülfü Türker'in açıklamalarında, genç bir insanın dramını tüylerinizi ürpererek okuyacaksınız. Kuşkusuz bir bunalım sonucu itirafçı oldu o. Ama 12 Eylül savcılarını ve mahkemelerini yeterince tatmin edemediği için, itirafları kabul edilmedi. Kişiliğini bireysel bir yaşam için utanç verici biçimde damgaladıktan sonra, itiraflarını geri aldı. Zülfü Türker, "İtiraf Yasasının 'şerefsizlik yasası' olduğunu bildiği halde, içten gelen bir istekle olmasa bile, itiraf dilekçesini 8.8.1985 tarihinde, İstanbul 2 No'lu Askeri Mahkemesi'ne verdi." İstanbul Metris Askeri Cezaevi'nde itirafçıların koğuşuna geçmek için verdiği dilekçesi sonucunda, İstihbarata Karşı Koyma (İKK) komutanı, Binbaşı Muzaffer Akkaya kendisiyle görüştü. Asil hikâyesi ondan sonra başladı. Suçlandığı cinayeti MLSPB örgütünün yaptığını, olayda kullanılan silahın onlarda yakalandığını, ancak mahkeme bu açıklamalarına itibar etmediği için, mahkum olduğunu söylüyor. Muzaffer Akkaya'nın kendisine yanıtı ise şöyle: "Bu eylemi bu saatten sonra kimse çıkıp üstlenmez. Bunu polis de uğraşıp ortaya çıkaramaz. En iyisi sen bu eylemi hiç reddetme, poliste nasıl kabul ettiysen öyle ifadelerini yaz. Yoksa bu durumda itiraf yasasından yararlanamazsın."

Şaban Taşçı ve itirafçılar koğuşundaki yaşam

Zülfü Türker, itirafçıların en saldırganlarından olan Şaban Taşçı'nın yanına gitmek istemediği için C-20 koğuşuna verildi. Burada Levent Mayatürk'ün yardımıyla, itirafları için başvuru dilekçesi yazdı. Daha sonra, "ifadelerimi daha geniş bir şekilde, bildiğim, duyduğum ne varsa yazmamı, itiraflarımın başında, devrimcileri, marksizmi kötülememi, devrimci tutukluların iddia ettiği işkence ile ifade alma yöntemini yalanlamamı, kendimin hiçbir şekilde işkence görmediğimi, bilhassa bu işkence konusu üzerinde durmamı istediler," diye sürdürüyor.

Zülfü Türker ifadeleri bitmeden Şaban Taşçı'nın koğuşuna geçiyor. Taşçı'ya ifadelerini okutuyor. Sonrasını şöyle anlatıyor: "Daha önceden, İKK komutanı olan Muzaffer binbaşının söylediği gibi, Necdet Kocabıyık'ın öldürülmesi olayını inkar etmememi söyledi. İnkar edersem polisi zor durumda bırakacağımı, zaten bu cinayetten hüküm giydiğimi, Yargıtay'ca onaylandığını, bozulmasının imkansız olduğunu 'Binbaşım da böyle istiyor' diye söyledi..."

Zülfü Türker, çıkarıldığı itiraf mehkemesindeki durumunun ve cezaevi idaresinin kendisine karşı tutumunun anlaşılabilmesi için, Şaban Taşcı'nın koğuşundaki yaşamını anlatmayı gerekli görüyor. İtirafçılar koğuşundaki "yaşantı, kendi aralarında maddi ve manevi olarak hiç bir dayanışma duygusu taşıma-

İtirafçı "sağ eylemci"ler nasıl değerlendiriliyor?

İTİRAFÇI sağ eylemci Tevfik Nurullah Ağansoy uzun açıklamalarda bulunarak, bir itiraf dilekçesi hazırladı. Ağansoy'un bu uzun itiraf dilekçesi içinde, "milliyetçi-ülkücü" eğilimleriyle bilinen bazı subaylar da yeralıyordu. Bu subaylar sağ terör örgütleriyle yakın ilişkiler kurmuşlardır. 3216 sayılı yasanın amacı bu tür ilişkileri açığa çıkartmak değil miydi? İKK Komutanı Muzaffer Akkaya'ya göre değildi. Binbaşı Akkaya yalnızca kendisinin uygun bulduğu gerçeklerin ortaya çıkmasından yanadır. Ordu içinde kendince "milliyetçi" olarak gördüğü subayları kollayabilmek ve koruyabilmek için oldukça büyük çaba göstermişti. Ağansoy'un verdiği dilekçenin yetkililere gönderilmesini engellemiş, dilekçesini değiştirmesi için Ağansoy'a baskı yapmış, çeşitli vaadlerde bulunmuştu.□

yan, birbirlerine ve kendilerine karşı yabancılaşmış tek tek bireylerin yaşantısıdır."

Zülfü Türker açıklamalarında itirafçı Şaban Taşçı'ya özellikle yer veriyor. Şaban Taşçı'nın ihanetini son kertede yapmak için elinden geleni ardına koymayan bir tip olduğu anlaşılıyor. Şaban Taşçı İKK Komutanı Akkaya'nın emrinde çalışan, devrimci tutuklulara büyük bir kin duyan, devletin bile savunmadığı 12 Eylül uygulamalarını tüm açıklığıyla savunmayı görev bilmiştir. Gönüllü olarak bu yolu seçmiştir, ne denebilir! Zülfü Türker anlatıyor onu:

İtirafçı olmak

"Ona göre itiraf yasasından yararlanmak ancak böyle elde edilebilecek bir haktı, 'bunu hak etmek gerekiyor'du. Bunu sağlamak için koğuşta sürekli tartışma açıyor ve orda bulunanların bir yandan nabzını ölçüp düşüncelerini öğrenmeye çalışırken, aynı zamanda İKK komutanının direktifleri doğrultusunda yönlendiriyordu. Şaban Taşçı koğuştaki çalışmasının İKK binbaşısının bir emri olduğunu açıkça söylemekten çekinmiyordu. Koğuşta dile getirdiği her türlü düşünceye karşı muhalif eğilimler karşısında, 'Komutanıma bunu söylerim ve siz itirafçılık yasasından yararlanamazsınız' tehdidiyle çıkıyordu.

Bütün insani ve manevi değerlerimi çiğnemem ve hayasızca, riyakarca yalanlar dile getirmem isteniyordu. Metris cezaevinde bulunduğum koğuşta bunları yapmadığım için, bu doğrultuda itiraflar yazmayı reddettiğim için, özellikle İKK komutanı Muzaffer Akkaya'nın girişimleriyle bu yasadan yararlandırılmadım. Şaban Taşçı'nın bu yöndeki baskılarına, kesin istemlerine olumlu bir cevap vermediğim için hakkımda itiraf mahkemesine ve polise olumsuz rapor vermiştir. Şaban Taşçı'nın polis ve mahkemeye hakkımda rapor verdiğini emniyete giden bir başka itirafçıdan öğrendim.

Bir itirafçı ne kadar çok kişiyi yakalatıp mahkum ettirirse, o kadar çok göze girer. Dergilere, mahkemelere ne kadar çok yazı yazıp gönderirse, itibarı o kadar çok artar. Yazılan yazıların ve verilen ifadelerin doğru olup olmadığı hiç önemli değildir. Önemli olan bu tür biri eylemde bulunmaktır. Şaban Taşçı'yla aynı koğuşta kaldım. Kaldığım bu süre içinde buna defalarca tanık oldum. Bu kişi gece gündüz Dev-Sol iddianameleriyle uğraşıp ifadeler hazırlardı. Ben dahil herkesi buna teşvik ederdi. Çoğu kez uykusundan uyanıp mahkemelere ve dergilere yazı yazmak için otururdu. Hazırladığı bu ifadelerden bazıları mahkemelerde yalanlandı. Örneğin Yedikule eyleminin görüşüldüğü bir duruşmada tanıklardan bir tanesi çok açık bir biçimde yalanlamış. Hatta duruşmalarda kendisinin bu sahtekar çabalarının iç yüzünü açığa çıkarıp yalanlayan tanığın polis memurları olması onu büyük bir bunalıma itiyordu. Onu hiddetlendiriyordu. 'Bu ne biçim iş biz burada saçımızı başımızı yoluyoruz, gecemizi gündüzümüze katıyoruz, komünistleri mahkum ettirmek için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz, polisin yaptığı şu işe bak. Basit bir memuru benim itiraflarım doğrultusunda ifade vermesi için ayarlayamamışlar...'' derdi.

Zülfü Türker, Necdet Kocabıyık'ın öldürülmesi eylemini kabul etmemesi, itirafçılığın tüm gereklerini yerine getirmemesi, "ispiyonculuk ve ajanlık yapmaması" nedenleriyle, itiraflarının kabul edilmediğini söylüyor. Zülfü Türker şimdiki yaşamını ise şöyle ifade ediyor:

"Sonuç olarak: Yaklaşık beş ay önce siyasal tutukluların bulunduğu havalandırmalardan birine geçtim. Her çeşit ahlak dışı, insanlık dışı, tertip ve provokasyonların yapıldığı, en iğrenç ilişkilerin geliştirildiği bir ortamda daha fazla kalamazdım. Bu ortamda yaşadığım süreyi üzüntüyle anıyorum. Son olarak bütün itirafçılara sesleniyorum. Bu iğrenç ve onursuz yaşam tarzından ayrılınız. Halkımızın adil yargısı dayanabileceğimiz tek gerçek görüştür."□

Yeni Forum ve Aydın Yalçın'ın katkıları...

YENİ FORUM dergisi, itirafçılık kurumunun ve onun ardındaki ilişkilerin ideolojik savunuculuğunu üstlenmektedir. Bu dergi olanca pervasızlığı ile bireyciliklerini en iğrenç ilişkilere değin vardırmış toplum asalaklarının "komuoyunu aydınlattıklarını" savunuyor. Aydın Yalçın ve Yeni Forum dergisi, ülkemizde demokratik yaşamın gelişmesini engellemeye çalışmakta, savunduğu devlet terörü ile yeni askeri darbelere destek çıkartmaktadır.

Aydın Yalçın 1961 Anayasası'nı hazırlayan aydınlar ve bilim adamlarından biridir. Bugün ise, devletin terörize politikalarının en açık savunucusudur. Yayınları ile öncelikle mahkemeleri etkilemeye çalışmaktadır. Çoktan terkettiği bilim adamı kişiliği yerine, bugün sistemin bir gereği olarak hem cellat hem de papaz rolünü üstlenmiştir. Aydın Yalçın ancak kendi kişiliğine uygun kişileri çevresinde toplayabilirdi. Nitekim öyle de olmuştur.

Aydın Yalçın Metris cezaevine gelerek, yazarlarım dediği itirafçıları (Kamuran Özcan, Şaban Taşçı, Necdet Atılgan) ziyaret edip toplantılar düzenliyordu. Aydın Yalçın'ın her cezaevine gelişinde bir gelenek haline getirdiği pastası da ona eşlik ediyordu. Bu tür araç ve yöntemlerle yazarlarım dediği itirafçıları ve toplum asalaklarını teşvik etmeyi amaçlıyordu. Bütün bu toplantı ve sohbetler İKK odasında yapılıyordu.□

Şaban Taşçı: İtirafçılık kurumunun şeflerinden oldu.

Kamuran Özcan (solda), aynı zamanda "teorisyen"lik de yapıyor. Saleh Odabaşı (sağda), bir maşa.

Serhat Kesemen

Nasıl itirafçı oldum?

"Samandıra'daki tank taburunda 1,5 ay kaldım. Kız-erkek ayrımı yapılmadan her gözaltındaki insana işkence yapıldığına tanık oldum. Örneğin Hüseyin Aydın burada en ağır işkenceyi görenlerdendir. Tüm tırnakları sökülmüştür. Aynı akibete ben de uğradım. Ki hala bu yüzden iki ayak parmağımdaki tırnakları söktürmek zorunda kalıyorum..."

BEN, 3216 sayılı İtirafçılık Yasasından yararlanmak için dilekçe veren ve o günden beri itirafçıların içinde bulunduğu bölümde kalan Serhat Kesemen'im. Şu an itirafçı sanık statüsündeyim. Bunun çok kötü bir durumolduğununbilincindeyim, itirafçılık yasasının gerçek niteliğini ve yaratacağı sonuçları görememenin beni ittiği hatayı ve bu hatanın izlerini yaşam boyu unutamayacağım. Hatamın bilincinde ve bu hatayı aşma konusunda kararlı olan ben, geçici bir dönem de olsa halkıma ve onun geleceğine duyduğum güvensizlik yüzünden halkımdan, devrimcilerden yurtseverlerden ve tüm demokratlardan özür diliyorum."

Bir itirafçının bu sözleri karşısında buz kesmemek olanaksız. Genç bir insan, yokoluşunu itiraf ederken, kendisinin de bizler gibi bir insan olduğunun kabul edilmesini, bağışlanmasını istiyor. Bu isteğinin gerçekleşmesi, kuşkusuz yalnızca, bir zamanlar gerçekdışı itiraflarıyla suçladığı onurlu insanların değil, en başta da kendi çabasını gerektiriyor. Belki Serhat Kesemen gerçekten bağışlanacaktır, yaptığı bu açıklamalarıyla bunu haketmiş de olabilir ama, bundan daha da önemli olan, haksız suçlamalarla yargılanan, mahkum olan, işkence gören devrimcilerin, yurtseverlerin davalarının düşmesi, salıverilmeleridir. Bu talebin ne denli haklı olduğunu, Serhat Kesemen'in açıklamaları kanıtlıyor.

Şunları bir eski itirafçı, Serhat Kesemen kendisi anlatıyor:

"İtirafçı sanıkların kaldığı pisliklerle dolu iğrenç ortamdan siyasi tutukluların kaldığı bölüme gitme çabalarım itirafçılar (başta Kamuran Özcan, Şaban Taşçı) idare ikilisi tarafından uzun süredir engellenmektedir. Bunun tek sebebi, itirafçıların bölümünde kaldığım süre boyunca gördüğüm pislikleri, iğrenç olayları ve tezgahlanan oyunları kamuoyuna ve devrimcilere açıklamamdan korkmalarıdır. Artık susmanın, bu gerçekleri teşhir etmemenin halkıma ve devrimcilere karşı yapılacak en büyük kötülük olduğuna inanıyorum ve kendimi bu görevden sorumlu tutuyorum. Bu gerçekleri herkes bilmeli ve ben ne pahasına olursa olsun devlet eliyle yaratılmak istenen, aynı zamanda teşvik edilen iğrenç anlayışı, ahlaksızlığa, yalan ve demagojiye dayanan oyunları açıklamalıyım."

Samandıra, Davutpaşa, Selimiye, Sağmalcılar'da yaşananlar

"1979 yılının Mayıs ayında 1. Şubede gözaltında kaldım. Burada bir hafta boyunca falaka ve elektrik işkencesi gördüm. Selimiye'ye sevk edilip tutuklandıktan sonra (epey zaman sonra) rapor almak için müracaatta bulundum. Ve bilahare Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nden işkence gördüğüme dair rapor verilmişti. O dönemde şubede ifade vermeyi reddetmiştim. Ve şu anda cezalısı olduğum olaydan, o zaman 5 ay tutuklu kalıp sonra tahliye edilmiştim. Ancak, 12 Eylül'den sonra bazılarının üzerime ifade vermele-

İKK Komutanı Binbaşı Muzaffer Akkaya'ya göre, "itirafçı" nedir?

"SEN bundan sonra bir polissin, görevin devletine hizmet etmek olmalıdır. Örgüt hakkında bildiğin herşeyi anlatmalısın. Kaldığın koğuşlarda tüm koğuş arkadaşlarının konuşmalarını, tanık olduğun herşeyi anlatmalısın. Bu işi yapabilmek için devrimcilerin senin düşmanın olduklarını kabul etmelisin. Bu yolun geriye dönüşü yok. Sana en yakın dost devlettir, millettir. Bundan sonra cezaevi idaresi ve polisin sana vereceği tüm görevleri yerine getireceksin, gideceğin itirafçılar koğuşunda da diğer itirafçıların ne yaptığını ve ne konuştuklarını, tanık olduğun herşeyi özel olarak rapor edeceksin..."□

ri üzerine (24 Eylül 1980'de) o zaman askerlik yaptığım Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nden tekrar gözaltına alındım. Ve Samandıra'daki tank taburuna götürüldüm, burada 1,5 ay kaldım. Samandıra'da kız-erkek ayrımı yapılmadan her gözaltındaki insana işkence yapıldığına tanık oldum. Örneğin Hüseyin Aydın burada en ağır işkenceyi görenlerdendir. Tüm tırnakları sökülmüştür. Aynı akibete ben de uğradım. Ki hala bu yüzden iki ayak parmağımdaki tırnakları söktürmek zorunda kalıyorum.

80-82 Nisan'ı arasında Davutpaşa'da tutuklulara karşı yoğun bir baskı sürmekteydi. Adnan binbaşı ve Emin Tamer yüzbaşı idaresinde hemen hemen her gün koğuşlara operasyonlar düzenleniyor, koğuşlarda bulunan tutuklulara, coplarla, tahta, kalas parçalarıyla ve tekme tokatla saldırılıyordu. Ayrıca Emin yüzbaşı tarafından çeşitli provokasyonlar düzenleniyordu.

Daha sonra 1982 yılının Nisan ayında yargılandığım davada Hüseyin Aydın'la birlikte idam cezasına çarptırıldık ve bu nedenle yeniden Selimiye'ye sevk edilerek oranın tecrit hücrelerine konulduk...

O dönemde Selimiye'yi gözetim evinin müdürü olan binbaşı Önder Murat idare ediyordu. Biz geldikten iki ay sonra başka yere tayin oldu. Önder Murat Selimiye'deki işkencelerden bizzat sorumludur.

Selimiye'de işkence ve baskılar daha girişte yürürlüğe giriyordu. Emniyette günlerce işkence gördükten sonra Selimiye'ye getirilenler cezaevinin ziyaret kabinlerinin olduğu bölüme alınıyorlar, zorla soyuluyorlar ve onlarca asker tarafından copla, tekme ve yumrukla dövülerek kendilerine gözdağı veriliyordu. Koğuşlara yerleştirilen gözetim altındakilere ya da tutuklanmış olanlara her gün zorla İstiklâl Marşı başta olmak üzere çeşitli askeri marşlar [illegible]tiriliyor, asker nizamında yürütülüyor, komut verdirtiliyor, bunlara uymayanlar ağır işkencelere maruz kalıyor ve koğuşlardan alınarak tecrit hücrelerine atılıyordu.

83 Ağustos'unda idamlık arkadaşım Hüseyin Aydın'la birlikte o zaman yeni açılan Sağmalcılar 2. Askeri Tutukevi'ne gönderildik. Hücre numaralarımız 49-50 idi. Bu hücrelerde iki sene kaldık. Bizim kaldığımız blok tamamen hücre bloğuydu. Ve hepsi doluydu.

Tek tip elbise giymediğimiz için kısa bir süre eşofmanlarla ziyarete ve havalandırmaya çıkarılıyorduk. 1983 yılının son aylarında idare düzenlediği bir operasyonla eşofmanlarımızı topladı. Hemen ardından ziyaret ve havalandırma yasağı getirildi. Bu yasak iki seneden fazla sürdü. Bütün bu süre içinde bir kez olsun havalandırmaya çıkarılmadık. İki seneyi aşan bir süre hücrelerimizde donlarımızla kaldık. Bu uygulamanın en acı sonucunu dava arkadaşım Hüseyin Aydın yaşadı. Karnında bir şişlik oluşmuştu. Çok sonraları kanser olduğu anlaşılan bu şişkinliği Hüseyin ölüm orucundan sonra spor yaparken farketti. Ancak doktorların ilk teşhisi 'lif kopması olabilir" yönünde idi. Cezaevi idaresi Hüseyin'i hastanaye sevk etmiyordu. Ağrılarının şiddetlenmesi bitmiyordu. Artık gece yarıları bile Hüseyin'e doktor gelip muayene etmeye başlamıştı. En son bir gece yarısı bir bayan sivil doktor gelip Hüseyin'i hücresinde muayene ettikten sonra, cezaevi idaresine Hüseyin'in derhal hastaneye kaldırılması gerektiğini, aksi halde öleceğini söyleyince, cezaevi idaresi iki gün sonra Hüseyin'i Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne sevk etti. Orada baş hekimin Hüseyin Aydın'ı çok geç getirdikleri için cezaevi doktorlarına kızdığını öğrendik. Hüseyin'i daha sonra, hastalığı çok ilerlediğinden, Ankara'da kanserle ilgili bir hastaneye sevk ettiler. Orada Hüseyin ameliyata alınmış ama hastalık ilerlediğinden ameliyat bir sonuç vermemiş. Hüseyin bu süre içerisinde önce idam aldığı olaydan BERAAT etti ve Ankara'daki hastaneden tahliye edildi. Tahliyesinden sonra Cerrahpaşa onkoloji servisinde bakıma alınmış ama bu da bir sonuç vermemiş ve Hüseyin cezaevi idaresinin yarattığı engeller ve geciktirmeler nedeni ile hastalığını erken teşhis ve tedavi ettiremediğinden öldü..."

Metris gerçeği...

"Daha Sağmalcılar cezaevinde iken Metris cezaevinde yapılanları duyabiliyorduk. Tutukluların mahkemeye götürülürken zorla soyulduklarını yalnızca donla mahkemeye çıkarıldıklarını, dönüşte de kış günlerinde saatlerce havalandırmada çıplak olarak bekletildiklerini duyuyorduk...

Tutuklular revire çıkarılmıyordu. En ufak bir sağlık problemi bile çözümlenmiyordu. Bu nedenle Sağmalcılar'da Hüseyin Aydın'ın başına gelenler burada da Adil Can isimli arkadaşın başına geliyor ve bu arkadaş da ölüme terkediliyordu. Bütün bu uygulamalardaki amaç tutukluların kişiliğini yok etmek onları itirafçılığa zorlamak, psikolojik baskılar aracılığıyla bunalıma itmekti. Bu ve benzeri birçok ağır bas-

kı sonucunda kendini aşan Hakkı Hocaoğlu örneği idarenin anlatmak istediği davranış biçimiydi.

Her gece yarısı koğuşlar basılıp tutuklular dövülüyordu. Mahkemelere sevk sırasında çıplak halde aynı dövme işlemi en barbarca yöntemlerle sürdürülüyor; bu tip coplama, yumruklama işkence yöntemleri her fırsatta kesintisiz olarak gündemde tutuluyordu. Bu operasyonların hemen hemen tümünde, gecenin en geç saatlerinde yapılanlarında dahi, İKK binbaşısı Muzaffer Akkaya ve psikolog olduğunu belirten Asteğmen... bulunuyordu. Bu iki kişinin bu anlardaki görevleri, önceden operasyonlar için emir vermekten başka, dövülen, yerlerde tekmelenen tutukluların tepkilerini ölçmek ve gözlemlemekti. Böylece işkence altında zayıflık gösterenler saptanıyor ve bu duruma getirilen tutuklular için yeni yöntemler hazırlanıyordu. Yukarda psikolog olduğunu söyleyen Asteğmen'in gerçekte tıbbi hiçbir görevle kesinlikle bir ilişkisi yoktu. Tam tersine yalın anlamda ajanlık ve polis görevi idi. Aynı kişi Metris salonlarında süren bir çok yargılamaya İKK Binbaşısı Muzaffer Akkaya ile birlikte katılmış, bu gözlem ve saptama görevlerini orda da sürdürmüştür...

Bu noktadan sonra itirafçı adayı için yeni bir süreç başlıyordu. İtirafçı adayı Binbaşı Muzaffer'in itirafçı koğuşlarında kendisinin güvendiği "özel" itirafçıların sorumluluğuna veriliyordu. Bu "özel itirafçılar" da şunlardı: Şaban Taşçı, Kamuran Ozcan Tevfik Savran, Necdet Atılgan, Şemsi Özkan, Hacı Ramazan Işık, Erdinç Yeşilbağ, Adil Özbek

İtirafçının itirafçıya işkencesi!

Baskı ve işkenceden itirafçı olarak bile kurtulamazsınız. İtirafçı Şemsi Özkan "herşeyi anlatmıyor" gerekçesi ile bir itirafçıya işkence yapmıştır. Hem de Türkiye'nin en sıkı ve disiplinli olarak bilinen Metris cezaevinde.

Şemsi Özkan'ın işkence yaparak "herşeyi anlattırma" ve itiraf ettirme tutumunun benzeri Dev-Sol davasının itirafçı Şaban Taşçı tarafından da uygulanmıştır. İtirafçı Zülfü Türker'in, Muzaffer binbaşının istediği nitelikte bir itirafçı olmadığı için, yasadan yararlandırılmaması sonucuna varılmıştır. İtirafçı Şaban Taşçı'nın cansiperane gayretleri ve raporları ile Zülfü Türker iki cami arasında beynamaz kalmıştır. Yetkili güçlerin her istediğine boyun eğmemenin cezasını pahalıya ödeyecektir.

Sanık Resul Yanık askerlik görevini yerine getirirken Muzaffer binbaşı hakkında istihbarat topladığı ve örgütüne verdiği savıyla tutuklanmış ve binbaşı Muzaffer Akkaya'nın görev yaptığı Metris cezaevine konmuştur. Mahkemeden önce Muzaffer Binbaşı sanığı yargılamış, hükmünü vermiş ve hemen infazına başlanmıştır. Sanığı kendine yakın bulduğu itirafçıların koğuşuna koymuş ve her türlü manevi ve maddi işkencelerin yapılması için gerekli talimatlar vermiş ve uygulamıştır.

İtirafçıların bazıları bu görevlere kendilerini öylesine kaptırmışlardır ki, emniyetteki sorgulara bizzat katılmakta ve itirafçı sanık Gencay Özdemir gibi, bayan tutuklulara emniyette elle sarkıntılıkta bulunabilmiştir. Emniyette sorgulara katılan özellikle Şemsi Özkan, Erkan Mete, Kamuran Özcan ve Şaban Taşçı'dır...

Şemsi Özkan ve Erkan Mete gibileri emniyette işkenceli sorgulara katılmaktan başka görevler de üstlenmişlerdir. Erkan Mete polisle birlikte çeşitli koğuşturma ve yakalama operasyonlarına katılmaktadır. Aynı kişi Metris cezaevine gelip sorgu yapabilmektedir. Erkan Mete ben itiraf yapmak için dilekçe verdiğim zaman gelip sorular sormuştur...

Asıl şaşırtıcı olan, tamamiyle siyasal iktidarın ve onun uzantısı karşı-devrimci "aydınların" yönlendirdiği bu itirafçı dönekleri kendilerine hukuk adamı niteliği atfeden kişilerin ziyaret etmesi ve yönlendirmesi idi. Şaban Taşçı ve diğer Dev-Sol itirafçılarını benim tanık olduğum ve bizzat Şaban Taşçı'dan duyduğum, iki kez Dev-Sol mahkemesi savcısı Recep Sözen'in ziyaret etmesi idi. Bu kişi ince sesli, görünüşte nazik, düz saçlı, alnı hafif açık, 1.65-1.70 boylarında, orta boylu, tel çerçeveli yeşil gözlüklü, kumral tipindeydi. Savcı Recep Sözen'in itirafçıları ziyaret etmesi ve görüşmeler yapmasının nedeni nedir?"

Serhat Kesemen'in anlattıkları bu kadar da değil. Biz yalnızca kimi bölümlerini yayımladık. En önemli ve canalıcı bölümleri seçmeye çalıştık. Bu son derece önemli açıklamalar ve ciddi suçlamaların sonuçlarının ne olacağını hiç değilse merak edeceğiz. **12 Eylül Adaleti**'nin nasıl tecelli ettiğini bilenler için, bu anlatılanlar yalnızca örneklerin çoğaltılması anlamını taşıyor. Ama ya bunları da bilmeyenler, duymayanlar?.. Türkiye'de yargı bağımsız çalışamamaktadır. Yargının bağımsızlığının kanıtlanması için, yayımladığımız bu açıklamalar ilgililer için gerçek bir fırsattır!

Serhat Kesemen hakkındaki kararı ise, başları dik, onurlu insanlar şu sözlerine bakarak vereceklerdir.

"Her çeşit yasa dışı, ahlak dışı, insanlık dışı tertipler, her türden Bizans oyunları, kirli ilişkiler, yukarıda kısaca açıkladığım amaçlara varmak için görevliler tarafından hazırlanan iğrenç provokasyonlar, itiraf yasasının gerçek yüzü budur. İtiraf dilekçesini yazdığımdan bugüne dek yirmi aya yakın bir süre yaşadığım bu iğrenç ortamdan ve geçici bir süre de olsa bu ortamın bir üyesi bulunmuş olmaktan büyük üzüntü duyuyorum."□

Şemsi Özkan: İşkenceci. Yüzünü utancından kapatmıyor.

Politikayı hapsettirmemek

"Şu ya da bu kişinin veya grubun siyasetten dışlanması düşünülmemelidir. Oysa bugün sermaye sınıfı bunu açıkça istemektedir. Özgürlükleri kısıtlayarak politikayı kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkaracak biçimde dar alanlara hapsetmek için akla gelebilecek her yola başvurmaktadır. Sesler bu amaçla kısılmakta, meclisin duvarları içerisinde boğulmaktadır."

TEVFİK ÇAVDAR

YAKLAŞIK yüzyıldır "Hürriyet"ten, "Demokrasi"den söz edilir. Türkiye'de buna karşın demokratikleşme açısından içine düşülen, daha doğrusu bilinçli olarak yaratılan bir kısır döngünün zincirleri kırılamamıştır. Bu zincirler gücünü demokrasi diye tanımladığımız devlet biçiminin diktacı yönünden kaynaklanmaktadır. Olanları açık bir biçimde görebilmemiz için demokrasi konusundaki kavram kargaşalığına bir son vermemiz gerekir. Demokrasinin iki yüzü olduğunu bilmenin çoğumuz için zamanı gelmiştir. Şimdi bu noktada kendimizi açık kılalım. Demokrasi bir devlet biçimidir, sistemidir. Yani monarşi, oligarşi vb. gibi bir yönetim biçimidir. Yapısı gereği burjuvazinin sınıfsal erkini de içerir. Bu demokrasinin bir yüzüdür. Sermaye biçimsel bir demokrasi görünümünün arkasına değindiği sınıfsal erkini saklamak ister. Diğer yandan ezilen, sömürülen sınıf ve grupların, yönetim biçiminin, kurumlarının yani bir anlamda anayasanın belirlenmesinde söz ve karar sahibi olmaya, temelde sömürüyü kaldırmaya yönelik mücadelelerini sürdürmeye ve yükseltmeye olanak tanıyan mücadelelerine de demokratik devlet biçimi imkan vermektedir. Özetlersek, demokrasinin bir yüzü burjuvazinin sınıfsal egemenliğini, diğer yüzü de söz, yazı, toplanma, gösteri hak ve özgürlüklerini içeren demokratik savaşımı simgeler. Bu olgunun en somut örneği 29 Kasım seçimlerinin sonucudur. Biçimsel ögeleri ağır basan bu demokrasi gösterisinin sonuçları çok ilginçtir. Şöyleki, toplam oyların ancak yüzde 36'sını alan ANAP parlamentoda yüzde 65'lik bir temsil gücünü elde etmiştir. Bu durum ona anayasayı bile değiştirebilecek bir erki sağlamıştır. Yani azınlık parlamentoda istediğini yapabilecek bir güce sahip olmuştur. Hatta yazar Melih Aşık bu görünümün gelir bölüşümü ile paralelliğini ortaya koyarak, nüfusun yüzde 36'sının toplam gelirin yüzde 65'ini denetlediğine değinmiştir. Kuşkusuz bu paylaşım ile parlamentodaki sandalyaların dağılımı arasında birebir bir bağıntı yoktur. Ama demokrasinin diktacı yönünü sergilemede, somut indirgemede bu örneğin yararı da ortadadır.

ANAP'ın sermayenin ulusal ve uluslararası kurumlarıyla ne denli içiçe olduğu bilinmektedir. Bu içiçelik bir yerde sermayenin sınıfsal çıkarlarının açık ya da dolaylı korunması, yükseltilmesi noktasına varmaktadır. Bu, yasal çerçeveden, kültürel ortama kadar herşeyin sınıf çıkarları doğrultusunda oluşturulması demektir. Bugünkü ANAP iktidarının aldığı her karar şu ya da bu şekilde sermayenin istekleri doğrultusundadır. Toplumda azınlık, buna karşın parlamentoda çoğunluk durumunda olan bir iktidar siyasal faaliyetleri de çoğunlukta olduğu Meclis içersine hapsetmek isteyecektir. 12 Eylül 1980'den sonraki siyasal kurumlaşma da bu eğilimi güçlendirecek, yaşama geçirecek niteliktedir.

Politikayı meclisin duvarları içerisinde tutmak isteyenlerin sık sık öne sürdükleri bir sav vardır: siyaset meşru zeminlerde yapılır. Nedir, nasıl tanımlanır bu meşru zemin? Gerçekte yıllardır kamuoyu "meşru zemin" kavramıyla koşullandırılmıştır. Biçimsel demokrasiyi amaçlayan yaklaşımda meşru zemin parlamentodur. Siyasi mücadeleyi meclis kürsüsünde tutmak gerekir. Parlamento dışına çıkarılmış bir politika eninde sonunda toplumsal çalkantıları gündeme getirir. Ülkenin buna tahammülü yoktur. Bunlar ve bunlara benzer daha nice düşünceyi son yedi yıldır çok dinledik... Şimdi ise iktidar partisi siyasal faaliyeti daha da dar kalıpların içersine sokma, onu adeta hücre hapsine mahkum etme hazırlığı içersindedir. Böylece sözde demokratik olma adına tam anlamıyla bir sınıf iktidarına, hatta onun da ötesinde, ulusal ve uluslararası tekellerin oligarşik nitelikli iktidarına yol açılacak. Böyle bir iktidarın tekçi bir yapıda istediğini gerçekleştirmesi sağlanmış olacaktır. Ezilen, sömürülen sınıflara ve toplumsal gruplara düşen ise, demokratik mücadeleyi yükseltmektir. Sosyal demokrat olma savındaki partilerin görevi ise, sözünü ettiğimiz demokratik mücadelede ağırlıklarını koymaktır.

Demokrasi denilen devlet sisteminde öncelikle düzenin diktacı karakterinin geriletilmesi gerekmektedir. Bunun yolu da meşru zemin kavramını bugünkü biçimsel, yapay ve dar tutulmuş kalıbın dışına çıkartmaktır. Bakınız Perikles 2500 yıl öncesinde olayı nasıl görüyor, geniş demokratik taban olgusunu Atinalılara nasıl anlatıyor!

ATİLLA'YI UNUTMADIK

ATİLLA ARSOY'u geçtiğimiz yıl 10 Ocak'da kaybetmiştik. Bir yıl geçti aradan, onu unutmadığımızı hissediyoruz. Onu unutmanın olanaksızlığını, bir yıl sonra yeniden yaşıyoruz.
Atilla Arsoy, bilimsel sosyalist hareketin önde gelen militanlarından biriydi. 25 yıl boyunca sayısız eylem ve pekçok örgüt içinde yönetici ve sıradan bir üye olarak yeraldı. FKF'den 68 sonrası eylemlerine, SGÖ genel başkanlığından DİSK örgütlenmesine, grevlerden Türkiye İşçi Partisi'nin bütün yaşamı boyunca militanlığına... Pekçoklarımızın gıpta ile izlediği yaşamını böylesine dolu dolu geçiren Atilla'yı unutmayacağız...

"...Bir Atina yurttaşı kendi özel işlerine bakarken kamu sorunlarını savsaklamaz. Devletle ilgilenmeyen bir kimseyi zararsız değil yararsız buluruz; ve bir politikayı ancak bir kişi ortaya koyabilir ama hepimiz onu yargılayacak yetenekteyiz. Biz tartışmaya siyasi eylemin önüne dikilen bir engel değil, bilgece davranmanın vazgeçilmez bir ön hazırlığı diye bakarız". (Peleponez savaşçılarının cenaze töreninde Periklesin söylevi.. Thukydides'ten çeviren, Mete Tunçay)

Yüzyıllardır düşünürlerin, demokrasiye gönül veren politikacıların yineledikleri gibi, siyasetin meşru zemini toplumun bütünüdür. Meslek odaları, sendikalar, dernekler, kamuoyunu yönlendiren iletişim araçları, özgür basın politika ekserisizinin yapıldığı alanların başında gelir. Bireyden örgütlere kadar herkes ülkeye ilişkin kararlara katılmalıdır. Söz, yazı, düşünce, toplanma, örgütlenme, gösteri vb. temel hakların noksansız yaşama geçirildiği özgür bir toplum siyasetin gerçek meşru zeminidir. Şu ya da bu kişinin veya grubun siyasetten dışlanması düşünülmemelidir. Oysa bugün sermaye sınıfı bunu açıkça istemektedir. Özgürlükleri kısıtlayarak politikayı kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkaracak biçimde dar alanlara hapsetmek için akla gelebilecek her yola başvurmaktadır. Sesler bu amaçla kısılmakta, meclisin duvarları içersinde boğulmaktadır.

Ne yapmalı? Bu sorunu çözmenin tek yolu herkes için noksansız örgütlülükten geçer. Basın yoluyla, TRT aracılığı ile ezilen, hor görülen, sömürülen yığınların sesleri duyurulmalıdır. Radyo, TV ve basın halkın sesi olmalıdır. Olamıyorsa bunların sesini kısan, saptıran tekeller (Özel ya da kamu) kaldırılmalıdır. Siyaseti bugün daraltılmış hücresinden dışarı çıkartacak, önündeki engelleri yıkacak, onu yığınlara yayacak tek güç işçi sınıfıdır. Bu nedenle işçilerin örgütlenmesinden başlayarak sömürüyü azaltmaya ve kaldırmaya yönelik mücadelelerini engellemek için herşey yapılıyor. Bazan güleryüzle, çoğu kez de sermaye sınıfının yumruğu ile işçi sınıfı sindirilmek isteniyor. Bu gidişe dur demek için bilinç ve yürekten başka hiçbirşeye gerek yoktur. Politikayı dar kalıpların dışına çıkartmak, demokrasinin sınıf diktasını yansıtan yönünü geriletebilmek için şu noktayı aklımızdan hiç çıkartmamalıyız: Türkiye'de sermaye sınıfı, yani burjuvazi ne ekonomik yapısıyla, ne de kültürel içeriği ile batı avrupa burjuvazisinin gücüne erişemez, onların yanında gelişmemiş bir çocuk gibidir. Böylesine zayıf, gelenekleri oluşmamış, desteksiz ayakta duramayan bir sınıfın politikayı kendi doğrultusunda tutması olanaksızdır. Onun Türkiye'yi düşüncesiyle, yeteneğiyle, ekonomik ve toplumsal olanaklarıyla yerleştirmeye çalıştığı dar kalıbın duvarları kağıt kadar bile dayanıklı değildir. Yüzyıldan bu yana çeşitli yolları denediği halde gelebildiği nokta Türkiye'nin 1988'deki düzeyidir.

Politikayı meşru zemin diye tanımlanan dar alanın dışına çıkartmak için işçiler ve onların örgütleri yani sendikalar göreve diyoruz. Muhalefete ise bu konuda çok görevler düşüyor. Unutmamak gerekir ki bugünkü dar alanda siyaset yapmaya çalışmanın sonucu hüsrandır. Bu alanda sürekli olarak kazanan sermayenin güvendiği partiler olacaktır. Muhalefetin, özellikle sosyal demokrat olma savındaki partilerin "sermayenin yörüngesinde salınma'larını görmek istemiyoruz.□

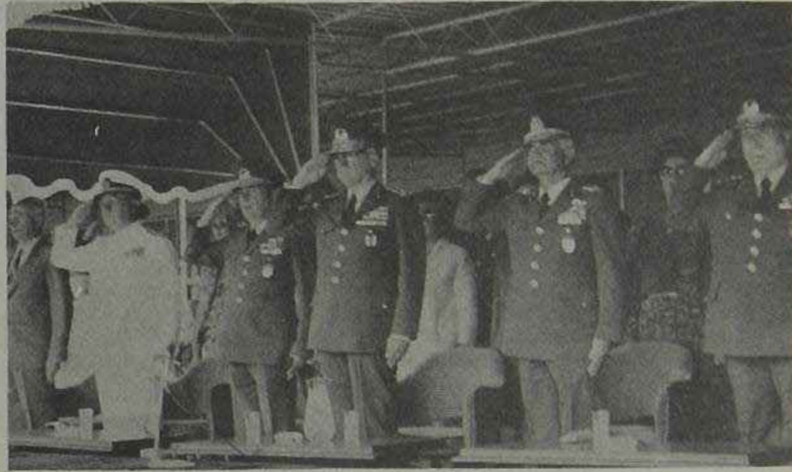
Cumhurbaşkanlığı Konseyi ne ola ki... (Yaptıkları, yapacaklarının teminatıdır)

HALUK GERGER

KUŞKUSUZ, sırasında "biçim" "öz"ü de etkiler ya da "öz"ü doğrudan ifade eder. Bir başka deyişle, "biçim" ile "öz", çoğu kez, içiçe girer, birbirlerini tanımlar ve belirler. İşte Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin devlet protokolündeki yerlerinin, yani bu biçimsel olgunun tartışılması, 1982 Anayasası'nın ve 12 Eylül Paşalarının işlevlerinin özünü de gündeme getirebildiği ölçüde yararlı olmaktadır. Nitekim, konunun kamuoyunda tartışılmasından rahatsızlık duyulmasının esaslı nedenlerinin başında da, işin özünün de neşter altına alınabileceğinin bilinmesi gelmektedir.

1982'nin Ağustos ayında, Danışma Meclisi'nin Anayasa Taslağı tartışılırken, bu bağlamda şunları yazmıştım: "Yeni Taslakta belirgin olan, 'tepki' değil, korku'dur... Taslaktaki temel özellik, özgür halk oyuna, ulusal iradeye duyulan güvensizliktir. Taslağın kaynağı budur. Dolayısıyla da, ulusun özgür iradesiyle Türkiye'yi yönetme hakkını elde edecek kişi ve kurumlardan daha şimdiden duyulan korku Taslağa egemen olmuştur... Halktan ve onun özgür seçimler sonunda belirecek iradesinden duyulan korkudur ki, başta Cumhurbaşkanlığı Konseyi olmak üzere çeşitli kurumların yaratılmasını, temel hak ve özgürlüklerin de, onları anlamsızlaştıracak biçimde, sınırlandırılmalarını getirmiştir. Bu biçimiyle Taslak, özgür halk iradesinin askıya alınması demek olan "ara rejimi"i

"Bu Paşaların ve kurumun, bırakın devlet protokülünü, bugünün 'demokrasisi'nde dahi yerleri yoktur. Türkiye ve halkımızın uzun demokrasi mücadelesinin tarihi bu 'kara mizah'a konu olmaya layık değildir."

kurumsallaştırmaktadır... Atanmış Devlet Danışma Konseyi Üyeleri, milletvekili yemini etmekte, milletvekili dokunulmazlığına sahip olmakta ve anlaşılan Cumhurbaşkanı'na verilen "seçilmiş Parlamento ve hükümeti devlet adına sınırlama, denetleme" işlevi için getirilmektedirler. O kadar ki, Milli Güvenlik Kurulu'nun kuruluşu ile ilgili 134. maddede Devlet Danışma Konseyi Başkanı'na Başbakan'dan önce yer verilmektedir.

Şimdi birer danışman statüsüyle bu 12 Eylül Paşalarının devlet protokolünde yerlerinin bulunmadığı açık seçik ve güçlü gerekçelerle söylenmektedir. Nitekim Devlet Başkanı da, sözkonusu Paşaların protokolde yer almalarını açıklarken, "bir hareket sonrasının özel koşulları içinde değerlendirilmesi" savına sığınmakta ve zaten yakında "gidici" olduklarını söylemektedir.

Tabii, bu arada asıl tartışılması gereken işin özü, yani demokratik bir toplumda bu Konseyin işlevlerinin olup olmaması. Bu durumda da, "bu Paşalar şimdiye dek ne yaptılar ki, şimdiki danışmanlık görevlerinde ne yapacaklardır" sorusunun yanıtı aranmalıdır. Nihayet, yaptıkları, yapıyor olduklarının ve yapacaklarının da teminatıdır.

"Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyeleri Görev Talimatı"na göre sayın danışmanların yapacakları belirlenmiştir. Buna göre, sayın Danışmanlar öncelikle "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul

edilerek, Cumhurbaşkanı'na gönderilen Anayasada yazılı temel hak ve hürriyetlere ve ödevlere" ilişkin yasaları incelemekle yükümlüler. Evet yanlış okumadınız; "temel hak ve hürriyetler" ve 12 Eylül Paşaları. Yapacakları incelemenin sonuçlarını kestirmek herhalde çok güç olmasa gerek: "Sınırlama, yine sınırlama, daha çok sınırlama..." "Laiklik ilkesi"ne ilişkin yasaların incelenmesi de onlara düşüyor. Rabıtayı, Türk-İslam sentezini ve gerisini düşünün ve o incelemenin hayırlı sonuçlarını artık kendiniz çıkarın. Yine "Görev Talimatı" uyarınca "Milli Güvenliğin ve Kamu Düzeninin Korunması" konusunda arzedecekleri tavsiyeler zaten bellidir: "Demokrasiyi askıya al, Parlamentoyu feshet, partileri kapat, dernek ve sendika yöneticilerini içeri at, işverenin karına kâr kat ve milli birlik ve beraberlik ruhuyla emir-komuta zinciri içinde milli güvenliği sağla, kamu düzenini koru." "Milletlerarası Antlaşmalar"a gelince onun da formülü belli: "NATO'ya bağlıyız, Amerika'ya sadığız..."

Yine "Görev Talimatı"na göre, sayın Danışmanlar "Olağanüstü yönetim yetkisinin kullanılmasına ve alınacak tedbirler"e ilişkin olarak da görüşlerini Devlet Başkanı'na arz edecekler. Ne diyelim, tanrı Türkiye'yi bir daha 12 Eylül Paşalarının "olağanüstü yönetim ve tedbirleri"ne mahkum etmesin.

Sayın Danışmanlar, ayrıca, "gençliğin yetiştirilmesi"ne ilişkin konularda da görüş arz edecekler. Bu potansiyel suçlular zaten emir-komuta zinciri içinde YÖK'ün gözetimine verilmiş durumdalar; gençlerin eti Paşaların, kemiği Doğramacı'nın, artık ne görüş bildirecekler, anlamak mümkün değil.

Evet, bu yazıda amaç "kara mizah" yapmak değildi. Ama açıkça görülüyor ki, bu Paşaların ve kurumun, bırakın devlet protokolünü, bugünün "demokrasisi"nde dahi yerleri yoktur. Türkiye ve halkımızın uzun demokrasi mücadelesinin tarihi bu "kara mizah"a konu olmaya layık değildir. □

İstanbul Bir Yeni Beyrut

ULUSLARARASI tekeller, Türkiye'nin coğrafi konumundan ve Araplarla olan ilişkilerinden yararlanarak, ticari girişimlerde bulunuyorlar. Amaçları; İstanbul'u bir yeni Beyrut olarak görmek.

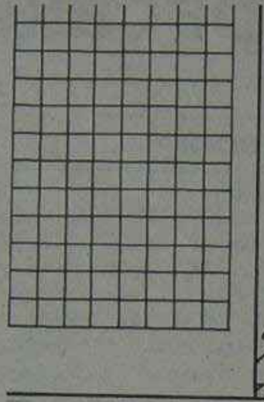
İsveç İşverenler Sendikası yayın organı Dagens Industri'nin Kasım '87 sayısında, bu konuda İstanbul'un Ortadoğu'nun merkezi olacağı iddia edilerek Türkiye'de yatırım yapan işverenlerde yapılan bir söyleşiye de yer veriliyor.

Bunlardan biri bugünkü ortaklık değeri 50 milyon kron (7.5 milyar TL) olan **Atlas Copco**. Copco' nun ortaklarından Roland Kylföld, kâr payını iki katına çıkarmak umuduyla Ortadoğu ve Kuzey Afrika pazarı ile birlikte Türk-Arap ticari anlaşmalarından yararlanmayı desteklediklerini söylüyorlar.

1988 yılında ambalaj sanayiinde üretime geçecek olan **Tetre Pok** şirketi, Türkiye'de yatırım yapmalarının nedenini Ortadoğu'ya iyi bir ticaret olanağının görülmesi şeklinde açıklıyor. Türkiye şefleri Carl Viggo Östlund, "Çok şey beklediğimiz fabrikayı Türkiye pazarına güvenle kuruyoruz. Malın iyi bir ambalajla satılmasının ihracatı artıracağını umuyoruz," diyor.

Uluslararası tekellerin Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleriyle yapılan ihracat anlaşmalarından ve ticari ilişkilerinden yararlanmak için ihracatlarının yüzde 30'unun yerli üretim olması gerekiyor. Örneğin; Türkiye Sovyetler Birliği'nden alacağı doğal gazın yüzde 75'ini yerli hammaddeyle ödemek zorunda. Sovyetler Birliği'ne ödenen hammadde yabancı şirketlerin Türkiye'de üretmesi gereken yüzde 30'luk oranın bir parçası. Sovyetlerin sadece bu yıl alacağı 100 milyon dolar değerindeki emtia da dolayısıyla Türkiye aracılığıyla bu şirketlerden alınmış oluyor.

Kıbrıs'ta kurulu **Terreco**'nun Türkiye sorumlusu Gören Widstrom, Türk ticareti ve İstanbul hakkındaki görüşünü bildirirken şunları diyor: "Türk inşaat sektörünün büyümesini sağlayacağız. Fakat biz, ayrıca Kuzey Afrika, İran, Irak ve diğer ülkelere ulaşmak istiyoruz. Bu da bu ülkelerde etkili olan Türk inşaatçıları sayesinde olacaktır. Burada yatırım yapmamızın nedeni, İstanbul'un Ortadoğu'nun merkezi olma yolunda oluşu. İstanbul yeni bir Beyrut olacak. Bunu başaracağını sanıyorum."

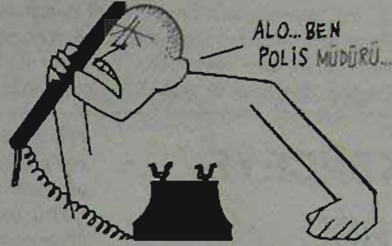
İTO, 2. başkanı Dündar Uşar da, İstanbul 'un bilinçli islam ticaret merkezi olma çabalarını doğruluyor. Bürokrasinin yavaş işlemesi nedeniyle Beyrut'un yerini alma şanslarını kaçırdıklarını söylüyor.

Uşar, şu anda Ortadoğu'ya yatırım yapmanın yararlı olacağını, çünkü Ortadoğu'da modern teknikten anlayan Türk personeli bulunduğunu, ayrıca bizde işçi bulmanın çok kolay olduğunu, din ve kültür bakımından Araplara diğer ülkelere göre yakınlığımızı söyleyerek, yabancıların Türkiye'de yapacakları yatırımı teşvik ediyor.

Görüldüğü gibi, Türkiye'de yatırım yapan bu yabancı sermayedarlar geniş Ortadoğu pazarından yararlanarak, kendi pazar krizlerine de bir çözüm bulma uğraşındalar. Ve bunun için Türkiye'den istikrarlı ve liberal bir ortam istiyorlar. Bu uluslararası tekeller Türkiye'nin politik durumunun belirlenmesinde büyük rol oynayacak. □ D. EGE

İşkencenin sonradan saptanması

VELİ LÖK

HERHALDE ülkemizde pek yakında işkence hakkında çok şey yazılacak. İnsana çok acı veren bu olay özellikle 1980 sonrasında çok yaşandı. Ancak yöneticilerin itiraf ettiğine göre, her dönemde başvurulan bir yöntem. İşkence ile yaşamlarını yitirenler ve sakatlananlar tamamen de olmasa devlet kayıtlarına geçti, resmen açıklandı. İşkencenin kanıtlanamayanlarının sayısı ise çok daha fazla. Zira işkencecinin ve işkenceyi geliştiren sistemin en özenle üzerinde durduğu, işkencenin izlerinin ortadan silinmesi veya kanıtlanamayacak şekilde olması. İşkence izlerinin ortadan kalkması gözaltı süresinin uzatılması ile sağlanıyor. Kanıtlanamayacak şekilde yapılması ise, ince işkence teknikleri ile sağlanıyor. Kanıtlanamayacak işkencenin çeşitleri devlet görevlileri olan işkencecilere yine devlet görevlileri olan onların eğiticileri tarafından devletin bütçesinden harcamalar yapılarak gösteriliyor. Demek ki devletle işkence iç içe, yani anayasamıza göre vatandaşın sağlığını korumakla görevli devlet, işkence ile vatandaşın sağlığını yitirmesi olayının da içinde. Hekim olarak insan sağlığına zarar veren her olayın karşısına çıkmamız gerekiyor.And içerek mesleğimize başlıyoruz. Ancak yıllardan beri yapılan işkencelerin karşısında da elimiz kolumuz bağlı duruyoruz, görevimizi yapamıyoruz.

Hekim, mevcut bilgilerine göre işkencenin değerlendirmesini ancak kaba bulgulara göre yapabilmektedir. İşkence yöntemlerinden biri olan falaka veya dayağı, hekim tıbbın en yetersiz yöntemlerinden biri olan görme (enspeksiyon) yöntemi ile saptamaktadır. Bunu bilen işkenceci, darbeye uğrayan yerdeki ekimozun ortadan kalkması için yeterli zamanı, gözaltı süresinin yeterli uzun olması ile kolayca elde edebilmektedir. *Halbuki gözden kaybolmuş gibi görünen ekimozun bulunduğu yerdeki dokusal değişikliklerin iğne biyopsisi ile mikroskop altında tesbit edilmesi daha uzun bir süreyle mümkündür.*

Teknik olarak iğne biyopsisinin seçilmesinin nedeni; 1) İğne yapılabilecek her yerde uygulanabilmesi, ameliyathane koşullarını gerektirmemesi, 2) Biyopsi materyalinin birçok yerden alınabilirliği ile lezyonun bulunmasını kolaylaştırması, 3) Biyopsi işleminden sonra kişiye bir zarar vermeyecek bir girişim olmasıdır.

Kaza bilimi ile uğraşan kişi olarak, pratik uygulamalarımızda çarpma belirtilerini uzun süre rahatça gözlemleyebiliyoruz. Kırıklardan sonra yaptığımız geç ameliyatlarda bu bulguları gözle bile ayırd edebiliyoruz. *Her türlü hastalık unsuru mikrobun veya kimyasal ve fiziksel maddelerin saptanmasını günümüzde geliştirilen elektron mikroskoptan, bilgisayarlı analiz aletlerine kadar çeşitli muayene yöntemlerini kullanan günümüz hekiminin, işkence belirtilerini de benzeri yöntemlerle ortaya çıkaracağına ve bu insanlık dışı suçu işleyen, hasta ruhlu kişiler üzerinde caydırıcı etki yapabileceğine inanıyorum.* Devlet yetkilileri her türlü önlemlerine ve işkence yaptığı saptanan kişilerin adalet önünde cezalandırılmalarına rağmen işkencenin sürdüğünü bildirmektedirler. Demek ki işkencecilerin işini kolaylaştıran bazı kaçak yollar var. Bu kaçak yollardan biri, *en son bilimsel yöntemleri kullanarak her türlü işkenceyi ortaya çıkarmak suretiyle hekimler tarafından tıkanabilir.* Şüphesiz bunun birinci şartı hekimin bu bilgilere sahip olması, ikinci koşulu da bu araştırma olanaklarının hekimlere verilmesidir. Birinci koşulu yerine getirmek üzere, tabip odalarının, tıp fakültelerinin, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı kuruluşlarının işkencenin saptanması için yeni yöntemlerin hekimlere öğretilmesi için bilimsel toplantılar yapmaları, hekimleri eğitmeleri gerekmektedir. İkinci koşul ise bu araştırmaların yapılacağı yerlerin ve içindeki araştırma olanaklarının sağlanmasıdır ki, bu koşulu yerine getirilmesi yasalara göre Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığının görevleri içindedir.

"Elektron mikroskoptan bilgisayarlı analiz aletlerine kadar çeşitli muayene yöntemlerini kullanan günümüz hekiminin, işkence belirtilerini de ortaya çıkaracağına ve bu insanlık suçunu işleyen kişiler üzerinde caydırıcı etki yapabileceğine inanıyorum."

Sonuç olarak denebilir ki; insanlık dışı bir uygulama olarak kabul edilen ve çağdaş bütün ülkelerde uygulanması kalkmış olan işkencenin ortadan kalkmasında hekimlerin yapabilecekleri önemli görevler vardır. Bu görevlerin yerine getirilmesi, hekimlerin konuya eğilmeleri, bu konuda araştırmalar yapmaları yanında, halkın sağlığını temin etmedeanayasamız tarafından görevlendirilen Sağlık Bakanlığı'nın ve hak ve hukukun savunuculuğunu yapması gereken Adalet Bakanlığı'nın görevlerini yapmalarından geçmektedir.□

İsviçre'de dayanışma kampanyası genişliyor

HAYDAR Kutlu ve Nihat Sargın'ın durumu İsviçre Federal Parlamentosu'nda ele alındı. Parlamento'nun açılış oturumunda söz alan İsviçre Sosyal Demokrat Partisi Zürih milletvekili Hansjörg Braunschweig, kendi partisinden ve diğer partilerden 13 parlamenterin imzasını taşıyan bir karar tasarısını parlamentoya sundu. Tasarıda, Kutlu ve Sargın'ın derhal serbest bırakılması için İsviçre hükümetinin Türk hükümetine başvuruda bulunması isteniyor.

Önergenin parlamento'ya sunulmasından iki gün sonra bir açıklama yapan hükümet sözcüsü, konunun gündeme alınacağını belirtti.

Bu arada başkent Bern'de İsviçre Hukukçular Birliği, Doktorlar Birliği ve Sosyal Demokrat Parti temsilcileri ile TİP ve TKP adına Sıtkı Coşkun'un katıldığı bir basın toplantısı düzenlendi. Kutlu ve Sargın'a eşlik eden delegasyonun üyelerinden, Alman Hermann Müller de toplantıda Türkiye izlenimlerini anlattı.

Sosyal demokrat milletvekillerinin öncülük ettiği bir imza kampanyası da geçtiğimiz haftalarda başlatıldı. Kampanyada TİP ve TKP genel sekreterlerinin serbest bırakılması ve Türkiye'de genel af çıkartılması isteniyor.

Ayrıca Cenevre'de sosyalist, komünist ve yeşiller milletvekillerinden oluşan 15 kişilik bir grup, Türkiye Başkonsolosluğu önünde gösteri düzenledi. Tutuklu önderlerin serbest bırakılmasını, TBKP'ye legalite hakkı tanınmasını isteyen ve işkence görmelerini protesto eden bir mektup da Başkonsolosluğa verilmek istendi. Cenevre Başkonsolosluğu ise, kapıları kapatarak mektubu almak istemedi. Bunun üzerine, hazırlanan mektup kapının altından içeri atıldı.

Bu arada Turgut Özal'ın Ocak ayı sonlarında, her yıl geleneksel olarak İsviçre'nin Davos kentinde yapılan ekonomik konulu toplantıya bu yıl da katılacağının duyulması üzerine, Özal'ın İsviçre'de protestolarla karşılanacağı haber veriliyor.□ ÜNAL DOĞAN/Bern

İŞKENCEYE KARŞI ORTAK ÇABA

AZİZ Nesin, Demirtaş Ceyhun ve Vedat Türkali, TİP ve TKP genel sekreterleri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'ya yapılan işkence muamelesinden yola çıkarak, işkencenin ve Anayasa ile yasalardaki bütün antidemokratik maddelerin kaldırılması doğrultusunda çaba göstermek için toplumsal kurum ve kuruluşlara ve demokrat yurttaşlarımıza bir çağrı yaptı. Verilen haberlere göre, üç yazarımız tarafından hazırlanan çağrı metnini çok sayıda seçkin kişi de imzaladı. Hazırlanan çağrıda özetle şu görüşlere yer veriliyor:

"Öteden beri ülkemizde varolan işkence, özellikle 12 Eylül 1980'den sonra kurumlaştırılmış ve bu yüz kızartıcı kurum günümüze dek de sistemli bir biçimde şidetti artırılarak sürdürülmüştür. İşkence ile yapılan sorgulamalara dayanılarak, suçsuz insanların yargılanmalarının ve mahkum edilmelerinin örnekleri pek çoktur. Böyle mahkumluklar adli hata değil, işkenceciler yüzünden işlenmiş birer adli cinayettir. Bugün işkence görenlerin fizik ve psikolojik tedavileri için Amsterdam'da kurulmuş olan hastanede (rehabilitasyon merkezinde) tedavi görmekte olanların pek çoğu Türklerdir.

İşkencenin basına yansıyan yeni kurbanları TKP ve TİP genel sekreterleri Haydar Kutlu ile Nihat Sargın olmuştur. Bunlara yapılan işkence herkesin ve gazetecilerin önünde, gözleri bağlanarak polis arabalarına bindirilmeleriyle başlamıştır. Her ikisi de ağır işkence altında sorgulandıklarını basına ve kamuya duyurmuşlar ve avukatları da yapılan işkence nedeniyle gerekli yerlere başvurmuşlardır.

İşkence, salt Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'a yapılmış olduğu için değil, hangi dünya görüşünden olursak olalım bir yurttaş olarak hepimizi ilgilendirmektedir.

Kendi istekleriyle yurtlarına dönmüş iki insana yapıldığı anlaşılan işkencenin ana amacının, Türk halkına siyasal özgürlükleri ve örgütlenmeyi yasaklayıcı TCK 140-141-142 ve 163. maddelerin kaldırılması isteklerini sindirme çabasından kaynaklandığı apaçık ortadadır.

Bütün bu nedenlerle biz aşağıda imzaları bulunan yurttaşlar;

1- Ülkemizde insanlık dışı bütün uygulamalara en küçük bir kuşku bırakılmadan son verilmesini,

2- Anayasa ve bütün yasalardaki (TCK 140-141-142-163 maddeleri gibi) antidemokratik, insan haklarını ve özgürlüklerini kısıtlayıcı maddelerin kaldırılmasını,

3- İnsan haklarına aykırılığın son örneği, sözü edilen TKP genel sekreteri Haydar Kutlu ve TİP genel sekreteri Nihat Sargın'a yapılan işkence olgusunun inandırıcı biçimde üstüne gidilmesini, işkencecilerin işkence edilmeden bulunarak yargılanmalarını istiyoruz.

Bu konularda ortak çaba göstermek ve tam demokratik Türkiye'yi yaratmak için sosyo-politik bütün kurum ve kuruluşları ve demokratik bütün yurttaşlarımızı dayanışmaya çağırıyoruz."□

BÜYÜK Britanya'da, İşçi Partisi'nden tanınmış politikacı **Tony Benn**'in de içinde yeraldığı, Kutlu ve Sargın'ın serbest bırakılmaları için çalışan bir dayanışma komitesi kuruldu. Komitenin başkanlığını İşçi Partisi milletvekili **Jeremy Corbin** yapıyor.

Odigitis dergisi Alaaddin Taş'la görüştü

''Her şeye karşın, kazanacağımızı umuyoruz''

YUNANİSTAN Komünist Gençlik Birliği (KNE)'nin yayın organı **Odigitis** dergisi, Türkiye'nin gündemindeki politik sorunlar ve TBKP 'nin, demokrasinin yeniden oluşturulması için politik tavrı üstüne, **Alaaddin Taş** ile bir görüşme yaptı. Ülkenin demokratikleştirilmesi ve geriye dönüş üzerine alınan tarihi karar konusunda, Taş'ın görüşleri özetle şöyle:

"Yurda dönüş kararını üç kısımda topluyoruz:

İki partinin birleşmesi, yurtdışında bulunan tüm politik göçmenlerin bu kararı desteklemeleri ve bu tarihi karardan sonra iç ve dış olayların daha çok önem kazanması.

İki partinin 7 Ekim'de yaptıkları toplantı, artık aralarında bir sorun kalmadığını ve birleşmeye gidebileceklerini gösterdi. Bu birleşme bilimsel sosyalizme dayanır. İnanıyoruz ki bu iki parti Türkiye işçi sınıfının gelişmesinde ve gücünde rol oynayacaktır. Bu toplantıdan üç gün sonra Behice Boran'ı kaybettik. Bu bizim için ve tüm dünya işçi partileri için büyük bir kayıp olmuştur. Cenazesini Türkiye'ye gönderdik. Eski bir milletvekili olduğu için, Meclis'de tören yapıldı.

İstanbul'daki törene büyük bir demokrat kesim katıldı. Yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı bu tören, ülkemizin tarihi için büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi TKP Türkiye'de 65 yıldır yasaktır. Bu yıllar içinde ilk kez bir komünistin cenaze töreni Meclis'de yapılıyor. Bu bizim için yeni bir adımdır.

İki parti genel sekreterlerini yurda gönderme ve TBKP adına savaşma kararı aldılar. Biliyoruz ki bu kolay değildi. Büyük riski olan, tarihi bir karardı. Fakat bundan başka seçeneğimiz de yoktu. Özgürlüğü ve demokrasiyi bize tabak içinde sunmayacaklardı.

Bu kararın üç amacı var:

– TBKP'nin bu adımı tüm solu harekete geçirdi. Görüldüğü gibi bu karar yalnız bizi ilgilendirmiyor.

– Tüm politik göçmenlerin Türkiye'ye geri dönmelerini istiyoruz.

– Tüm tutukluların serbest kalmasını istiyoruz.

Bu dönüş doğal olarak tartışılıyor. Çünkü yasada 141 ve 142 gibi maddeler var. Biz her şeye karşın, kazanacağımızı umuyoruz.'' □

Sargın ve Kutlu'nun Gorbaçov ve Reagan'a mesajları

TİP VE TKP genel sekreterleri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu, Washington Zirvesi'nde imzalanan INF Anlaşması nedeniyle, SBKP Genel Sekreteri M. Gorbaçov ve ABD Başkanı R. Reagan'a iki ayrı mesaj gönderdiler. Genel Sekreterlerin Gorbaçov'a gönderdikleri mesajın tam metni şöyle:

"Nükleer silahların yokedilmesi temelinde ABD Başkanı R. Reagan ile imzaladığınız INF anlaşması dünyamız ve insanlığın barışçı geleceğine olan inancımızı sarsılmaz biçimde güçlendirmiştir. Sovyet Devleti'nin daha ilk günden yükselttiği tarihsel barış buyrultusunun, günümüzde insanlığın en kritik anında yeniden gerçeklik kazandığını görüyoruz. İnsanlığın geleceğine karşı sorumluluk, akıl ve sağduyu yönünde atılan bu adım hiç kuşku yok ki tarihsel değerdedir.

Barış, silahsızlanma ve uluslararası ilişkilerde yumuşama yönünde Sovyetler Birliği'nin kararlı politikası halkımızın çıkarlarına da uygundur. Halkımız bütün diğer halklar gibi barışın savunucusudur. Bugün insanlığın bir numaralı sorununun barış sorunu olduğunu ve bu konuda en başta biz komünistlere büyük sorumluluklar düştüğünü iyi biliyoruz. Bu bilinçle ülkemiz için stratejik bir hedef olarak Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Taslağında öne koyduğumuz Barış ve Demokratik Yenilenme hedefimiz doğrultusunda çabalarımızı her koşulda sürdürmeye kararlıyız.

SSCB ve ABD arasında gerçekleşen bu tarihsel başarıdan dolayı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, bir insan ve bir komünist olarak duyduğumuz sevinci belirtir, sizi, SBKP Merkez Komitesi'ni ve Sovyet halkını kutlarız."

İki genel sekreter R. Reagan'a gönderdikleri mesajda da şu görüşleri dile getirdiler:

"Dünyamızı nükleer bir savaş tehdidinden tamamen çıkarmak için henüz gerekli tüm adımlar atılmış olmasa bile varılan sonuç insanlığın barışçı geleceği için tarihsel bir kazanımdır.

Biz aynı zamanda atılan bu ileri adımla birlikte ummak istiyoruz ki, bu anlaşma ile nükleer silahsızlanma çabası uzak olmayan bir gelecekte uzayın da silahsızlandırılmasına, uzaya nükleer silahlar yerleştirmemeye kadar varacaktır. Yine inanıyoruz ki bu adım barış içinde birarada yaşama, başka ülkelerin içişlerine karışmama,uluslararası sorunların çözümünde zora başvurmama, kollektif güvenlik, demokrasiye ve insan haklarına saygı ilkelerinin dünyamızda egemen olmasının yolunu açacaktır..."□

Dış ekonomik ilişkiler, dolar ve TL

"Varsayımlar yanlış çıktı: Dünya ekonomisi geniş bir şekilde dolara dayalı bir mali sistem içine girdi. Ülkeler dolar rezervlerini 4-5 katı artırırken, bankacılık sistemi de dolar birikimini büyüttü. Bugün için Avrupa para piyasasında işlem gören para hacminin yüzde 80'i dolardan oluşmaktadır."

TURHAN TAYLAN

SERBEST ekonomi kurallarına göre yeniden yapısallaştırılmaya çalışılan Türkiye ekonomisinin en önemli darboğazlarından biri dış ödemeler dengesidir. Ulusal ekonominin yapısı ve gücüyle çok yakından ilişkili olan dış ödemeler dengesi, Türkiye'nin dış ticaretindeki gelişmelerle olduğu kadar, parasının dış paralara göre değeri, dış kredi kullanma performansı, dış borç ödeme gücü ve yabancı sermaye akışıyla da belirleyici olmaktadır. Güçlü, sağlıklı ve devamlı bir dış ödemeler dengesi kurmak, temelde doğru sektörel ilişkiler içinde olan, sanayileşmiş, çağın teknolojik gelişmelerini izleyen ve verimli çalışan bir ekonomik yapıya ulaşmadan geçmektedir.

Böyle bir yapıya kavuşmadan, konjonktürel politikalarla yürütülen uygulamalar, zaman zaman Türkiye'de dış ödemeler sorununu rahatlatmışsa da, arkasından daha büyük boyutlu ve karmaşık dış ödemeler sorunu gelmesini önleyememiştir. Son 40 yıl içinde, yaklaşık her on yılda bir dış ödemeler sorunu yaşandı; bulunan çözümler, çoğunlukla idari, kısıtlayıcı ve konjonktürel araçları kullanarak günü kurtarmak olmuştur.

Uluslararası ekonomik ve politik ilişkiler bütünlüğü içinde Türkiye ekonomisini sınırlayan ve etkileyen birçok etmen bulunmaktadır; Türkiye ekonomisi ne ölçüde zayıf ve güçsüz ise, kontrolu dışındaki etmenlerden o ölçüde etkilenecek demektir. Örneğin, 1970'li yılların başından bu yana doların DM'ye ve Japon Yen'ine göre değeri yarı yarıya düştüğü halde, doların yine de dünya ekonomisinin en önemli fiyatı oluşu ve yüksek miktarda doların dolaşımda bulunması ve kontrolsuzluğun -ya da kontrolun- kanıtı olmaktadır. Son onaltı yıl içinde doların rolünde önemli değişmeler olmasına karşın, doların geniş ölçüde kullanımı ve ABD ekonomisinin gücü, doların "kral" para konumunu sürdürmektedir. Ancak, özellikle 1984 yılından bu yana ABD ekonomisinin ve doların gösterdiği performans, "altında ağ ve kafeslerinin etrafında demir parmaklık bulunmayan bir sirk gösterisi" ne dönüşmüş bulunmaktadır.

1971 yılında, o tarihe kadar geçerli olan altın-dolar çevirilebilirliği askıya alındığı zaman, uzmanlar doların dünya para sistemindeki rolünün sona erdiğini düşünmüşlerdi. Ancak bu varsayımlar yanlış çıktı: Dünya ekonomisi geniş bir şekilde dolara dayalı bir mali sistem içine girdi. Ülkeler dolar birikimini büyüttü. Bugün için Avrupa para piyasasında işlem gören para hacminin yüzde 80'i dolardan oluşmaktadır.

Bunların yanı sıra bugün dünya ticaretinin yüzde 50'den fazlası dolarla fiyatlandırılmaktadır. Bu yüzde 50'nin içine, petrol dahil, uluslararası ticarete konu olan başlıca mallar girmektedir. Dolardaki iniş çıkışlar diğer para birimleri ile ifade edilen ithal fiyatlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, borçlu ülkelerin dış borçlarının yüzde 80'i de dolar cinsinden ifade edilmektedir. Bu borçlar, ABD'deki faiz oranına bağlı olarak değerlendirilmekte ve dolayısıyla doların değişim kurunda ve faiz oranındaki bir değişiklik uluslararası borç birikimi üzerinde büyük farklar meydana getirmektedir.

Bu nedenlerle, doların değişim kuru, ABD faiz oranları ve ABD ekonomisinin büyüme hızı dünya ekonomik ve mali sisteminde son derece etkili olmaktadır. Uluslararası borç sorunu nasıl ki ABD ekonomisinin genişlemesine ve ılımlı bir faiz politikası uygulamasına bağlı ise, uluslararası ticaretin büyümesi, özellikle de gelişmekte olan ülke ekonomilerinin hızlanması da bir ölçüde doların seyrine ve ABD ekonomisinin performansına bağlı görünmektedir.

Uluslararası ekonomik ve mali sistemin, doların değeri, faiz oranları ve petrol fiyatlarına bağımlı yapısı son birkaç yıldır olumsuz gelişmeler içinde bulunmaktadır. Bu üç belirleyici fiyat kategorisinin düşme içine girmiş bulunması, bekleyişlerin ve tahminlerin aksine ekonomik faaliyetleri canlandırmamış, yeni sorunlar getirmiştir. Dünya ticareti yavaşlarken, ülkelerin büyüme hızlarının yavaşlaması ve borç yüklerinin artması tekrar bir dünya borç krizini gündeme getirmiştir.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin dış ticaret dengeleri bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiş ve gelişmiş ülkelere ihraç ettikleri hammaddelerin fiyatları 1985, 1986 ve 1987 yıllarında önemli reel kayıplara uğramıştır. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin dış ticaret hadlerinde önemli ölçüde bir bozulma yaşanmaktadır. Yalnız 1986 yılı içinde gelişmekte olan ülkelerin dış ticaret hadlerinde yüzde 16'nın üstünde bir gerileme olmuş, bu ülkelerin ihraç ettikleri malların satın

alma gücü de yüzde 11,4 azalmıştır.

Son yıllarda dünya ekonomisinin "üç atlı"sından (petrol, dolar ve faiz oranları) büyük ölçüde etkilenen gelişmekte olan ülkeler, ekonomik güçlerinin yanı sıra ihracatlarının satın alma güçleri de azalırken, sanayileşmiş ülkelerin korumacı uygulamalarıyla da mücadele etmeye başlamışlardır. Sanayileşmiş ülkelerde yavaşlayan büyüme, bir yandan gelişmekte olan ülkelerin ihracatını yavaşlatırken, öte yandan da bu ülkelerdeki korumacı eğilimleri güçlendirmektedir.

Doların ve dünya ekonomisindeki gelişmelerin performansı bu doğrultuda gelişirken, TL'nin ve Türkiye ekonomisinin de bu etmenlerin ve gelişmelerin etkisi altında kalması kaçınılmaz olmaktadır. Son on yıl içinde GSYİH ortalama yüzde 3,6 dolayında büyürken, Türkiye'nin kalkınması ve sanayileşmesi için gerekli olan yüzde 7'lik kalkınma hızının gerisinde kalmıştır. Bu dönemde TL dolara göre 53 kat, DM'ye göre ise 75 kat değer yitirmiştir; dolar yaklaşık yarı yarıya değer kaybederken, ihracat ise yalnızca 5 kat artmış ve 2 milyar dolardan 10 milyar dolar düzeyine çıkmıştır.

En iyimser hesaplara göre yapılan TL'nin reel kur endekslerinde bile, bu dönemde yarı yarıya düşmeler görülürken, ihracatımızın hâlâ GSMH'nın yüzde 15'i düzeyinde ve OECD ülkeleri içinde en düşük oranda bulunması ne demek olmaktadır? 1980 yılından bu yana ekonomik verilere bakacak olursak ve dünya ekonomisinin "üç atlı"sının gösterdiği gelişmeleri bir an için unutursak, Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinin global göstergesi olan ödemeler dengesinde mutlak olarak da, göreli olarak da tüm diğer göstergelerden farklı, olumlu bir gelişim görürüz.

Ancak bu, doğruyu ve gerçek durumu yansıtmamaktadır. Dış ekonomik ilişkilere ilişkin göstergelerin tümü ödemeler dengesi cari işlemler açığının gösterdiği gelişmenin tersini doğrulayan bir görünüm içinde bulunmaktadır (Tablo 1). Örneğin, ödemeler dengesi cari işlemler açığı 1980 yılından 1987 yılına kadar 3,4 milyar dolardan, 1,0 milyar dolara inerken, bu döviz dengesi içinde yer almayan dış borç anapara ve faiz ödemeleri toplamı ise 1,2 milyar dolardan 5,5 milyar dolara çıkmıştır. Bunun da başlıca nedeni, dış borç miktarının bu dönemde 2,3 kat büyümesidir. Ayrıca, özellikle 1980'li yıllarda IMF ve Dünya Bankası'nın ödemeler dengesi açığı finansmanı için politik tercihler doğrultusunda kullandırdığı dış krediler de büyüyemeyen, sanayileşmeyen bir ekonominin döviz darboğazına girmeden gelinmesinin açıklayıcıları olmaktadır.

Bu dönemde doların satın alma gücü neredeyse yarı yarıya azalırken, TL'nin dolara göre değerinin 53 kat düşürülmüş olması ihracatı reel olarak ancak 2 kat artırırken, borçların ulusal ekonomiye olan yükü bakın ne olmuştur. Bir kere dış borçların GSMH'ya oranı 1980 yılında yüzde 30,5'dan, 1987 yılında yüzde 65'e çıkmış, yani dış borçların ekonomiye olan yükü bir kat artmıştır. İkincisi, artan dış borç ödemelerinin, hızla düşen TL kuru nedeniyle karşılıkları Türkiye ekonomisinin bütün parasal dengelerini alt üst etmektedir. 1980 yılında 106,8 milyar TL olan dış borç karşılıkları, 1987 yılında 5,6 trilyon TL'na çıkmıştır. Yaklaşık 53 kat artan bu dış borç

TABLO 1 - Temel Dış Ekonomik İlişkiler Göstergesi

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ödemeler dengesi açığı (milyar $)	-3,4	-1,9	-0,9	-1,8	-1,4	-1,0	-1,5	-1,0
Dış borçlar (milyar $)	15,2	16,9	17,6	18,4	21,3	25,3	31,2	35,0
Dış borç ödemesi (milyar $)	1,2	1,7	2,4	2,5	2,7	3,6	4,3	5,5
İhracat (milyar $)	2,9	4,7	5,7	5,7	7,1	8,0	7,5	10,0
İthalat (milyar $)	7,9	8,9	8,8	9,2	10,8	11,3	11,1	13,5
TL=$ (yıl sonu)	89	132	185	280	443	574	760	1023
Ödemeler dengesi açığının finansman kredisi (milyar $)	1,0	0,8	1,2	0,8	0,9	0,2	0,3	0,3
Külçe altın gr/TL	1.532	1.655	2.138	3.595	4.432	5.478	8.427	13.357

Kaynak: TCMB, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Yıllık Ekonomik Raporları

TABLO 2 - TL'nın Kurları, Reel Kur, Döviz ve Faiz Hadleri

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
TL = $ (yıl sonu)	89	132	185	280	443	574	760	1.023
TL = DM (yıl sonu)	45	58	78	102	141	233	390	642
TL* Reel Kur (1981 = 100)	98	100	88	75	78	73	64	60
$ / DM	2,0	2,2	2,4	2,8	3,1	2,5	1,9	1,8
İstanbul tüketici endeksi fiyatları (%)	94,3	37,6	32,7	28,8	45,6	45,0	34,8	50,5
ABD tüketici fiyatları (%)	13,5	10,4	6,1	3,2	4,3	3,5	2,3	....
3-6 ay vadeli mevduat faiz oranları (%)	15,0	45,0	49,0	53,0	48,0	44,0	40,0	38,0
Kısa vadeli ticari kredi faiz oranları	21,0	31,0	36,0	50,0	56,0	61,0	70,0	80,0

* İhracat ve fiyat artışları ağırlıklı olarak düzenlenmiştir. Kaynak: TCMB Rapor ve Bültenlerinden derlenmiştir.

ödemeleri TL karşılıklarının bu kadar büyümesinin yanı sıra, bu miktar TL akımının mali sistem içinde dolaşımı da ekonomiyi bozucu etki yaratmaktadır. 1980 yılında, borç ödemeleri karşılıkları mali sistemin yarattığı kaynakların yüzde 7,6'sı iken, 1987 yılında yüzde 40'ı düzeyine çıkmış bulunmaktadır.

Bu açıklamaların gösterdiği gibi, ödemeler dengesi cari açık rakamı ötesindeki dış ekonomik ilişkiler göstergeleri, 1980-1987 döneminde serbest piyasa ekonomisi tercihleri doğrultusunda yapılan uygulamaların, Türkiye'nin ekonomik yapısında büyük sorunlar yarattığını vurgulamaktadır. Bu dönemde TL'nin reel kurunda yüzde 40 oranında bir değer kaybından söz edilmektedir (Tablo 2). Ancak bu dönemde doların uluslararası piyasada değer kaybı ve uygulanan ihracat teşviklerinin cari dolar kurunu yüzde 48 daha yüksek bir düzeye çıkarmış olması böyle bir hesaplamayı anlamsız kılmaktadır. O nedenle, TL'nin reel olarak düşük düzeyde değer kaybetmesine karşılık "ihracat artıyor ve "ödemeler dengesi açığı küçülüyor" tartışması yanlıştır. Gerçek, TL'nin dolara karşı değeri 53 kat azalırken ve doların da satın alma gücü yarı yarıya düşerken, Türkiye'nin 1,5 milyar dolar değerinin yarı yarıya azalmış olmasıdır. Gerçek, bugün 1.000 TL düzeyini aşan dolar değerinin, çok değil, Özal iktidarının son yılında 4.000 TL'ye çıktığı zaman, dış borçların ulusal gelirimizin yüzde 120'sine ulaşacak olmasıdır.

Önümüzdeki beş yıl içinde, uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde dolar, faiz ve petrol fiyatları üçlüsünün güçlerini koruyacakları açıktır. Bu koşullarda Özal iktidarının gelecek beş yıllık dönemde nasıl olup da dış kaynak kullanımını azaltarak dış açıksız bir ödemeler dengesi oluşturacağı tam bir bilmece durumundadır. Ancak Özal'ın kendisinin de inandığı ya da bu konuda kamuoyunda yaratılan tartışmaları önlemek için anlatmak zorunda kaldığı sanılan "dış ödemeler dengesi sorununu çözmüş Türkiye" masalının sonundaki faturanın kimler tarafından ödeneceği ve bir kez daha gelecek olan istikrar tedbirleri döneminin gerçekte kimlerin istikrarını sağlayacağı da artık bilinmektedir.□

Fonlar kimlerin başını ağrıtıyor!

"Fon modeli, otoriter bir politik rejim arayışıyla yakın bir ilişki içindedir. Halkın cebinden para alabilmenin en iyi yolunun o paranın yine halkın olduğu izleniminin verilmesi olduğu, tarihin değişik dönemlerinde kullanılagelmiştir."

AYDIN BAŞAK

GÜN'ün Haziran '87 sayısında, "Nasıl Kullanıldığı Meçhul Fon Modeline Dur Demek Gerekiyor..." başlıklı yazı şöyle bitiyordu: "Ekonomik, politik, sosyal ve yönetsel boyutlarıyla tam bir çıban başı fonlar. Aynı zamanda sistemin bunalımının da tipik bir göstergesi. Giderek emekçiden aldığı pay artıyor, yara büyüdükçe de sermaye palazlanıyor. Hastalığın tüm vücudu sarmaması için tanıyı kesin koymak ve bu gidişe dur demek gerekiyor".

Bilim adamları "fon ekonomisi" nin envanterini döküp sakıncalarını ortaya çıkarırken, "fonların denetimi" kısır tartışmasından kendisini kurtaramayan muhalefette de doğru saptamaları yakalama konusunda bir kıpırdanma göze çarpmaya başladı. Siyasi yönetim yanlıları, fonların bilimsel veri ve değerlendirmelerle ortaya konulan aksamalarını ve sakıncalarını kabule yanaşmazken, aynı bilim adamlarının verilerini kullanmaktan, hatta kaynak göstermeden kullanmaktan kaçınmadılar. (1)

İkinci Özal iktidarı daha ilk günlerden fon ekonomisine dört elle sarılmaya başladı. Başbakan Turgut Özal 25.12.1987 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde okuduğu Hükümet Programında: "Toplu Konut Fonu, Kamu Ortaklığı Fonu, Savunma Sanayiini Geliştirme Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu gibi genel bütçe dışında fonlar teşkil edilerek önemli kaynak artırıcı tedbirler alınmıştır. Böylece konut, baraj, köprü, enerji santralları ve savunma sanayii yatırımlarında büyük hamleler başlatılmıştır. Sosyal Dayanışma Fonundan yüzbinlerce vatandaşımıza yardım yapılmaktadır", diyerek ve Program boyunca fonlara değinerek fon ekonomisini savunuyordu. Tıpkı İcraatın İçinden Programlarında olduğu gibi Hükümet Programında da "zenginden alıp fakire veriyoruz" imajını yerleştirerek vitrinini süslemeye çalışıyor. Oysa fonlarla yeni kaynak yaratılmadığı, fonların yükünün, vergiler gibi sabit ve dar gelirlilerin sırtında olduğu, fonlarla yürütmenin güçlendirildiği, ve büyük sermayeye en az zararla en fazla kaynağın aktarılmasındaki katkıları siyasal yönetimin kendi verilerine dayanarak ortaya çıkarılıyor.

Fonların Kaynakları

1986'dan başlayarak bütçe gelirlerine oranı yüzde 50'yi bulan fon gelirleri fonlarla ilgili kanun ve kararnamelerde pay, miktar, hisse, gelir, fon, kesinti, ücret, eklenti, prim

gibi çeşitli şekillerde sayılmaktadır. Böylece hem fon gelirlerinin net bir tasnifinin yapılması zorlaşmakta hem de fon gelirlerini ödeyen mükellef ve sorumlular açısından bir netlik ortaya konulamamaktadır. Bu durum özellikle siyasal yönetim tarafından açık bir şekilde kullanılmakta, gerçekten fon yükünü taşıyanlar gizlenmektedir. Gerçekten fon yükünü taşıyanlar kimlerdir? Gerçekten fonlar zenginden alınan paylardan mı oluşmaktadır? Gerçekten fonlarla yeni kaynakların yaratılıp kamuya aktarılmakta mıdır? Bu soruların yanıtlarının verilebilmesi fonlarla ilgili verilerin kamuoyuna detaylı bir şekilde açıklanması gerekmektedir. Oysa bırakın detaylı açıklamayı, fonlar tek tek toparlanıp yıl sonu gelir gider rakamları bile bir araya getirilememiştir. 1988 yılı bütçesine eklenmesi gereken fon faaliyet sonuçları ve gelir gider tahminleri, karışık muhasebe ve hukuk yapısı altında toparlanamamış, birliktelik sağlanamamıştır.

Bütçe dışı 105 fon üzerinde yapılan araştırmada, fon kaynaklarını "kamu gelirine dönüştürülen kaynaklar" ve "kamu gelirinden aktarmalar" olmak üzere iki ana gruba ayırmak olasıdır. "Kamu gelirinden aktarmalar" öteden beri "kamu geliri" haline gelmiş kaynakların büyük bölümünün genel nitelikli mali mevzuat hükümlerinden uzaklaştırılmış ya da tahsis edilmesi gereken yerlere harcanmayarak harcamaların öncelik sırası değiştirilmiş olan kaynaklardır. Bunlar, bütçeden ayrılan ödenekler, vergilerin ve diğer bütçe gelirlerinin aktarılması, katma bütçelere ödenek konulması, kamu kurum ve kuruluşlarının katkıları ve yardımları, kamu kurum, kuruluş, teşebbüs, işletme ve ortaklıkların safi hasıtlarından ya da kârlarından pay ayrılması, diğer fonlardan aktarma şeklinde kendini göstermektedir. Fonların kamu gelirlerinden aldıkları paylara göz atıldığında bunların klasik kamu gelirleri oldukları ve yüklerinin sabit ve dar gelirlilerin sırtında olduğu açıktır. Kamu gelirleri içinde yüzde 90'larda dolaşan oranıyla vergi gelirleri ağırlıklı olan gelirlerdir. Vergi gelirlerinin içinde ise dolaylı vergiler ağırlıklarını her dönemde korumuşlardır ve bu vergilerin yükü tamamen işçi, memur, küçük esnaf ve çiftçi gibi sabit ve dar gelirliler üzerindedir. Bu yüke dolaysız vergilerin aynı kesim üzerindeki yükü de eklendiğinde vergi gelirlerinin yaklaşık üçte ikisinin sabit ve dar gelirliler tarafından karşılandıkları ortaya çıkacaktır. Dolaysız vergiler içinde kurumlar vergisinin, fiyatlara yansıtılması nedeniyle, dolaylı vergi etkisi yaptığı da yadsınamaz bir gerçektir. baraj ortaklığına çağırmak bunun için reklam paraları harcamak tam bir kandırmacadır. Tasarruf ve tasarruf artışı herşeyden önce gelirin ve gelir artışının fonksiyonudur. Oysa 24 Ocak İstikrar Programının temel hedefi içerde satın alma gücünü kısarak, dışa açılmak olduğu için zaten bozuk olan gelir dağılımını emekçiler aleyhine daha da bozmuştur. Öte yandan gelir ortaklığı senetlerinin gelir payı ödemeleri Kamu Ortaklığı Fonunun giderleri arasında önemli bir yer işgal etmekte bunun karşılığını ise yapılan zamların yine sabit ve dar gelirliler çekmektedir.

İç borçlanmadaki tıkanma Gelir Ortaklığı Senetleri ile geçici olarak aşılma yoluna gidilmiş ancak burada da tıkanma başlamıştır. "Gelecekten tüketme" politikasındaki bu tıkanma" geçmişin birikiminin tüketilmesi"dir ve aracısı yine Kamu Ortaklığı Fonudur. Bu aynı zamanda geleceğin gelirlerinden tüketme anlamına gelecektir. Çünkü en verimli kârlı KİT'ler pazarlanacaktır. Çünkü KİT'ler gerçek değerlerinin altında bir fiyatla satışa çıkarılıp büyük sermayeye armağan edilecektir. Özelleştirme reklamları yapılırken 'sermayenin tabana yaygınlaştırılması', 'çalışanın ortak edilmesi' gibi gerekçeler ileri sürülmektedir. Bu gerekçelere genel olarak 'halkın kamu mülkiyetine katılması' dersek, bu özelleştirme yolu ile değil kamulaştırma yolu ile gerçekleştirilir. Özelleştirme halka değil, belirli kesimlere katkı sağlar. Bu kesimler ise büyük sermaye özellikle de çokuluslu şirketlerle bağlantılı olan büyük sermayedir. Oysa kamulaştırma yoluyla halkın tamamına katkı sağlanmış olur.

Fon gelirlerinden ayrı ayrı fonlar dikkate alındığında çok çeşitlilik gösterdiğini yazımızın başında belirtmiştik. Bu gelirleri tek tek sayıp incelemek bu yazının sınırlı sayfalarını aşacaktır. Genel olarak bakıldığında, alkollü ve alkolsüz içkiler ile tütün mamullerinden alınan paylar, ithal edilen mallardan alınan fon kesintileri, yurt dışına çıkışlarda alınan paylar, tüketilen elektrik enerjisinin satış kilovatt saat bedeli üzerinden alınan pay, talih oyunlarından alınan paylar, petrol ürünlerinden ve akaryakıt tüketiminden alınan paylar, yıllık beyanname veren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin ödeyecekleri ek vergiler, yerli ve yabancı sineme ve müzik eserleri, film kopyaları, plak ve ses kasetlerinden alınacak ücretler, her türlü ürün ve malın ihracından yapılacak fon kesintileri, öğrenci harçları, kooperatiflerin bilanço müsbet gelir-gider farklarından alınan pay, işçi ücretlerinden kesilen cezalar, gecekondu önleme bölgesindeki bina, arsa ve arazi sahiplerinin kamu hizmetlerine katılma payları, gecekonduların arsa bedellerinden alınan paylar diğer fon gelirleri arasında sayılabilir.

Kamu gelirine dönüştürülen kaynaklar

Daha önceden kamu geliri haline gelen ve fonlara aktarılan gelirler dışında özgün ve/veya eski kaynakların dönüştürülmesiyle elde edilen fon kaynakları; daha önce kamu geliri niteliği oluşmamış kaynaklardan alınan paylar, kamu niteliği olmakla birlikte kamu gelirine dönüşmemiş kaynaklardan alınan paylar, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden ek vergi şeklinde alınan paylar, daha önce kamu geliri olarak tahsil edildikleri halde, ilgili mevzuatlarının yürürlükten kalkması sonucu tahsil edilmeyip, bu kez fonlar kanalıyla tahsil edilen gelirler şeklinde sıralayabiliriz. Yine bu ayrıma fon kaynaklarının kullanılmasından elde edilen gelirler, kredi taksit ve faizleri, kira ve satış gelirleri, bağış ve yardımlar, diğer gelirler dahil edilebilir. Bu kaynakların büyük bölümünün toplanması ve tahsilinde cebrilik unsuru görülmektedir.

Bu ayırıma siyasal yönetimin ve

fon uygulayıcılarının ısrarlı savunmalarına karşın, yeni bir kaynak olmayıp "iç borçlanma" niteliğinde olan gelir ortaklığı senetlerini ve ayrıca fon kaynaklarıyla sağlanan banka faizi, hazine bonosu ve devlet tahvili alımından sağlanan gelirlerle dış borçlanmaları da dahil edebiliriz. Dış borçlanmanın yükünü tüm toplum çekmektedir. Yükün ağırlığı ise gelir dağılımından en az payı alan emekçiler üzerindedir. Büyük ölçüde iç ve dış borçlanmayla finanse edilen Kamu Ortaklığı Fonunun 1987 itibariyle dış borçtan sağladığı kaynak 1,5 milyar dolar yani 1,5 trilyon liradır. Borçlanma devam etmektedir. Aynı Fon 1987 sonunda İzmir-Aydın otoyolunun yapımında kullanılmak üzere 296 milyon dolar daha dış borç almıştır. Borçlanma uzun vadeye yayıldıkça borç ödemek için yeni kaynaklar gerekecektir. Öz kaynağını yaratamayan bir ülkede bu yeni kaynak da yine borçlanma olacaktır. Uzun vadede artık alınan borç eski borcu ödeyemeyecek, ülke kaynakları borç veren sanayi ülkelerine aktarılacaktır. Sanayileşmiş ülkeler bu nedenle az gelişmiş ülkelere borç vermekte hep isteklidirler.

Siyasal yönetim ve Kamu Ortaklığı Fonu yöneticileri, bu Fona üç yılda 1 trilyon lira dolayında yeni kaynak sağladıklarını iddia etmektedirler. Bu kaynak büyük reklamlarla satılmaya çalışılan Gelir Ortaklığı Senetleri (GOS) aracılığıyla sağlanmıştır. Oysa bu senetler öz itibariyle devlet tahvillerinden veya bir iç borçlanma aracından farklı değildirle. Fon ekonomisini oluşturanlar GOS yoluyla "geleceği tüketme" yoluna gitmektedirler. GOS satışlarında alıcıların büyük bölümü bankalar ve anonim şirketlerdir. Gelirleri ile geçimlerini bile sağlayamayan emekçilerin tasarruf yapmaları mümkün değilken onları köprü ve

Fon gelirleri, fonun kuruluş amacı ve yöneldiği alana göre fonun özgün yapısına uygun olarak belirlenmesi gerekirken, ki 1984 ANAP dönemi öncesi bu duruma uyulmaktadır, ANAP döneminde kurulan fonların kendi alanları dışında değişik kaynaklardan gelir sağladıkları görülmektedir.

1986 toplam fon gelirlerini aynı yıl Gayri Safi Milli Hasıla rakamına oranladığımızda, toplam fon yükünün yüzde 8.3 oranında olduğu görülmektedir. Bu oran aynı yıl toplam vergi yükünün yaklaşık yüzde 56 oranında bir yüktür. 1984'ten sonra fon gelirlerindeki artış vergi gelirlerindeki artıştan fazla olmuştur. 1985'de vergi gelirlerindeki artış fon gelirlerindeki artışın yarısına bile ulaşamamıştır. Fon kaynaklarının yüzde 80'inin vergi ve vergi benzeri gelirlerden oluştuğu hesaba katıldığında vergisel fon yükünün ağırlığı ortaya çıkacaktır. Bu durum örneğin Toplu Konut Fonu açısından incelendiğinde, bu fonun kaynaklarının yüzde 94.3'ünün vergisel nitelikli olduğu görülecektir.

Fon gelirleri esas itibariyle vergi kökenli olup, bunların büyük bölümü dolaylı vergi niteliğindedir, vergiden kaçınma eğilimleri çok azdır. Dolaylı vergilerin yükünü ise yüksek gelir grupları değil, orta ve düşük gelir grupları çekmektedir. Fonların getirdiği bu mali yük çok eşitsiz olan gelir dağılımını daha da bozucu etkiler yaratmaktadır.

Sonuç

İkinci Özal İktidarının kaynak kullanımı mekanizmasının büyük sermaye lehine çalışması için başvurduğu fon ekonomisi son hızla uygulanmaya devam edecektir. Hükümet Programının görüşülmesi sırasında ANAP grubu adına konuşan Mükerrem Taşçıoğlu, ANAP iktidarı döneminde 10 yeni fon kurulduğunu iddia etmektedir. Bugüne kadar en az sorun olması gereken konularda dahi, siyasal yönetim kamuoyuna yanıltıcı bilgiler vermekten kaçınmamaktadır. Yenilenen fonları dikkate almadığımızda dahi, ANAP döneminde kurulan fon sayısı 32'dir. "Zorunlu tasarruf hesabı" şeklinde çalışacak olan yeni fon ise sırada beklemektedir. Tasarrufları Teşvik Fonu, ücretlerde yapılacak kesintilerden oluşacak. Fonda toplanan paralardan işçiler adına hisse senedi satın alınacak, zor durumdaki şirketlere kredi verilecek.

Bu uygulama bize 1930'lar Almanya'sında yaşanan tarihsel bir örneği anımsattı. Almanya'da 1933'ten başlayarak Sosyal Sigorta Fonunun bakiyesinde sürekli artmalar görülmeye başlamış. Bu fonun gelirleri artarken giderlerindeki artış çok az olmuş, yani sağlık, kaza, hastalık için yapılan ödemeler azaltılmış. Böylece fon pozitif bakiyesi hızlı bir artış göstermeye başlamış. Nasnoyal Sosyalist Parti bu fonu bir savaş ve baskı aracı haline dönüştürmüş. Bir ölçüde yardımcı vergi şekline dönüşen sistemle toplanan paralar hükümet işlerine yatırılmış. Bu paraların büyük bir bölümünün aktarılması ise Reich tahvillerine yatırılma yoluyla olmuş. Böylece işçilerin katkılarıyla oluşan sigorta fonu savaş hazırlıklarını finanse etmek için kullanılmış.

Örnek, fon modelinin yoğunlaştırılmasının, otoriter bir politik rejim arayışıyla yakın bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Halkın cebinden para alabilmenin en iyi yolunun o paranın yine halkın olduğu izleniminin verilmesi olduğu, tarihin değişik dönemlerinde kullanılagelmiştir. Fonlar kanalıyla toplanan paraların bir bölümü kuşkusuz yine halka dönecektir. Yeniden para alabilmek ve sistemi ayakta tutabilmek için bu gereklidir. Ama toplanan paranın büyük bölümü sisteme aktarılacaktır. XIX. yüzyılın ilk yarısında, tutucu toplumsal güçlerin, soyluluğun devlet aygıtı üzerinde tazelenen egemenliğini kırmak isteyen burjuva sınıfının en çok kullandığı slogan "bütçe, halkın yolsuzluklara karşı silahıdır" olmuştur. Şimdi, fon uygulaması ile parlamentonun elinden alınan "bütçe" silahına sahip çıkmak bütün muhalefet partilerine ve kamuoyuna düşüyor. Kalıcı olmaya aday gözüken "fon ekonomisine" hem kamuoyunun hem de kamu yöneticilerinin duyarlı olması gerekiyor. □

(1) Bunun tipik örneğini ANAP'ın aşırı sağ kesiminin sunucusu Türkiye Gazetesi verdi. Bu gazete, 15.11.1987'den itibaren 5 gün boyunca Mahmut Bulut imzasıyla sürdürdüğü "Fonlar" başlıklı dizinin bazı sayısal verilerini O. Oyan ve A.R. Aydın'ın "İstikrar Programından Fon Ekonomisine" adlı kitabından aktarmasına rağmen, "Takdim" yazısında şöyle diyebiliyordu: "...fonlar politikacılarımız ve bilim adamlarımız tarafından devamlı tenkid edilmektedir. Hiç kimsenin fonların faydalarından bahsetmemesi yüzünden, fonlar konusuna peşin hükümle bakıldığı kanaatindeyiz." Bu dizinin Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Vahit Erdem ya da ANAP Hükümetince ısmarlanmışcasına hazırlandığı belliydi.

1987, Grev Yılı

ALİ DEMİRKAN

İŞÇİ sınıfı 1987'yi grev yılı olarak yaşadı. Grev, kaybedilmiş hakların geri alınmasının, yeni ekonomik-demokratik hakların kazanılmasının aracı olarak kullanıldı. Grev silahlarının, uygulanmasındaki tüm olumsuzluklara karşın denenmesi, 1987'nin önceki yıllardan farklı yanı olarak belirginleşti.

1986'da işçi sınıfının eylemi hak kayıplarının protestosunda yoğunlaştı. Hükümetin ve işverenlerin gerek yasadışı gerek yasalardan güç alarak sürdürdükleri saldırılar, çeşitli eylemlerle yanıtlanmaya çalışıldı. Türk-İş'in aldığı ve bir kısmını uyguladığı eylem kararlarından fabrikalardaki tek tek direnişlere kadar bir yığın eylem, benzer özellikleri olan protestolar olarak gerçekleşti. Bu arada geri sendikal yasalar, yasaları zorlayan antidemokratik uygulamalar ve tabi hak kayıpları devam etti. Sendikalar ve işçiler çoğu kez sözleşme masalarından yenik kalktılar. Eylem uygulamanın gerisinde kaldığı için, somut kazanımlara dönüşemedi. Bununla birlikte, yapıldığı anda değiştirici olamayan eylemler, yeni dönemde işçi sınıfının daha direngen olmasına katkıda bulundu. 1987 grevleri bunun kanıtını oluşturuyor.

1987 yılının en belirgin özelliği sendikaların ve işçilerin grev korkusundan sıyrılmış olmalarıdır. Bunda, grevsiz imzalanan toplu sözleşmelerin vahametinin görülmesi kadar, her şeye karşın grev silahını kullanmaktan çekinmeyen bağımsız sendikaların girişimleri de etkili oldu.

1987'de yaklaşık olarak 20 bin işçi grevle tanıştı. Yine en az 100 bin işçi de grevin sıcaklığını hissetti. Grev, bir önceki yıla kıyasla, gerçekleşmesi uzak bir olasılıktan, hemen kullanılmaya hazır bir araca dönüştü.

Grevler işçi sınıfına ne kazandırdı? Hak kayıplarını durdurabildi mi? Yada yeni kazanımlar elde edilebildi mi? Kuşkusuz bu sorulara evet-hayır'lı yanıtlar vermek kolay değil. Kaldı ki, bu sorulara verilen yanıtlardan, grevlerin hiçbir işe yaramadığı da çıkartılabilir. Sağlıklı sonuçlara varabilmek için asıl aranması gereken, verilebilecek yanıtların bilincine çıkartılıp çıkartılmadığıdır.

Denebilir ki, 1987 grevleri ve yapılan eylemler temel sorunları çözememiş, ancak çözülmesi gereken öncelikli hedefleri ortaya çıkartmıştır. İşçi sınıfının geniş yığınlarına direnme ve kazanma bilinci aşılamıştır. Çok çeşitli güçlüklerle gerçekleştirilen grevler, üstün başarılara ulaşmasa bile, grevcilerde ve sendikalarda pişmanlığa yol açmamıştır. Önümüzdeki yıllar içinde, bu bilincin yığınsallaşması ve bilinçli bir etkinliğe dönüşmesini yaşayabiliriz.

1987'DE NELER OLDU?

Hatırlanacağı gibi, 1986 yılının ilk eylemini, sendikalaşma hakkı olmayan demiryolu çalışanları yaptı. 1987'de ise, önceki yıldan süren Netaş ve Derby grevleri sayılmazsa, ilk önemli grev İETT çalışanları tarafından gerçekleştirildi. İETT işçilerinin direnişi, oldukça duyarlı bir işkolunda, antidemokratik yasaların nasıl aşılacağını göstermesi bakımından öğretici oldu.

1987'de toplam grevcilerin yarısına sahip Petrol-İş'in grev savaşımında önemli bir yeri oldu. İşveren örgütü KİPLAS'a ve dayattığı grup sözleşmesine karşı yürütülen yığınsal Petrol-İş grevleri, grev korkusu ve grup sözleşmesi gibi iki tabunun dokunulmazlıklarını sildi. Grev yapılmasını neredeyse olanaksızlaştıran yasalara ve işveren örgütünün olağanüstü maddi gücüne karşı sürdürülen grevler, işçi sınıfıyla dayanışmayı yükseltirken, işçi sınıfını ve sendikaları yeni atılımlar için yüreklendirdi. Yanlışları ve doğrularıyla, gerçek bir okul oldu.

Petrol-İş grevlerini izleyen Kılıçoğlu Toprak, Seydişehir Alüminyum, Migros, Deri-İş ve Basın-İş grevleri, grev dalgasının öbür yığınsal halkaları oldular. 1987 yılında çeşitli sendikalar tarafından gerçekleştirilen diğer eylemler de, grev eksen alınarak yapıldı. Türk-İş sendikaları tarafından düzenlenen ve sendikal hareketin desteğini alan İzmit ve İstanbul mitingleri

bunun başlıca örnekleri oldular. Bu arada iş yavaşlatılması, işten atılmalara karşı yığınsal direnişler yaygın biçimde kullanıldı. Bu eylem biçimleri, birçok bölge ve işletmede olağan eylemlere dönüştü.

GREVLER, SENDİKAL DEMOKRASİ VE TÜRK-İŞ

1987 grevleri, sendikal demokrasinin önemini bir kez daha ortaya çıkardı. Greve çıkan sendikaların çoğunluğunun, işçi sınıfının demokratik sendikal örgütleri oldukları dikkat çekicidir. Bu sendikalar örgütsel işleyiş bakımından sendikal demokrasinin uygulandığı ve tabanla bütünleşmenin en yoğun olduğu sendikalardır. Tabandan yükselen direnme isteği, toplu sözleşme görüşmelerinin grev yolundan geçmesini sağladı. Ancak kendi tabanlarına güvenen sendikaların, son derece güç olan grev yapma hakkını kullanmaya cesaret edebilmesinin de bunda payı oldu.

1986 kongre döneminde büyük gürültüler koparan, keskin ve hızlı açıklamalarıyla birbirleriyle yarışan Türk-İş yöneticileri ve klasik sendikaları sessizliklerini sürdürdüler. Arada bir yapılan basın toplantıları dışında, Türk-İş yönetimi ortalıkta pek görünmedi. Bir önceki yıldan kalma protestolarını sürdürdüler. Bu arada yüz binlerce işçiyi ilgilendiren toplu sözleşmeler, alışageldiği biçimde ve ardarda imzalandı. Sözleşmeli Personel ve Süper Emeklilik gibi büyük lokmalar, umursamaz biçimde hazmedildi. Sendikal yasalardaki değişiklik istemleri rafa kaldırıldı. Ve son olarak, hükümetin olağanüstü ölçülerdeki zam paketi sessizlik içinde izlendi.

Türk-İş'in seçim dönemindeki tavrını ise, en azından bundan sonrası için olumlu bir işaret saymak gerekir. Etkili kampanyalar örgütlenmeye çalışılmamasına karşın, iktidara yönelik muhalefet bir kez daha tescil edildi. Gerek referandumda gerek seçimlerde, başta Türk-İş olmak üzere tüm sendikalar, ANAP'a hayır noktasında birleşerek, üyelerini etkilemeye çalıştılar.

BİRLİK GÜÇLENİYOR

1987 grev yılı, işçi sınıfının birleşme eğilimlerini artırdı. Tabanda başlayan dayanışma girişimleri, sendika merkezleri arasındaki ilişkileri geliştirdi, çoğu kez somut hedeflerde bir araya gelmelerini sağladı. Türk-İş, Hak-İş ve bağımsız sendikalar, işveren örgütlerine ve hükümete karşı ortak tutum alabildiler. Grev dayanışması ve birlikte yapılan mitingler, üyeleri ve yönetimleri ortak düşmana karşı birleştirdi. Çoğu kez grevlerde başlayan dayanışma, sendikaların şubelerinde ve üyelerinde kalıcı izler bıraktı. Bazı bölgelerde farklı işkollarından çok sayıda şube yönetimi biraraya gelerek, bölge platformları kurdular. Birçok bölgede şube yönetimlerini ve bölgelerin öncü işçilerini kapsayan eylem birlikleri çalışmaya başladı. Grevlerden seçimlere kadar çeşitli konuların tartışıldığı bir platformlarda ortak kararlar alındı ve uygulandı.

Bu arada Türk-İş sendikalarında kongre döneminde belirginleşen ve sendikal demokrasi talebiyle gelişen muhalefet girişimleri, 1987 yılında da etkinliğini sürdürdü. Bu gruplar toplu sözleşme dönemini somut taleplerle etkilemeye çalıştılar. Kapsamlı alternatif öneriler hazırlayarak, işçilerinve sendikaların taleplerini yükselttiler. İşçilere karşın imzalanan geri sözleşmelerde tabanın tepkisini dile getirerek, gerici yönetimlere karşı suskunluğu bozdular.

1988'E DOĞRU

1987 yılı ekenomik savaşım platformunun daha net biçimde görülmesini sağladı. Sendikalar ve işçiler çok güçlü bir hasımla karşı karşıya olduklarını gördüler. Ekonomik durumu giderek ağır bir çıkmaza giren bir ülkede yeni sözleşme dönemi ve bütünüyle sendikal savaşım 1988'de daha çetin geçecektir. ANAP, antidemokratik biçimde sağladığı büyük çoğunluğuna dayanarak, pervasız bir politika izleyebilir. ANAP hükümetinin politikası içinde işçi sınıfına yer olmadığı gibi, toplu sözleşme platformu da hükümetin ve işveren örgütlerinin sürekli müdahalesi altında geçecektir.

1988'de güçlü sendikalar gerekiyor. Sıkça yinelenen, "sosyal patlama", ilkin sendikalarda başgösterecektir. İşçilerin savaşım isteğinin gerisinde duran ya da önlemeye çalışan sendikalar, kendi yokoluş süreçlerini başlatacaklardır.□

Türk-İş yönetimi

Hükümetle diyalogdan ne anlıyor?

"Türk-İş yönetimi, diyalogculuğu daha başından reddeden geniş işçi yığınlarının talep ve eylemleriyle hükümetle uyum sağlama arasında bir tercih yapacaktır. Ya geniş yığınların gücüne sığınıp hükümetin bütün tehditlerine karşın eylem yoluna girecek ya da hükümetle birlik olup onunla aynı kaderi paylaşacaktır."

MEHMET TEKİN

İKİNCİ Özal hükümetinin yeni Çalışma Bakanı İmren Aykut, bakanlık görevindeki ilk gününden başlayarak yaptığı açıklamalar ve çeşitli girişimleriyle, kimi sendikacıları şaşkına çevirdi. Geçen dönemde bakanlık koridorlarını aşındıran, ancak görüşebilecek yetkili bulamayan sendikacılar, bu kez "diyalog" sözcüğünü en yetkili ağızdan duydular.

Seçim döneminde hükümete karşıtavır almış sendikaların, cezalandırılmayı bekledikleri bir dönemde sıcak çağrılarla karşılanmaları, şaşkınlığın başlıca kaynağını oluşturuyor. Nitekim hükümetle Türk-İş arasında ortaya çıkan bu yumuşama, ilk sonuçlarını vermekte gecikmedi. Seçim sonrasında yapılan olağanüstü zamlar ve yarattığı tepki kısa sürede hasıraltı edildi.

Türk-İş yönetimi, Aralık ayı enflasyon rakamlarının açıklanmasını bekleyeceğini açıklayarak, hükümete yapabileceği en büyük yardımı yaptı. Türk-İş bu jestini Bakanlar Kurulu sonundaki, "hükümete zaman kazandırma" tavrıyla ve yıllardır sürüncemede kalan, yasalardaki değişiklik önerisinin geriliğiyle sürdürdü. Kısaca Türk-İş yönetiminin son iki aylık sendikal politikası 1985 öncesinin de gerisine düşme izlerini taşıyor.

Türk-İş 1985 yılında diyalog politikasını erteleyip, eylem kararlarını alırken, değişen koşulları öne sürmüştü. Değişen koşulların başında ise, siyasi iktidarın sendikalara ve işçi haklarına yönelik katı tutumu geliyordu. Katı tutumu diyalogsuzluk olarak algılamaya özen gösteren Türk-İş yönetiminin bugün yeni durumla birlikte temel itiraz noktası da böylece ortadan kalkmış oluyor. "Değişen koşullar"la birlikte eylem kararlarından vazgeçmek, bu sayede mümkün olabilecektir. Kuşkusuz bu, uzlaşmacıların çok görmek istedikleri bir hayaldir ve sendikal hareketi yeni çıkmazları sürüklemekten öte sonuç vermeyecektir.

Türk-İş'deki "deneyimli" uzlaşmacıların da çok iyi bildikleri gibi, değişen salt "diyalog" sözcüğünün sıkça kullanılır olmasıdır. Bunun dışında koşulların değiştiğini gösteren tek bir belirtiye rastlamak mümkün değil. Kaldı ki, Özal'ın, hükümetin uyguladığı politikanın yeni dönemde daha etkin kılınacağını açıklaması, 1988'in yüksek zamlar ve yüksek enflasyonlarla karşılanması, ağırlaşan koşulların göstergesidir. Bunun yanı sıra, hükümet "ek zam" ve çalışma yasalarındaki değişiklik gibi güncel konulardan sözaçmaktan ısrarla kaçınıyor. Öte yandan da Sözleşmeli Personel gibi, sendikaların çanına ot tıkayan konularda girişimlerini genişletiyor.

Niçin diyalog?

Özal hükümetinin sendikalar ve işçi hakları yanında bir politika izlemesi ya da diyaloglarla böyle bir politikanın yolunu açması beklenebilir mi?

Bir hükümetin programında ekonomi-politikayla sendikal politikanın çatışmasını beklemek hayal kurmak değil midir? Kaldı ki hükümet diyalog politikasını sendikaların sıkıştırması sonunda değil, bilinçli bir tercihi olarak kullanıyor. Tıpkı geçen dönemde diyalogdan kaçınma politikası izlediği gibi...

Geçmişte işçi haklarına saldırırken sendikalara kayıtsızlık ve Türk-İş sendikacılarının kazanılması özellikle seçilmiş bir politakaydı. Geniş işçi yığınlarının iktidara yönelik tepkilerini etkisiz bir Türk-İş içinde hapsetme operasyonuydu ve bu gerçekleşti. Bugünse, kitle tabanı eriyen ve hareket alanı gittikçe daralan iktidarın, kendisine genişlik sağlayacak ittifaklara yönelmesi anlaşılır olmalıdır. Diyalog meraklısı bazı Türk-İş sendikacılarının böyle bir senaryoda figüran olmaları rastlantı olamaz. Hükümetin, yeni Çalışma Bakanı aracılığıyla önerdiği diyalog, Türk-İş'i içerden teslim alma operasyonundan başka bir şey değildir. Yeni saldırılara dolaysız bir ortaklık önerisidir. Bu ortaklığın başlangıçta ek zam, sendika yöneticilerinin görev süresi vb. düzenlemelere boğulması da niteliğini değiştirmeyecektir. Son Başkanlar Kurulu sonuç belgesi, Türk-İş Genel Baş-

kanı'nın iyi niyet ziyaretleri ve yasalardaki değişiklik önerileri, Türk-İş'in küçük ödünlerle yetineceğini gösteriyor.

Hükümetinse, Türk-İş'e küçük başarılar sağlayacak bir diyalog politikasıyla yetinmeyeceği görülüyor. İttifakı sürdürecek başka silahlara sahip olduğu biliniyor. Sendikacıların görev süresi konusu, bunu içeren yasanın tartışmalı oluşu, başta Türk-İş yönetimi olmak üzere, binlerce sendikacıyı ilgilendiriyor. Bunun yanında, sendikaların denetimi ve işkolları yönetmeliği gibi, aynı ağırlığa ve yaptırım gücüne sahip pekçok uygulama sırada bekliyor. Diyalog politikası ve hükümete hoş görünme çabaları, sonraki tehditlere boyun eğmeye ve daha ağır sorunları içeren yeni bir kapı açılmasına yolaçacaktır.

Çıkış yolu

Uzlaşmacılar, işçilerin eylem taleplerinin arttığı dönemde keskin çıkışlarıyla bu talepleri karşılamakta ve uyum göstermekte güçlük çekmediler. Ama aynı kesimin diyalog politikasını sürdürürken tabanla uyum sağlaması olanaksız. Türk-İş yönetiminin hükümetle yakınlaştığı ve oyalama taktiği güttüğü günlerde zamların protesto edildiği, ek zam için direniş, iş yavaşlatma, yemek boykotu yapıldığı, yine birçok bölgede zamlara karşı ortak tavır almak üzere sendika şubelerinin biraraya geldiği biliniyor. Türk-İş'de resmi politikanın tersine gelişen bu süreç, gerçekte izlenmesi gereken politikayı göstermektedir.

Kısa vadeli ve tabanın talepleriyle çakışmayan diyalog politikası, öncelikle bu nedenle yalnızlaşmaya mahkumdur.

Öte yandan, geçmiş yıllardan devraldığı sorunlarla ve yenilenecek sözleşmelerle dolu 1988 yılı diyaloglarla oyalanılamayacak kadar ağır sorunlar yüklenmiş durumda. Türk-İş yönetimi, diyalogculuğu daha başından reddeden geniş işçi yığınlarının talep ve eylemleriyle hükümetle uyum sağlama arasında bir tercih yapacaktır. Ya geniş yığınların gücüne sığınıp hükümetin bütün tehditlerine karşın eylem yoluna girecek ya da hükümetle birlik olup onunla aynı kaderi paylaşacaktır.□

Amacın iyi ve açık tesbit edilmesi gerekir

AYNUR KARAASLAN
Tez-Koop İş Şb. Bşk.

DEMOKRATİK kazanımlarımıza geçmeden önce, ekonomik ve sosyal haklarla, idari konularda elde ettiklerimize öncelikle bakmanın yararlı olacağını sanıyorum.

Sağlanan toplu iş sözleşmesi ile tüm maddelerde ileri ve işçi yararına düzenlemeler yapılmıştır. Hiçbir maddede geriye gidiş sözkonusu değildir. Disiplin Kurulu ile işçilerin, ihbarsız, tazminatsız işten atılması engellenmiştir. Nakillerin, işletme düzeyinde bir baskı aracı olarak kullanılması kaldırılmış, fazla mesai zorunlu olmaktan çıkarılmıştır. Şoförlerimize prensip olarak yardımcı eleman tehsis edilmesi kabul edilmiştir. Müdür ve müdür yardımcıları dışında, mağazalarda kapsam dışı personel kaldırılmış, böylece "Sözleşmeli Personel" adı altında Özal hükümetinin sendikasızlaştırma politikası sınırlı da olsa boşa çıkartılmıştır.

Grev anayasal bir hak olmasına karşın, pratikte bu hakkını kullanan işçiler, birçok zorlukla karşı karşıya kalıyorlar. Bu yasal hakkı kullanan işçiler açlığa ve hastalığa mahkum ediliyorlar. Grev sırasında işçilere yapılan dayanışmalar çeşitli yollarla engelleniyor, aç bırakılmak suretiyle işverenin isteklerini kabul etmeye zorlanıyorlar. Soğuk kış şartlarında işçiler her türlü barınmadan yoksun, hastalığa, hattâ ölüme terkediliyorlar. Bu bir çelişkidir. Bu nedenle, soğuk kış şartlarının yaklaştığı bir dönemde işçilerimiz sendika tarafından sağlık kontrolünden geçirtilmiştir. Grev nöbetleri sırasında herhangi bir hastalığa yakalanmaları halinde, bunun sorumlusunun, anayasal ve yasal hakkı güvence altına almayan iktidarın kendisinde olacağını yaptığımız basın toplantısı ile kamuoyuna açıkladık. Yağmur yağdığında şemsiye kulanmak nasıl ki her insanın en doğal hakkı ise, yağmurdan, soğuktan, fırtınadan korunmak da bir insan olarak grevci işçilerin en doğal hakkı olmalıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi ile güvence altına alınan ve anayasal bir hak olan "korunma hakkı"mızı kullanarak, tüm işyerlerinde kurduğumuz **korunaklarla** demokratik mücedelede önemli bir adım attığımıza inanıyoruz. Petrol-İş sendikasının, bir metrekarelik "kondu tuvaleti"nin, korunmak amacıyla mı, yoksa, "çiş yapmak" amacıyla mı kurulduğu tartışması hatırlandığında, korunaklarımızın demokratik mücadele açısından önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Grevin başarı ile bitmesinin nedenlerini şöyle belirtebiliriz:

Öncelikle, bir eylemin başarıya ulaşabilmesi için en başta amacının iyi, açık ve net bir şekilde tesbit edilmesi gerekir. Grevimizin amacı, yalnız "ekmek" için değil ama, aynı zamanda demokrasi mücadelesinde bir araç olması gerektiği idi. Çünkü, "ekmek" ancak demokratik bir ortamda ve demokratik taleplerle beslendiğinde kalıcı olabilir ve sürekli kılınabilir. Ekonomik demokratik mücadelenin, sendikal mücadelenin önemli ve etkin bir aracı olan grev, bir "okul" persfektifi ile ele alınmış ve mücadele bu doğrultuda geliştirilmiştir.

Bir eylemin amacını belirlemek yetmiyor, aynı zamanda amaca ulaşmak için hangi araç ve gereçleri ve nasıl kullanmak gerektiğini de bilmek gerekiyor. Grevimiz yapılan işbölümü ile, kollektif bir çalışma perspektifi ile, tam bir disiplin içinde yürütülmüştür. Periyodik, haftalık bölgesel toplantılar yapılmış, günbegün değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Şartları ve koşulları içinde amacı iyi tesbit edilmiş, bu amaca ulaşmak için kullanılacak araç gereç doğru tesbit edilmiş ise, bu araçgerecin nasıl kullanılacağı ve doğuracağı sonuçları hesap edilmiş ise, başarı mutlaktır.□

Ahmet Abakay

"Muhalefete ciddi görevler düşmektedir."

"Bugün ANAP'ın kendisi, 'varlığının devam edip etmeyeceği' konusunda referanduma gitse, çok kesindir ki, 'ANAP ortadan kalkmalıdır' sonucu ortaya çıkacaktır. ANAP için yapılacak bir referandumda, alacağı en fazla oy, yüzde 35'dir."

□ Sizce ANAP bu konuda nasıl bir görüşe sahiptir? Bu maddeler nasıl değiştirilebilir?

□ ANAP az oyla, ama büyük çoğunlukla iktidar oldu. Karşısında yüzde 65'lik bir muhalefet var. Yani ulusal irade düzeyinde bakılırsa, ANAP bir azınlık iktidarıdır.

Yeni dönemde, ANAP'ın ne yapacağını merak etmeye hiç gerek yok. ANAP yine geçmişte ne yaptıysa, son 4 yılda nasıl bir politika uyguladıysa yine aynısını uygulayacak; küçük bir azınlık grubunun çıkarları ön planda tutulacak, faşist ve şeriatçı gruplar kamu kuruluşlarında, devlet işletmelerinde hızla kadrolaşmaya devam edecek.

Yani ANAP'ın ne yapacağı belli. Önemli olan muhalefetin ne yapacağı. Başta demokrasinin kurulması, sefalete mahkum edilen milyonların yaşam düzeylerini yükseltici adımlar atılması, sendikal hareketin özgür çalışma ortamına kavuşabilmesinin sağlanmasında yol alınabilmesi için başta SHP ve DYP olmak üzere, muhalefete ciddi görevler düşmektedir.

Anayasa'da, TCK'nın özellikle 140, 141, 142. maddelerinde değişiklik yapılmasının öncülüğünü bu iki parti öncelikle ele almak durumundadır.

□ Bazı çevreler Türkiye'de komünist partisinin kurulmasının erken olduğunu savunuyorlar. Siz ne dersiniz?

□ Bazı çevreler Türkiye'de komünist partisinin kurulmasının henüz erken olduğu yolunda açıklamalar yaptılar.

Bu görüşün öncülüğünü de Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile Başbakan Turgut Özal yaptılar. TBKP'yi legal olarak kurmak üzere Türkiye'ye gelen TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın'ın Türkiye'ye dönüşleri nedeniyle yaptığı konuşmada, Evren, "eğer komünist partisine izin verilirse faşist ve şeriatçı partilere de izin vermek lazım", dedi. Benzer görüşleri Özal da savundu.

Ne kadar inandırıcı olmayan bir söz oldu bu. Hiç kimseyi de etkilediğini sanmıyorum bu gerekçenin. İnanıyorum ki Sayın Cumhurbaşkanı da bu sözlerin geçersizliğini bile bile bu açıklamayı yapmak durumunda kaldı. Çünkü herkes biliyor ki. Türkiye'de faşist parti de vardır, şeriatçı parti de vardır. Bu bir.

İki; Sayın Evren, nasıl bir komünist partisi olacağına kendisi karar vermek istiyor. "Avrupa komünizmini savunsalar belki olur ama bunlar (TBKP'yi kasdediyor) dışarıdan talimatlı," diyor.

Aslında bu olumlu bir gelişme. Sayın Evren'in Avrupa komünizmini kabul edecek bir noktaya gelmesi önemli. Eskiden bunu da söylemiyordu.

Gerek Özal gerek Evren, istiyorlar ki, kendi denetimlerinde bir parti olsun. Belki bu 12 Eylül rejiminin bir alışkanlığı. MDP'nin kuruluşu da böyle olmuştu. Sözümona sosyal demokrat bir partiyi de kendileri Calp'e kurdurdular.

□ 141-142 konusunda kamuoyunda çeşitli görüşler tartışılıyor. Sizin bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

□ Türk Ceza Yasasının 141-142. maddeleri, Türkiye'yi uluslararası kamuoyunda "mahçup" duruma düşüren, uzun zamandan beri tartışma konusu olan "ayıp"larımızdan biri.

Gazeteciler olarak, gazeteci örgütü olarak bizim de birinci derecede ilgi alanımıza giren, yakından etkileyen maddeler.

Bu maddeler düşünce ve düşüncenin örgütlenmesini yasaklayan, yabancı dile tercümesi, yabancılara anlatılması oldukça zor, hatta olanaksız bir yasaklar demeti.

Bu alışkanlığı sürdürmek istiyor ülkenin bazı yöneticileri. Partilerin, bu arada özellikle komünist partinin programını da kendileri yazmak, yöneticilerini kendileri atamak istiyorlar.

Yine Yöneticiler, Başta Özal ve Evren, "şimdi zamanı değil. Komünist Partisi belki ilerde kurulabilir. İlerde izin verilebilir," diyorlar.

Bu da hiç inandırıcı değil ve "taraflı" yanıtlar.

Bir siyasi partinin ne zaman kurulacağına, "rakibi" olan bir başka parti karar verebilir mi? ANAP bir partidir, Özal bu partinin tek hakimidir ve "taraftır", "rakiptir". Düşmandır. Benzetme yapmak gerekirse, mahkemede tanıklığı bile geçerli değildir. Çünkü hasımdır, karşı partinin adamıdır.

Önce şunu hatırlatmak gerekir, bir kere Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin, referandumda gerekli olan yüzde 51 oy alacak durumu olsa, bu tartışmalar olmazdı. Yüzde 51 oy potansiyeli olan komünist hareket, ne Özal'ın ne Sayın Evren'in sözlerine göre örgütlenmeyi gündemlerine alamazlardı.

İkincisi, referandum'da taraflar, "evet" ve "hayır"cılar görüşlerini özgürce açıklayıp, radyoda televizyonda, genel toplantılarında kendilerini anlatmak özgürlüğü isteyeceklerdir. Buna izin vereceklerse o zaman konu daha ciddi düzeyde tartışılabilir. Ama izin vermeyecekleri çok açık. O zaman nasıl bir referandumdan sözediliyor, bu merak konusu.

Bugün ANAP'ın kendisi, "varlığının devam edip etmeyeceği" konusunda referanduma gitse, çok kesindir ki, "ANAP ortadan kalkmalıdır" sonucu ortaya çıkacaktır. ANAP için yapılacak bir referandumda, alacağı en fazla oy, yüzde 35'dir. □

Av. İskender Özturanlı

Önce insan, sonra insan

"Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddeleri, 1961 Anayasası'na açıkça aykırıydı. Çünkü 1961 Anayasası insana ve insan özgürlüğüne değer veren bir anayasaydı... 1982 Anayasası'ndan sonra düşünceyi ve düşünceyi açıklama özgürlüğü, yalnız TCY ve mahkeme kararlarıyla değil, Anayasa ile de suç sayılmaktadır."

UYGAR dünyada düşünce suçu diye bir suç yoktur. Düşüncenin suç sayıldığı bir ülkede, uygarlıktan söz edilemeyeceği gibi, demokrasiden de söz edilemez.

Düşünce özgürlüğünün kapsamında düşünceyi açıklama özgürlüğü de vardır. Düşünce açıklamasını yasaklamak, düşünceleri kafataslarında tutsak etmek demektir. Düşünce nasıl başlı başına suç sayılamazsa, düşüncenin açıklanması da suç sayılmamalıdır. Düşünce, ancak kışkırtıcı bir eyleme dönüştüğü anda suç olur. O zaman da zaten düşünce, düşünce olmaktan çıkmıştır. Cezalandırılması gereken gene eylemdir, düşünce değildir.

Demokratik bir devlette temel değer insandır. İnsan özgürlüğü ve insan onurudur. Demokratik devletlerde "önce insan, sonra insan" düşüncesi egemendir. Bu nedenle de düşünce suçlanmaz, düşünce cezalandırılmaz. Otoriter bir devlette ise temel değer devlettir. Otoriter devletlerde insana değer verilmediği için "devlet insan için değil, insan devlet içindir." Önce devlet, sonra devlet anlayışı düşünceyi de cezalandırır.

Türk Ceza Yasası'nın 141. ve 142. maddeleri düşünceyi, düşünce açıklamasını ve düşüncenin örgütlenmesini yasakladığı ve cezalandırdığı için, insan onuruna aykırı olduğu kadar demokrasiye ve uygarlığa da aykırıdır.

Türk Ceza Yasası'nın 141. ve 142. maddeleri, 1961 Anayasası'na açıkça aykırıydı. Çünkü 1961 Anayasası insana ve insan özgürlüğüne değer veren bir anayasaydı. Ne yazık ki uygulama ters yönde yürüdü. Siyasal iktidarlar ve mahkeme kararları bu maddelerin Anayasa'ya aykırı olmadığı görüşünde birleştiler. Bu nedenle düşünce suç sayıldı. Gerçek Türk aydını uzun yıllar düşüncenin suç sayılmaması gerektiğini savundu ve bu yolda çetin savaşımlar verdi. Ama bu savaşımlar olumlu sonuçlar vermedi. Aksine 12 Eylül Rejimi bu maddeleri anayasa yargısı durumuna getirdi. Bugün bu maddeler yalnız TCY'nde yazılı değil, aynı zamanda Anayasa'nın koruması altındadır.

Şimdi Türk aydınının işi daha zordur. Günümüzün siyasal iktidarı, anayasayı özgürlükler doğrultusunda değil, otoriteyi arttırma yönünde değiştirmek istemektedir. Yeni Türk Ceza Yasası Tasarısı Meclis'de sıra beklemektedir. Ne yazık ki bu tasarı, 141 ve 142. maddelerdeki cezaların daha da arttırılmasını öngörmektedir.

Unutulmamalıdır ki özgür insanlarca desteklenmeyen demokrasiler yaşayamazlar. Bu, demokrasinin önemli kurallarından biridir. Anayasasında demokrasi, insan hakları ve özgürlük sözcüklerinin bulunduğu bir devletin yöneticileri de, her şeyden önce insan onuruna ve özgürlüğüne değer vermek zorundadırlar. Aksi takdirde demokrasiden söz edemezler.

Demokrasi sorunu, bir iktidar sorunudur. Türk insanı, özgürlükten korkmayan, özgürlükle otorite arasında bir denge kurabilen ve insan özgürlüğüne değer veren siyasal iktidarları oluşturmaya çalışmalıdır. Özgürlük ve demokrasinin başka türlü gerçekleşmesi olanaksızdır.□

Av. Agah Adak

"Toplumun dinamikleri yaşatmaya niyetli değildir"

TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin nitelikleri hakkında yeni birşey söylemek mümkün değil. Yıllardır bu konuda yazılıp söylenenler adeta bir hukuk ve siyasal bilim literatürü oluşturacak boyuttadır. Ne var ki, bu ünlü hükümleri yaratan ve yaşatan antidemokratik ortam varlığını sürdürmektedir. Siyasal yaşantımızdaki her yeni gelişmenin bu maddelerin yarattığı ilk engelde tökezlemesi nedeniyle, konu, güncelliğini korumaktadır.

Sürekli güncel oluşu nedeniyle bu hükümler daha çok göze çarpmakta ise de, hukuk sistemimizde daha nice 141. ve 142. maddeler, 21. yüzyıla uzanan bir zaman diliminde ürküntü veren bir tabloyu oluşturmaktadır.

Bu karamsar tabloya rağmen, ışığı görmek mümkündür. Bunca yıldırma ve cezalandırmaya karşılık, antidemokratik düzenlemelerin kaldırılmasına ilişkin mücadele ortadan kaldırılabilmiş değil. Zorla içine kapanmaya itilen her toplum kesiminden tepki alınıyor. Demek ki toplumun dinamikleri antidemokratik hükümleri daha uzun süre yaşatmaya niyetli değildir. Öyle sanıyorum ki, niyetler ve gayretler önümüzdeki birkaç yıl içinde sonuca ulaşacaktır.□

El Salvador KP MK üyesi Jaime Barrios

El Salvador'da barışçı çözüm olanaklı mıdır?

EL SALVADOR, on yıldanberi, halkımıza büyük acılara ve kayıplara malolan iç savaşın sıkıntılarını çekiyor. En iyimser bir kestirimle bile, çocuk, kadın ve yaşlılar da içinde, 60 bin kişi hükümet kuvvetlerinin gerçekleştirdiği caniyane operasyonlarda hayatlarını kaybettiler. Askeri tatbikatların yapıldığı bölgelerde rejimin düzenlediği barbarca hava akınları ve topçu baraj ateşlerinin asıl hedefi sivil halktı. Yurttaşlarımızın yaklaşık yüzde 20'si evsiz kaldı. Ekonomik bunalım alabildiğine derinleşti. Peki bu durumdan çıkmanın yolu nedir?

Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi (FMLN) ve Demokratik Devrimci Cephe (FDR) daha fazla kan dökülmesine artık bir son vermek ve nüfusun ezici çoğunluğunun istemi olan barış ortamının yaratılması için uzun süredir savaşım veriyor ve ilkeli bir politik çizgi izliyor. İşçiler, köylüler ve toplumun öbür katmanları bu amaçlar çevresinde toplanmış durumdadır. Biz buna yüksek bir amaç ve ilke sorunu olarak bakıyoruz. Yurtseverlerin son yayınladıkları belgelerden birinde şöyle deniyor:

"FMLN-FDR içinde yeralan örgütler bunalımdan çıkış yolunu açmak için savaşıyorlar. Anlaşmazlığın politik yollardan çözüme kavuşturulması için kesintisiz bir tutum sergiledik ve ABD'nin artan silahlı müdahalesine karşın, FMLN'nin askeri yenilgiye uğratılamayacağını gösterdik."

Peki bu iki müttefik cepheye yol gösteren idealler nelerdir? FMLN-FDR ittifakı, barışı taktik değil, stratejik bir hedef olarak kabul ediyor. Ve soruna görüşmeler yoluyla çözüm bulunmasını tek kabul edilebilir yol olarak görüyor. Ancak hükümet çevreleri diyalog yoluna taktik bir manevradan başka bir gözle bakmıyor ve öte yandan da savaşa karşı yükselen hoşnutsuzluğu yatıştırmanın ve rejimin dünya kamuoyunun gözündeki rezil ününü örtbas etmenin yollarını arıyor.

Gerçekten de iç savaşın akışı içinde Pentagon yetkililerinin de kabul ettikleri gibi, kukla ordu herhangi bir önemli zafer kazanamazken, devrimci güçler düşmana pekçok büyük yenilgi tattırmıştır. Sözgelimi en modern silahlarla donatılmış koca koca askeri birlikler tümüyle imha edilmiş, elegeçirilmez diye bilinen bazı önemli mevziler teslim alınmış, savaş sanayi tesislerine sabotajlar düzenlenmiş ve karayolu taşımacılığı felç edilerek, düşmana yerine konmaz ağır kayıplar verdirilmiştir. Yalnız 1986 yılı içinde olmak üzere buna benzer yedi operasyon gerçekleştirilmiştir. Geride bıraktığımız altı yıl, FMLN'nin sürekli saldırıları ve askeri rejimin, Amerikan askeri danışmanlarıyla birlikte hazırlanmış planlarının boşa çıkarılmasının damgasını taşımaktadır. Bu durum karşısında Beyaz Saray El Salvador'a müdahalesini daha da yoğunlaştırmak zorunda kaldı. Böylece hükümetin ve silahlı kuvvetlerin denetimini de tümüyle ele geçirmiş oldu.

Yeni savaşım biçimleri

El Salvador'daki savaşın artık bir çıkmaza saplandığı görüşü, FMLN Başkomutanı **Joaquin Villalobos** tarafından şöyle ele alınıyor ve özetle şu tezler işleniyor:

"Bir halk savaşı içinde belli bir dönem için taraflar arasında milimetrik bir terazi eşitliğinden sözetmek teorik olarak olanaklıdır. Ancak büsbütün ucu görünmeyen karanlık bir koridora girildiğinden sözetmek de yanlış bir varsayım olur. Aslında, terazi üstünde milimetrik eşitlik şu anlamı taşıyor. Devrimci güçler artık savunma dönemini geride bırakmışlar ve bir karşı saldırıya hazırlanmaktadırlar. Zafer, doğru bir politik çizginin saptanıp izlenmesine ve askeri, politik, toplumsal ve uluslararası uygun koşulların biraraya gelmesine bağlıdır. Ve kesinlikle söyleyebiliriz ki, FMLN şimdi güçlerini toparlıyor. Bu da doğrudan ABD askeri müdahalesi durumunda bile zaferimizi kaçınılmaz kılacaktır.

Düşmana karşı sayısal ve maddi üstünlük, yurtseverlerin zaferlerinde belirleyici rol oynamamıştır. Savaşın sonunu devrimcilerden yana tayin eden şey, onların silahlı ve politik savaşımı doğru ve usta bir biçimde birleştirebilmeleri ve halkı kendi saflarında toplamayı başarabilmeleridir. Böylesi bir stratejide maddi araçlar görece bir rol oynarlar. Asıl önemli olan, temele bir askeri yeteneğin varlığı ve savaşta asıl etmen olan tüm halkın kazanılıp kazanılmadığının tarihsel deneyimin

ışığında değerlendirilmesinin yapılabilmesidir."

Tüm halkın savaşı kavramanın ışığı altında, devrimciler geçmişte pekçok kez emperyalizmi ve rejimin ordusunu yenilginin eşiğine kadar getirmeyi ve onları yere sermeyi başarabilmişlerdir. Salvador halkının yardımı ve savaşlarının yaratıcılık ve kahramanlıkları ve FMLN'nin etkili planları karşısında, Pentagon'un ayaklanma karşıtı planları ve stratejileri bir türlü dikiş tutturamıyor. Önceleri barikatlarda savaşan yurtseverler şimdiki yeni yapıya uygun olarak ülkenin dört bir yanına operasyonlar düzenliyorlar. Düşman bu durumu bir zafer olarak niteliyor. Çünkü ona göre gerilla tüm ülkeye dağınık bir biçimde yayılmıştır ve yaşamak için yalnızca direnişi artırmaktan ve savunma savaşından başka bir şey yapmamaktadır. Oysa gerçek bundan farklıdır. Yeni atılımımız savaşı yaymak ve savaşımın daha yüksek bir aşamasına geçebilmeye yöneliktir. Tüm halkın savaşı belli bir bölge yerine, artık her yerdedir. Halk ile kurulan bağlar daha da sağlamlaştırılmakta ve yeni yeni milis ve gerilla müfrezeleri kurulmaktadır.

FMLN'nin sebatlı ve muzaffer direnişine karşılık olarak, ABD şimdi de yeni bir karşı ayaklanma hareketiyle, müdahalesini yoğunlaştırıyor. Salvador Komünist Partisi MK Genel Sekreteri ve FMLN Genel Kurmay üyesi Schafik Jorge Handal şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Amerikan yönetimi jeopolitik yaşamsal alan haritasına ülkemizi de dahil etmiş bulunuyor. Elbetteki, 20 Ocak 1981 yılında Reagan Başkanlık görevine başladığından bu yana Salvador devriminin bastırılmasını ve ezilmesini bir onur sorununa dönüştürdü. Hatta soykırımcı Salvador diktatörlüğüne artan askeri ve ekonomik kolaylıkların Kongre tarafından yasallaştırılması için kendi kişisel prestijini kumara yatırmaktan bile çekinmedi."

Devrimciler politik çözüm arıyor

FMLN-FDR ittifakı, emperyalist müdahalenin herhangi bir biçimde genişlemesini önlemek, ulusal egemenliği yeniden kazanabilmek ve dökülen kanlara bir son vererek, ülkenin yıkımını önlemek için tüm gücünü kullanmak üzere gereken hazırlığını yapmıştır. FMLN şunu diyor: "Sürekli politik bir çözüm arıyor olmamız, eğer herhangi bir biçimde savaşı sürdürmeye zorlanırsak, askeri bir zafer kazanamayacağımız endişesinden ileri gelmiyor. Bir yabancı müdahale tehdidi ya da bir şantaj karşısında düşüncemizin her an değişebileceği de gözönünde tutulmalıdır. Bunu hiç istemiyoruz ama, karşı koymak için de her türlü hazırlığımızı yapıyoruz. Aklını başına toplaması için düşmana yaptığımız öneri akılcı ve kararımız kesindir."

Yurtseverler politik çözüm önerisini daha 1980 yılında ortaya atmışlardı. Ama bugün deneyim zenginliklerinden aldıkları güçle, devrimci programlarından vazgeçmeksizin, bir diyalog için tarafların görüşleri arasında tüm konuları kapsayan belli bir uyum sağlanması sorununu da sonuca bağlamışlardır.

Cephenin politik-diplomatik komisyonu, 31 Ocak 1986'da, "Orta Amerika'da Barışın Kurulması İçin Latin Amerikalıların Harcadığı Çabalara FMLN ve FDR'nin Katkıları" başlığını taşıyan bir belgeyi kabul etmiştir. Bu belgenin ilk bölümü, halkın kendi kaderini tayin hakkına saygı gösterilmesi, dış müdahalenin ve uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanılmasının kabul edilmezliği gibi konuları ele alıyor. El Salvador'daki anlaşmazlığın bir iç sorun olduğu vurgulanıyor. Ve şu iki nedenden ötürü, bu yargı ilkesel bir önem taşıyor. Birincisi, Reagan yönetimi ülkemizin içişlerine yaptığı müdahaleyi haklı çıkarabilmek için, El Salvador'daki savaşın Doğu ve Batı'nın global çatışmasının bir parçası olduğunda ısrar ediyor. İkincisi, anlaşmazlık dış nedenlere bağlı olmadığından, Orta Amerika cumhuriyetleri yapılacak anlaşmalar ve kurulacak paktlarla da sorunlarına çözüm bulamayacaktır.

Bu arada FMLN-FDR'nin tutumunun somut koşullarca belirlendiğini de hemen kaydedelim. "Görüşmeler Yoluyla Politik Çözüm ve Barış İçin Genel Öneri"de şöyle deni-

"Önceleri barikatlarda savaşan yurtseverler şimdiki yeni yapıya uygun olarak ülkenin dört bir yanında operasyonlar düzenliyorlar. Düşman bu durumu bir zafer olarak niteliyor. Çünkü ona göre gerilla tüm ülkeye dağınık biçimde yayılmıştır ve yaşamak için yalnızca direnişi artırmaktan ve savunma savaşından başka bir şey yapmamaktadır. Oysa gerçek bundan farklıdır..."

yordu: "Cephemizi barışçı araçlar yanında askeri araçları da kullanmaya yönelten nesnel koşullar henüz daha büsbütün ortadan kalkmamıştır. Çünkü ölüm mangaları hâlâ ortadan kalkmamış, yasadışı tutuklamalara bir son verilmemiştir. İşkenceler daha incelikli duruma getirilmiştir. Nüfusun ezici çoğunluğu ulusal zenginliklerden yoksun bırakılmıştır. Ve ülkemizin yoksulluğunun nedeni, ezici çoğunluğu sefalete mahkum edip bolluğa belenen küçük bir azınlık grubun yaptığı kepazeliklerdir. Salvadorluların barış çağrıları ancak savaşı oluşturan nedenlerin sökülüp atılmasıyla olanaklıdır. Bu nedenler, de, demokrasinin yolunu tıkayan ve adaletsizliği yaratıp besleyen nedenlerin ta kendileridir. Barış adalet ve özgürlükten ayrı düşünülemez. Bu da politik bir çözümün temeli ve biricik koşuludur."

Belgenin ikinci bölümü, yabancı hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların yaptıkları açıklamaları ve soruna ilişkin girişimlerini değerlendiriyor. Bu girişimler, FMLN-FDR'nin çözüm için gösterdiği yapıcı çabaların tüm dünyada ne denli büyük destek gördüğünü ortaya koyuyor. Tümünün yaklaşımı bazı ana noktalarda toplanıyor. Hem politik hem de yasal bakımdan, El Salvador'daki savaş ülkeler arası düzeyde değil, ancak iç düzeyde kalan bir silahlı çatışma olarak tanımlanıyor. Cenevre görüşmeleri de tümüyle bu konuya değiniyor ve FMLN-FDR'yi uluslararası hukuku ilgilendiren bir konu olarak görüyordu.

FMLN-FDR diplomatik etkinliğin ve uluslararası alanda politik destek kazanmanın taşıdığı önemi çok iyi biliyor. Çeşitli kıtalarda bulunan 40'dan fazla ülkenin devlet başkanları ve dışişleri bakanlarıyla ilişki kurmak ve yoğun çaba harcamamızın nedeni budur. Salvadorlu yurtseverler Birleşmiş Milletler'deki 70 kadar daimi temsilcinin yanında Meksika, Kosta Rika ve Panama gibi ülkelerin başkentlerinde bulunan akredite diplomatlar ile de yoğun ilişkiler kurdular ve üstelik bağlantısızlar hareketinin 1981 yılından bu yana yapılan tüm toplantılarında yeraldılar. Bölgedeki durumun doğrudan bağlı olduğu El Salvador'daki olayların tüm dünya kamuoyu ve Kontadora grubunca da yakından izlendiğini de devrimciler dikkate alıyorlar.

FMLN-FDR stratejisinin gerçekleşme şansı

FMLN-FDR, ülke anayasasının barışa bir engel oluşturmadığını ve oluşturmaması gerektiğini düşünüyor. Duarte hükümeti, ordu yüksek komutanlığı, inatla direnen gerici kanat ve ABD yönetimi önerilerimizin anayasaya ters düştüğünü iddia ettikleri için bu tutumumuz ilkesel bir öneme sahiptir. Onlar diyalog yolunu tıkamak için anayasayı kalkan olarak kullanıyorlar. S. Jorge Handal, aşağıdaki noktalarla, sorunu tüm yönleriyle irdeliyor:

Birincisi, her iki müttefik cephenin geçmişte de söyledikleri gibi, şimdiki anayasa meşru değildir. Çünkü kuşatma altında yapılmış ve tüm halkın katılımından uzak tutulmuş, kurucu meclis seçimlerini izleyen en çetin savaş ortamında oluşturulmuştur. Üstelik ülke içindeki durumu ve politik güçler dengesini hiçbir biçimde yansıtamamıştır.

İkincisi, şimdi anayasaya saygı gösterilmesi gerektiğini ısrarla söyleyenler, bundan önceki anayasaların tümünü çiğneyenlerdir.

Üçüncüsü, bu anayasayla bile bir çözüme varmak olanaklıdır. Soyut hukuk kurallarına göre tüm demokratik devletlerde görülen, hükümetin yeniden kurulabilmesi önerimizi engelleyen bir koşul da içermiyor.

Dördüncüsü, tüm halk barış istiyor ve bunu politik bir çözümün düşmanları bile itiraf ediyorlar. Öyle inanıyoruz ki, yığınların gür ve net bir biçimde seslendirilen iradesi her türlü anayasanın üzerindedir. İşte şimdi sağcıların son hilesini de boşa çıkarmanın, inandırıcı kanıtlarla onu teşhir etmenin ve halk yığınlarına artık şu gerçeği kavramaları için yardım etmenin tam sırasıdır. "Anayasa bir engel değildir ve asla olamaz da. Bu ancak bir mazeret olabilir ve ülkede politik bir çözümün ve barışın düşmanlarının kullandığı bir sahte nedendir."

Stratejimize değer biçilirken, şu anki durumun özgüllüklerini de dikkate almak gerekir. 1970'li yıllarda ülkemizde biçimlenen devrimci durum, tüm ülkeyi saran bir kriz durumunu almıştır. El Salvador'un bundan sonra bağımlı kapitalizm yolunda daha fazla kalacağı düşünülemez. Ama bu da toplumsal sorunlara akla yakın bir çözüm bulunmasını güven altına alamaz. Ancak bir devrim, halkımızın beklentilerini gerçekleştirecektir.

Ülkedeki somut durum yalnızca askeri güç faktörüyle belirlenmiyor. Bununla yakından bağlantılı bulunan politik, toplumsal ve uluslararası konular daha da büyük bir önem kazanıyorlar.

El Salvador çok önemli olayların eşiğinde duruyor. Kanlı baskıya karşın, geçen üç yıl içinde yığınların savaşımında güçlü bir çıkış olmuştur ki, bu da savaşımın yeni ve daha yüksek bir niteliğe kavuştuğunu göstermektedir. Hükümet, FMLN-FDR ve Salvador toplumunun öbür temsilcileri arasında yapılacak görüşmeler yoluyla daha çok kan dökülmesine bir son verilmesi gibi istemleri artık grevciler de her zamankinden daha çok öne sürüyorlar. Bu tutum çalışan sınıfın yüksek bilinç düzeyini ve militanlığını sergiliyor. Barışın yeniden kurulması nüfusun öbür gruplarının da ana politik amacına dönüşmüştür. Bu gruplar arasında özel girişimciler, ara katmanlar, tüm partiler ve hatta silahlı kuvvetler bile bulunuyor. Burada sözetmeye değer bulduğumuz bir başka nokta şudur ki, tüm baskı ve kovuşturmalara karşın, askeri operasyonlarımızı halkın önünde mahkum etmek şöyle dursun, herhangi bir tanınmış örgütü bile FMLN-FDR ittifakına karşı çıkarmayı başaramamışlardır.

Ülkede geniş bir yurtsever cephenin oluşması için gerekli önkoşullar hızla olgunlaşıyor. Aslında bu tastamam 10 Temmuz 1986 tarihli FMLN-FDR önerilerinde öngörülüyor. Bu öneriler halktan sıcak bir destek alıyor ve diyalogdan yana olan çeşitli sınıf ve tabakaların da yakın ilgisini topluyor. Ülkedeki krizin üstesinden gelebilmek için, güçler yeniden toparlanıyor. Ve onlar olmaksızın akla yakın hiçbir normal-

FMLN-FDR politik çözüm isteyen herkesle diyaloga hazır. Diyaloga katılan askeri ve sivil çevreler arasında ayrım yapmadan, bu politikasını sonuna dek sürdürmeyi de üstleniyor.

leşme olanaklı olamaz. Nüfusun değişik katmanları ülkenin yeniden canlandırılmasına kaktıda bulunabilmek için çaba harcıyorlar. FMLN-FDR şunları söylüyor:

"Bizler, Salvador toplumundaki ulusal uzlaşmadan yana eğilimin farkındayız. Bunun tüm Salvadorlular için adalet ve saygınlıkla birlikte, barış içinde güvenliklibir temel oluşturduğugörüşündeyiz. Aynı zamanda yurttaşlarımız da kendi çabalarıyla ulusal krizi bir çözüme bağlamak ve ülkemizin gerçek efendileri olmak yönünde artan bir eğilimi de dikkatle gözlemliyoruz."

FMLN-FDR politik çözüm isteyen herkesle diyaloga hazırdır. Ve diyaloga katılan askeri ve sivil çevreler arasında toplumsal ve ideolojik ayrım yapmadan, diyalogu sonuna dek sürdürmeyi üstlenmektedir.

10 Ekim 1986 tarihli korkunç deprem San Salvador'da büyük yıkıma neden oldu. İki cephe tarafından 5 Kasım'da yayınlanan bildiride, bu durumun ulusal krizi daha da ağırlaştırdığından ve özellikle başkent ve çevresinde yaşam koşullarının kötüleşmesine yolaçtığından sözedildi. Böylece politik, toplumsal ve ekonomik etmenlerin yarattığı trajedi, daha da katmerleşmiş oldu.

FMLN-FDR kendisini yalnızca hükümeti kınamakla sınırlamadı; bunun yanında, depremin getirdiği yıkımı bertaraf edebilmek için yurttaşların önüne geniş bir eylem savaşım programı koydu. Toplum sağlığının savunulması, en acil sorunlarının çözümü için halkın katılımının sağlanması, yıkılan evlerin yaptırılması, temel hizmetler ve sivil özgürlüklerin kazanılması ve ivedi sorunlarımız arasındadır.

"Toplumsal ve politik güçlerin birliğinin ivedi bir görev durumuna geldiği" her iki müttefik cephe tarafından ifade edildi. "Bu, Reagan yönetimi ve Duarte hükümetinin ülkemizi tüketip yeresermesine, sefaletin içine yuvarlamasına ve onun ulusal egemenliğinden yoksun bırakmasına engel olacaktır. Örgütlü güçlerin geniş, ulusal ve demokratik bir uzlaşmaya varmaları hem şimdiki durumu sona erdirmek hem de başkentin ve toplumun yaralarını sarmak için bir zorunluluktur."

Söylediklerimiz, şunların yapılmasını gerektiriyor:

- FMLN ve FDR Salvador krizinin diyalog yoluyla çözümlenmesini, ABD'nin ülkemize silahlı bir saldırısını geri çevirmek, ABD emperyalizmi tarafından zaten tahrip edilmiş ulusal bağımsızlığı yeniden kurmak ve adaletli ve onurlu bir barışa kavuşmak için zorunlu bir koşul olarak görmektedir.
- Soruna politik bir çözüm bulunması, Orta Amerika'daki gerginliğin yumuşaması yolunda umulmadık bir katkı olacaktır. Ancak işbaşındaki hükümetin emperyalizmin memuru olduğunu kimse unutmamalıdır. Bölgedeki öbür hükemetlerle birlikte, tüm bölgesel barış girişimlerini torpillediği de iyi bilinmektedir.

FMLN-FDR yığınların sempatisini ve desteğini kazanmıştır. Yurtseverce duygular ya da sınıfsal ve ekonomik çıkarlar nedeniyle, topraklarımızın yabancı ordularca işgal edilmesini kabul etmeyecek sınıf ve katmanlar ise, FMLN-FDR'ye duydukları saygı nedeniyle, çok yumuşak bir biçimde sessiz kalıyorlar. Devrimcilerin yapıcı önerileri uluslararası topluluktan olumlu tepkiler almıştır. Tüm bunlar ülke tarihinin en geniş karşı-müdahaleci cephesini örme amacına yönelen bir ittifaklar politikası izlemek için gerçekçi bir olasılığın varlığını ortaya koymaktadır.□

Derleyen: Mehmet Çek

MUSTAFA SUPHİ: Demokratizmden marksizme

C. KURTULUŞ

Saplandı göğsüm üstüne
15 Kara saplı bıçak
Kalbim yine çarpıyor,
Kalbim yine çarpacak.

I

MUSTAFA SUPHİ 28-29 OCAK 1921 tarihinde, Trabzon açıklarında, Karadeniz'de 14 yoldaşıyla birlikte katledildi.

O dönemde uluslararası işçi hareketinin en yüksek forumunun yayın organında, bu cinayet şöyle anlatılıyordu: "İnanmak istemediğimiz korkunç söylentiler ne yazık ki doğru çıktı. Türkiye burjuvazisinin kiraladığı cellatlar ve gözü dönmüş bağnaz bir güruh, yoldaşlarımızı taşlayarak, eziyet ederek, ölesiye işkence ederek katletti."

Kimdi onlar ve niçin canice katledilmişlerdi?

Onlar, Türkiye Komünist Partisi'ni (TKP) kuran ve yöneten kadronun ilk çekirdeğini oluşturuyorlardı. Emperyalist saldırganlara karşı tüm ulusal güçlerin daha sıkı biçimde birleşmesini, ulusal kurtuluş savaşının toplumsal kurtuluş savaşımıyla bütünleştirilmesini ve nüfusun çoğunluğunun erkte belirleyici bir yer almasını sağlamak için çalışmaktan başka birşey yapmamışlardı. Halkın, işçi sınıfının davası, onlar için en yüksek davaydı. Bu yolda, her şeyi göze alarak, Ankara yönetiminin onayı ve çağrısıyla ülkeye dönüyorlardı. Elbette Türkiye'de kendilerini zor deneylerin, baskı ve kovuşturmaların beklediğini biliyorlar, zindanı, hatta ölümü göze alıyorlardı.

Mustafa Suphi ve yoldaşları, burjuvaziye güvenerek, onun sözüne kanarak gelmediler. 67 yıl sonra kendilerini kararlı bir biçimde izlemeye devam eden kadroların yaptığı gibi, böylesine tarihsel önem taşıyan bir momentte ülkede yer almaktan başka reel bir seçenek olmadığını görerek, devrimci atılganlığı öne geçirdiler.

Burjuvazi, onları, hiç duraksamaksızın yoketme yolunu neden seçti?

Çünkü, işbaşındakiler, yönetim üzerinde güçlü bir etkiye sahip olan gerici öğeler onların izlediği davadan, işçi sınıfının ve çalışan insanların erke geçme ereğinden büyük bir korku duyuyorlardı. Böyle bir hamle, gericilerin sınıfsal konum ve amaçlarıyla asla bağdaşamayacaktı. Bu öğeler, ülkeden emperyalist ordular atılabilse bile, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin erkine dokunulmaması, kendilerinin de bu erkte önemli bir konum elde etmesi gerektiği düşüncesindeydiler. Bu ise, işçi sınıfının politik, toplumsal ve ekonomik erki için öne atılanların "sesinin kısılması" anlamındaydı.

Öte yandan, bu gerici öğeler, Batılı emperyalistlere kendi gerçek konumlarını kanıtlamak, onlarla bütün köprüleri asla atmamak durumundaydılar ve bunu da, ancak, böylesine canice bir eylemi gerçekleştirerek sağlayabilirlerdi. R.N. İleri'nin Türk Tarih Kurumu **Belleten**'inden aktardığına göre, "Londra Konferansına davetimiz, yani Ankara Hükümetinin (Batı katında) fiilen tanınması Mustafa Suphi'lerin ölümüne sebep olacak olay zincirinde rol sahibi olmuştur."

Ayrıca, TKP'nin asıl temsilcilerinin ortadan kaldırılmasıyla, sahte örgütlenmelere de yer açılmış olacaktı. Gericiler, böylelikle, bir yandan devrimci hareketi denetleme olanağına kavuşacaklar, öte yandan da, o aşamadaki yardım ve desteği zorunlu olan Sovyet Rusya'yı sözümona kandırmış olacaklardı! Gerici ittihatçıların ve yönetime yakın gerici çevrelerin birleştiği nokta, 15'lerin yaşamı üzerinde oynanan oyunun önemli bir bölümünü oluşturdu.

II

Mustafa Suphi, hem TKP'nin örgütlenmesinde, hem de uluslararası işçi hareketinde oynadığı seçkin rolle, üstlendiği görevlerle örgütsel yeteneklerini sarsılmaz bir biçimde kanıtlamıştır. Öte yandan, Ekim Devrimi'nin ülkemiz ve ezilen Doğu ülkeleri halkları üzerindeki sonuçlarına, ülkemizdeki politik duruma ve güçler dizilişine, işçi sınıfının somut yakın ve uzak amaçlarına ilişkin çözümlemeleriyle, tüm ulusal güçlerin birleşmesini öngören devrimci bir strateji ve taktiğin hazırlanmasına yaptığı belirleyici katkıyla da, üstün kuramsal yeteneklerini canlı bir biçimde ortaya koydu.

Mustafa Suphi'nin üstün devrimci nitelikleri, yalnızca aynı görüşlere bağlı insanlarca değil, açık görüşle, demokrat ve sağduyulu herkes tarafından kabul edilmektedir. O, sağlam kuramsal yaklaşımı, büyük örgütçü yeteneği, kararlılığı, halka ve özellikle işçi sınıfına olan sınırsız inancı, hiçbir sınır tanımayan engin özverisi ve cesaretiyle, tarihteki yerini almıştır.

III TKP'nin kurucusu ve ilk önderi Mustafa Suphi, nasıl ve hangi koşullarda bu yeteneklerini geliştirebilmiş ve ortaya koymuştur?

Pek çok kaynağın üzerinde birleştiği gibi, bu tarihin 1915 yılı olması gerekiyor. Sovyet araştırmacısı Y. N. Rozaliyev'e göre, "Mustafa Suphi 1915 yılında Rus Sosyal Demokrat Partisi Bolşevik kanadına üye yazıldı". İllegal devrimci çalışma ortamında, işçi sınıfının en seçkin temsilcileriyle örgütsel ilişkiler içinde gerçek bir proleter devrimcisi, kararlı bir enternasyonalist oldu. Ekim Devrimi'nin davasına fiilen katılması, onun devrimci özelliklerinin belirginleşmesinde ve gelişmesinde belirleyici bir rol oynadı.

IV Mustafa Suphi'nin devrimci özellikleri üzerinde Bolşevik Partisi deneyiminin ve Ekim Devrimi'nin etkisini anlamak için, doğal olarak, onun Sinop'a (daha sonraları, buradan Rusya'ya geçti) sürgün edilmezden, yani 11 Haziran 1913'den önceki görüşlerini ele almak gerekir. Onun bu dönemi, yazınımızda pek az ele alınmıştır.

Mustafa Suphi'nin bu tarihten önce kararlı birdemokrat olduğuna ilişkin güçlü kanıtlar vardır. Böylesi bir kuramsal konumun gerekli birçok öncülü onda birleşmiştir.

Herşeyden önce, emperyalizme karşı duyarlı bir yapıya sahiptir. Bu duyarlılık, emperyalist sızmanın bir aracı olan borçlanmaya ve borçların ödenmesinde dayatılan yabancı denetimine karşı tepkide kendisini kolayca ortaya koymaktadır: "...Bir hükümetin ve ulusun borcu ne denli azalmış olursa

(o ulus) bu ölçüderahat edecektir. Ve çok borcu olan yoksul ulusların politik konumları zayıf ve önemsiz olur. Öyle zamanlar vardır ki, bir hükümetin yoksulluğuna eklenen borçluluk onun bağımsızlığını tehlikeye sokar. Ve son olarak, ekonomik yönü düşünecek olursak, çok borcu olan hükümetin halkı o ölçüde (fazla) vergi vereceğinden, bunun üretime (de olumsuz) etkisi olur" **(Borçlanma Yöntemi, Borçlanma ve Borçların Ödenmesi).**

Emperyalist güçler, başka şeylerin yanısıra bu borç kıskacından da yararlanarak, Osmanlı devletini bir yarı-sömürge durumuna getirmişlerdir. Bu ise, demokrat Suphi için kabul edilemez birşeydir ve O, "milli iktisat" uygulaması yönünde eğilimler gösterenleri över, bu yönde daha kararlı adımlar atmaya çağırır: "Osmanlı İmparatorluğu'nun mali işlerini 30 yıldır adeta himayesi altında bulunduran bu Osmanlı-yabancı denetleme kurulundan (Düyunu Umumiye) kurtulmak, kişiliğini ve bağımsızlığını sağlamak bir maliye bakanı için gerçekten övünmeye değer ve övünülecek bir başarıdır" **(Mehmet Cavid Bey'in Maliye Bakanlığı).**

1908 Devrimi'nin henüz herşey demek olmadığını bilen M. Suphi, emperyalizmin ekonomik boyunduruğundan kurtulmanın hala gündemde olduğunu ima eder: "Devrimi gerçekleştirerek politik kölelikten kurtulduk. Ama ekonomik kölelik altında hala inleyen, bu ulustur. Bizi eskiden beri yoksul eden nedenler hala ortadadır. Anadolu'da köylerin hala ağır faizler altında ezildiklerini görüyoruz, kentlerde sermaye sahiplerimiz hala eski bildiklerini sürdürüyorlar" **(Meşrutiyet ve Halkın Saygınlığı).**

Yeni oluşan bir sınıfı olarak işçi sınıfı, demokrat Suphi'nin gözünden kaçmaz. "En fazla çalışan ve emeğinin sonuçlarından görece en az yararlanan işçi"ler, öbür emekçi katmanlarla birlikte, onun gözünde, toplumun temel direğidirler. "...Ücretle yaşayan ve çalışan ailelerin sahipleri, toplumdaki en kalabalık sınıfı oluşturdukları gibi, toplumun temel direği de onlardır. Çünkü, bugün fabrikada işçi, tarlada çiftçi olmasa, toplum çöker" **(Toplumsal İktisat).**

M. Suphi, toplumda işçi sınıfı ile sermaye sahipleri arasında gelişen sınıf savaşımına dikkati çekerken, şunları dile getirir: "İşçiler, günden güne artan gereksinimleriyle, sermaye sahiplerine karşı hoşnutsuz bir durumda bulunuyorlar. Bu nedenle, yaşam koşullarının

değişmesi ve iyileşmesi, haklarının savunulması için, yapımda, üretimde, tüketimde, vb. ortaklık kuruyor, beraber çalışıyor, birlikte iş bırakıyorlar" (**Yardımlaşma Fikri ve Ortaklık**). Burada M. Suphi, kooperatifleri, yardımlaşma sandıklarını ve sendikaları akılda tutmakta ve çalışanların gücünün birlikten, örgütlenmeden geçtiğini bize duyumsatmaktadır. Açıkçası, demokrat Suphi'nin yüreği, onların yanındadır. Ne ki, üstün sezgisi, geleceğin bu büyük devrimcisine, tek başına sendikaların kurtuluş için yetmeyeceğini de düşündürmektedir: "Trade unionlar (sendikalar), ne seçkin sınıf ile sıradan sınıflar, ne de sermaye ile emek arasında ciddi bunalımlar doğurma yeteneğindedir" (**Yardımlaşma ve Ortaklık, Trade Unionlar**). Bu görevi, M. Suphi'nin demokrat bilincinde henüz gözlenmeyen işçi sınıfının partisi yerine getirecektir.

M. Suphi, yönetimin budama, kısıtlama eğilimi taşıdığı bilinen (nitekim, 1913 yılında bütünüyle yasaklanmıştır) grev (işbırakımı, tatil-i işgal) hakkını savunmaktan geri kalmaz; ona göre, grev meşru bir haktır. "İşbırakımı hakkı onaylanmazsa, çalışanlar ve çalıştırılanlar arasında, hak ve görevler açısından bir denge, bir uyum sağlanamaz. Çalışanların toplumsal ve işbırakım hakları olmazsa, patronların el altından birleşerek, iş ücretini günden güne azaltmalarına, iş saatlerini arttırmalarına, birçok sıkıcı ve boğucu koşul getirmelerine hiçbir engel kalmaz" (**Tatil-i İşgal**). Ama öte yandan, grevlerin belli yasal kurallara bağlanmasından yana olduğunu da gizlemez: "...işbırakım hakkının, kendi doğasına uygun (muhabis?) bir sınırı olmak ve bu hak dolayısıyla, genel çıkarları ve huzuru zadelememek gerekir. Bu konuda konulacak yasal kuralları tümüyle kabul ederiz."

Çalışan kesimin büyük çoğunluğunu oluşturan köylülerin içler acısı durumuna da sık sık değinir M. Suphi. Bunu anlamak kolaydır: "Tarım, Osmanlı İmparatorluğu için biricik zenginlik ve gelir kaynağıdır ve uzun zaman da böyle ka- ▸

Bir başucu kitabı

Çağdaş Sendikaya Evet
Henri Krasucki
Amaç Yayıncılık

HER çağdaş sendikacının, çağdaş sendikaya ulaşmak isteyen her işçinin, sorunlarına çözüm arayan her işçi önderinin, Fransız işçilerinin sendikası CGT'den ve onun önderi Henri Krasucki'den öğreneceği çok şey var. Krasucki'nin J. Estager'le konuşmalarından derlenen Çağdaş Sendikaya Evet, bu olanağı fazlasıyla veriyor.

Kitap, Fransa'da sınıf savaşımının ulaştığı boyutları sergiliyor. Krasucki sorulara verdiği yanıtlarda işçi sınıfının, sendikaların ve bütünüyle ülkenin sorunlarını tartışıyor. Ancak bu çalışmayı Fransa özeli için geçerli saymak haksızlık olur. Kitapta anlatılan ve örneklenen sınıf savaşımı, ülkemizi de ilgilendiren evrensel çizgilere sahip. Kuşkusuz okura düşen, ülkeleri ve sınırları evrensel çizgiyi yakalamaktır. Kaldı ki Krasucki yanıtlarında her olaya ve soruna uyabilen bir şablon yaratmayı değil, çağdaş sendikanın sorunlarına nasıl yaklaşılması gerektiğini anlatmayı amaçlıyor.

Çağdaş Sendikaya Evet, konuya ilgi duyanlar için önemli bir belge niteliğinde ve başucu kitabı olmaya aday. Sorular da bunu gösteriyor: Sendikal hareket işçi sınıfı eyleminin neresindedir? Kitlesel eylemlere yol açan koşullarda sendikaların fonksiyonları nelerdir? Eylem nasıl tahlil edilir, nasıl tavır alınır? Gerçek grev nedir? Sendikalar öğrenci hareketine nasıl yaklaşmalı? Yönetici ve sendika militanı arasındaki ilişkiler nasıl olmalıdır? Sendikal demokrasi bir örgütü nasıl birleştirir? Reformizmle devrimci sendikacılığın ayıracı nedir? Farklı örgütlere bölünmüş sendikal hareket nerede ve nasıl birleşir? Sendikalarda bağımsızlık nedir? Sınıfı ve kitle sendikacılığı nedir? CGT yalnızca komünistlerin örgütü mü? vb...

Krasucki'nin kitabı özgün bir çalışma. Bu salt Krasucki'nin kaleminden çıktığı için değil, gerçek yazarının Fransa işçi sınıfı olduğu için de böyle. Krasucki'nin giriş bölümündeki şu yargısına katılmamak elde değil: "Bu çalışma eylemden doğmuştur ve aydınlatmaya çalışarak, eyleme dönüktür." □ AHMET GÜNDÜZ

İslamiyet ve Siyaset
Gencay Şaylan
V Yayınları

LAİKLİK temel ilke ve düzenleme biçimi olarak kabul edilmesine karşın, siyasal yaşamı ve devleti İslami esaslara göre yeniden kurma düşüncesi, Türkiye'nin politik gündeminden hiç çıkmamıştır. Çok uzun bir süre varlıklarını açıkça sürdüremeyen islamcı siyasi akımlar, özellikle 1980 sonrasında büyük gelişme gösterdiler ve ağırlıklı bir yer kazandılar.

Gencay Şaylan'ın bu kitabı, islamcı akımların siyasal yönünü ve yaklaşımını tanıtmayı amaçlıyor. Değerlendirme yapmaktan çok saptamaya yöneliyor. Ancak saptama ile değerlendirme işlevleri arasında her zaman kesin bir çizgi çekmek mümkün olmadığından, zaman zaman salt saptama yapmanın ötesine geçmekten de kendini alamıyor. İlgili alandaki sayılı araştırmalardan biri.

lacaktır. Birkaç sabun, kiremit, iplik fabrikatörü ile birkaç madenci, birtakım memur ve gazeteci dışında, denilebilir ki, 30 milyon Osmanlı halkı çiftçidir. Mali işlemlerden görülüyor ki, bütçenin en büyük bölümü, toprak gelirleriyle beslenmektedir" **(Osmanlı Ülkesinde Tarımsal Kredi).**

Bu ezici çoğunluğun acıları, Mustafa Suphi'de şöyle betimlenir: "Köylüler yolsuzluktan, köprüsüzlükten, hırsızlıktan, Ziraat Bankasından, faizden... yakınıyorlar; fakat asıl yakınma nedeni yoksulluğu, borcudur. **(Köylülerin İtibarı).** Köylü, bu koşullarda ağalarla, tefecilerle başbaşadır. Suphi, devletin bu "tarafsızlığı"nı eleştirir ve kınar: "Tahsildar dinlemez, para vermeyince malı satar. Ziraat Bankası her zaman para vermez. Ağa, çorbacı ise merhametlidir, imdadına yetişir." Ancak, buradaki ironinin kendisi, bu "merhamet"in niteliği, Suphi'nin satırlarında kendini çabuk ele vermektedir: "Ertesi yıl için bu tahıl (alivre yöntemle ağanın aldığı tahıl) hayvanata dönüşürken, faizler yüzer yüzer artar. Fakat köylü yine habersizdir. Borcu, kendisi için bilinmeyen hesaplar içinde bir bilmecedir." (agy)

Ne ki, köylü için yalnızca tefeci değil, Banka da güvenli bir kaynak olmaktan uzaktır. Bir kez, Banka, ancak rehin edilecek malı olanlar içindir. "Köylü ya sahip olduğu toprağı, ya da elinde bulunan birkaç parça demir sabanı ve birkaç hayvanı rehin ederek para bulabilir. Oysa, toprağın rehin edilmesi köylünün moralini, etkinliğini ne denli kırar... Rehin edilmiş bir toprak üstünde işlemek, bir köylü için yas tutmak gibidir. Ve bu rehin işlemi (özellikle ülkemizde) bir vurgunculuk aracıdır" **(Tarımsal Kredi).**

Bu konuda Suphi, bir yandan, ("Bir köylü tek başına birşey yapamadığı halde, birkaç köylünün bir arada çok şey yapması pekala mümkündür" diyerek) kooperatifleşmeyi önerirken, öte yandan da Ziraat Bankasının sermayesi devlet sermayesi değildir. Köylülerden banka payı olarak toplanan aşar zammından oluşmuş bir ulusal tasarruftur. Hükümete düşen görev, bu ulusal sermayeden zimmetinde olan miktarı geriye ödeme çaresini bulmaktır." Ancak böyle bir istemde bulunurken, yönetimin sınırlılıklarını da alaycı biçemiyle ortaya koymaktan geri kalmaz; "geçen dört yıl içinde milletvekillerimizin bu konuda söz etmeye zaman bulamadıkları"nı ekler.

Köylüye verilecek kredinin boyutları da önemlidir. "Köylülere verdiğiniz kredi, köylünün namusunu sarrafın elinden kurtaracak, kilimlerini, koyunlarını, yerlerini (topraklarını) ailesine bağışlattıracak bir kredi olmalıdır. Yalnız düşleri süsleyerek değil, yaşamı geliştirecek ve rahatlatacak olan bu kredi ise nakdi kredidir, para kredisidir. Köylünün özgürlüğü, bağımsızlığı, oyu da bu krediyle sağlanır." (agy)

Budemokratik istemler, O nun, köylülerin ve genelde küçük üreticiler ile esnafın nesnel durumuna ilişkin saptamalarından yola çıkmaktadır. M. Suphi, bu katmanların bir talihsizlik sonucu borçlanmaları durumunda, ellerindeki birkaç parça eşyayı rehin bırakmaktan, topraklarını haciz ettirmekten başka bir seçeneğe sahip olmadıklarını belirtir.

Oysa, halkın içinde debelendiği bu sıkıntılar, demokrat Suphi için önemlidir. Bu sıkıntıların aşılamaması, ülkenin geleceğinin de tehlikeye gireceği konusunda, eşsiz bir öngörüde bulunmaktadır: "...Ülkemizin politik geleceği, ekonomik geleceğiyle eştir" **(Meşrutiyet ve Halkın İtibarı).**

Bu aşamada, Mustafa Suphi'nin tutarlı bir marksist olduğunu söylemek zordur. Bunun belirtilerinden biri olarak, O nun şu sözleri aktarılabilir. "...çalışan kişilerden oluşan bir çoğunluğun egemenliği altına girmek musibetini (bu görüş açısını) kabul etmek ne denli tehlikeli ise, 15 yıl içinde toplumunun başka temeller üzerinde, başka bir biçimde dönüşeceğini onaylamak da o denli düşseldir" **Sosyalizm Akımları).** Ve, "...bugün çoğunluk düşünen azınlığa egemen değilse, yarın da egemen olmayacaktır" (agy).

Ancak, onun kararlı bir sosyalizm karşıtı olduğunu söylemek de aynı ölçüde, hatta çok daha fazla zordur: "Fikrimizce, 'Manchester Okulu'nun sadık savunucuları gibi, sosyalizme savaş etmek (ilan-ı husumet), bunalımı bir kat daha şiddetlendirir" (agy).

O, bu aşamada henüz bir demokrat, bir reformcudur. "...Toplum biçimini her ne biçimde olursa olsun değiştirmeye (gelecekteki biçimi, ancak -bunu- yıktıktan sonra belirlemek iddiasında olan sosyalizm gibi, belirsiz bir toplumsal doktrine) taraftar olmaktansa, varolan ve doğrulanan 'toplumsal kötülükler'in giderilme çarelerini aramak akla daha yatkındır" (agy).

Ve Pek çok büyük devrimcinin yaşamında da inançlı ve kararlı demokratizmle belirlenmiş bir dönemin yadsınması ne gerekli ne de yararlıdır. O nun yurtsever bir demokratizmden enternasyonalist (ve yurtsever) marksizme ulaşması, M. Suphi'nin (ve benzerlerinin) görkemli konumunda asla bir gölge oluşturmaz; tersine, onların kendi yaşamlarında ve bilinçlerinde yaptıkları devrimin büyüklüğünü ve böylesi bir dönüşümün önkoşullarını, daha açık biçimde gözler önüne serer.

M. Suphi'nin demokratizmi, devrimciliğini belirleyen öğelerden kopuk bir tarzda ele alınamaz ve anlaşılamaz. Bilinçli yaşamının her kesitinde, çalışan sınıfların durumunu iyileştirmeye duyulan özlem, ülkenin ve toplumun geleceğine duyulan kaygı, doğru bildiği yolda en inanılmaz özverileri ve cesareti içeren militanlık, onun özgül özellikleri oldu.

İster demokrat bilincinin, ister se marksist bilincinin ağır bastığı zamanlarda olsun, onun yaşamı her zaman, "insanlar arasında özgürlük ve eşitliğin sağlanması" **(Eğitimin Genelleştirilmesi ve Düşüncelerin Aydınlatılması)** için savaşıma adanmıştı. Ve bizce, bu olgu, yöntembilimsel açıdan, onun tam hangi tarihte tutarlı bir marksist olduğu sorusundan, hatta bu sorunun yanıtından daha fazla önem taşımaktadır.□

27. yılında

Türkiye İşçi Partisi ve kazanımlarının değerlendirilmesi

"TİP, örgütsel alanda olduğu kadar, kuramsal ve ideolojik alanda da işçi sınıfının temel çıkarlarını savunmaya yöneldi. Pekçok ideolojik sorunun açımlanmasında, devrimci kuramın ülke pratiğine uyarlanmasında, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısının çözümlenmesinde önemli adımlar atıldı."

CELAL KANAT

KURULUŞUNDAN buyana geçen 27 yıl, TİP'in politik işlevi ve kazanımları konusunda sağlıklı düşünceler üretmeye yeterince olanak vermektedir. Böylesi bir değerlendirmenin temel koşulu ise, kanımızca, TİP'i bütün yönleriyle, içinde yeşerdiği ortamın nesnel çözümlemesiyle, ülkemizin politik ve toplumsal yaşamına getirdiği renklerle, kendisi içinde gelişen sorunlarla ve hatta, öbür politik parti ve akımlarla karşılıklı etkileşimleriyle birlikte ele almak olmalıdır.

Burada, böylesine geniş bir çözümlemeye kuşkusuz girilemez. Olsa olsa, bu yolda kimi ipuçları, kimi sonuçlar ele alınabilir. Ve yapılmaya çalışılacak olan da budur.

TİP, ülkemizde, en uzun politik yaşama sahip yasal sol parti olarak kaldı. Bu süre içinde, bilimsel sosyalizmi işçi hareketi ile kaynaştırma yönünde önemli adımlar atan Parti, böylelikle, ülkemiz politik tarihinde en yığınsal sol parti olma özelliğini kazandı. 1965 seçimlerinde, 10 milyona yakın seçmenden 276 bininin oylarını topladı. Bu oylarla, temsilcilerini parlamentoya sokabildi. Sosyalist parlamenterler, parlamentoda zorlu bir uğraş verdiler. Sesleri kısılmak, susturulmak istendi. Başarılamadı. Sağ kanattaki milletvekillerinin saldırısına uğradılar. Bu, sağ kanadın politik arenada şiddeti başlatmasının bir göstergesi olarak tarihe geçti. TİP, yalnızca parlamentoda değil, seçim kampanyaları sırasında seçim alanlarında, mitinglerde, basında, toplantı ve gösterilerde, grev ve direnişlerde de sesini duyuruyordu. TİP'i parlamentodan dışlamak için, seçim sistemi baştan aşağı değiştirildi.

Ne var ki, bu yolda yasaların ve usullerin değiştirilmesi, toplumsal ve politik bir güç olarak işçi sınıfının, bu arada da TİP'in susturulmasını sağlayamadı.

Parti, faşizme karşı giriştiği eylemlerle faşizm tehlikesinin boyutlarını sergilerken, özellikle IV. Büyük Kongresi'nden başlayarak, ulusal soruna sağlıklı bir yaklaşım geliştirdi.

TİP, örgütsel alanda olduğu kadar, kuramsal ve ideolojik alanda da işçi sınıfının temel çıkarlarını savunmaya yöneldi. Pekçok ideolojik sorunun açımlanmasında, devrimci kuramın ülke pratiğine uyarlanmasında, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısının çözümlenmesinde önemli adımlar atıldı. Bu süreç, Partiye bağlı düşünürlerin ve ideologların çözümlemeleriyle olduğu kadar, bu çözümlemelere karşı yönelen eleştiri ve karşı-görüşlerle de birlikte, karşılıklı bir etkileşim içinde gelişti. Bu çetin süreçte zaman zaman yapılan hatalar, bir bütün olarak bunun değerini ve önemini ortadan kaldıramaz.

TİP'in simgelediği hareket, bilimsel sosyalizmden, marksizmden esinlenen politik bir etkinlik olarak, tarihteki yerini almıştır.

Bugün, oldukça uzun bir aradan ve önemli dersler çıkarmamıza yardım eden öğretici olaylardan sonra, geçmişi değerlendirmeye ve ondan, gelecek için sonuçlar çıkarmaya çalıştığımızda, TİP hareketini soyut, yalıtlanmış bir hareket olarak, deyim yerindeyse, "kapalı bir devre" olarak almanın olanaksızlığını açıkça görmekteyiz.

TİP'in kazanımlarında, ülkemizde uzun bir geçmişe sahip olan devrimci sol hareketin, bu hareketin politik temsilcilerinin, devrimci geleneklerin taşıyıcısı ve uygulayacısı olan işçi sınıfının ve onun bir bileşeni olduğu uluslararası işçi sınıfı hareketinin katkılarının küçümsenemeyeceği görülüyor. Aynı zamanda, bu kazanımlarda, gençlik hareketinin, özellikle de ilerici öğrenci hareketinin etkileri ve payının gözardı edilemeyeceği de açıklık kazanıyor. Dolayısıyla, TİP'i ele alırken, henüz bütünüyle bu parti içinde yer almamakla birlikte, sınıfsal içgüdüsüyle sosyalizmin özlemini çeken işçi sınıfının, toprak işgalleriyle ağaların topraklarına el koyan ve direnen köylülerin, o günün koşulları içinde marksizmi arayan ve bu yolda canı dahil, herşeyi ortaya koyan devrimci gençlik hareketinin eylemlerini de unutmamak zorunlu oluyor.

Üstelik, tarihsel bir paradoks olarak, TİP'in, ideolojik bakımdan uyuşmadığı, hatta zaman zaman çatıştığı devrimci eylem ve akımlardan da, uzun erimde belirli kazanımlar elde edilebildiğini; kimi kuramsal, ideolojik ve örgütsel sorunları çözmekte bu eylem ve akımlarla giriştiği polemiklerin de yararlı sonuçlar üretebildiğini belirtmek gerekiyor.

Sonuçta, bugün devrimci hareketin büyük zorluklarla ve acılarla vardığı nokta, TİP'in ve öbür devrimci sol akımların, işçi sınıfının, yığın hareketlerinin, köylülüğün ve gençliğin, ilerici eylemleriyle karşılıklı etkileşim içinde ulaştığı bir aşama olarak beliriyor. Ve bu sürecin son aşamasına varmış olduğunu söylemek, bugün bile, kesin olarak olanaksız gözüküyor.□

Sendikal birlik, DİSK'e düşen görevler...

DİSK, 21 yıl önce, 13 Şubat 1967'de kuruldu. Bütün tarihi boyunca devletin ve işverenlerin baskısına karşı savaşım verdi. Yalnızca sendikal bir örgüt olarak değil, ülkemizin toplumsal yaşamına damgasını vuran, ilerici bir toplumsal örgütlenme olarak tarihimizde yeraldı. 12 Eylül 1980'den bu yana geçen dönem içinde bile, yasal olarak kapatılmış olmasına karşın, ağırlığını sürekli hissettirdi. DİSK'in 21 kuruluş yıldönümünü, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran'ın, 1977 yılında yapılan DİSK 7.Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmanın bir bölümünü yayınlayarak değerlendiriyoruz.

DEMOKRASİ güçlerinin birleştirilmesi sorunu işçi sınıfının politik ve sendikal birliği sorununuöncelikle içerir. Sözünü ettiğim öncelik zaman açısından değil, yani, önce işçi sınıfının politik ve sendikal birliğini sağlamak, sonra geniş yelpazeli bir cephe örgütlenmesine gidilmesi anlamına değil. İkisinin de gerçekleştirilmesine, beklemeden, aynı zamanda çalışılmalıdır. İşçi sınıfının politik ve sendikal birliğinin önem açısından ancak bir önceliği vardır.

İşçi sınıfının bu çifte birliği konusunda da politik birlik önem açısından öncelik taşır. İşçi sınıfımızın politik birliği mutlaka gerçekleştirilmek zorundadır. İşçi sınıfımızın az önce sözünü ettiğim, toplumun gelişme ve ilerlemesinde öncü, temel güç olma işlevini başarabilmesi için politik birliğine kavuşması şarttır. Bu yönde olumlu gelişmeler vardır. Çabamız, bu süreci hızlandırmak; umudumuz, bir an önce bu birlik hedefine ulaşmaktır. Hızlandırmak ve bir an önce hedefe ulaşmak uğruna ilkelerden, bilimsel sosyalizmin doğrularından ödün verilmeyecektir elbet. Memnunluk veren odur ki, ilkeli, bilimsel sosyalizmin temellerine dayanan politik bir birlik olasılığı gündeme girmiştir.

İşçi sınıfının sendikal birliği hem işçilerin ekonomik hak ve çıkarları için verilen mücadeleyi güçlendirme ve etkinleştirme açısından hem de sınıfın politik hareketini güçlü biçimde destekleyebilme açısından önemlidir. Fiyatların durmadan yükseldiği, işsizliğin arttığı, sermaye sınıflarıyla politik iktidarın işçi ücretlerini dolaylı ve dolaysız yollardan dondurmaya kalktıkları günümüzde, bunlara karşı ve ekonomik çıkarları korumak için mücadelenin güçlendirilmesi doğrultusunda sendikal birliğin sağlanması her zamankinden de fazla önem kazanmaktadır. İki büyük konfederasyon, DİSK ve Türk-İş arasında bir diyaloğun kurulabilmesi ve sürdürülmesi yolları aranmalıdır. Bu yolların aranması DİSK'e düşer. Böyle bir girişimin Türk-İş'ten gelmesi beklenemez. Diyalog kurma güçleri birleştirme girişimleri daima daha ilerici, daha bilinçli konumda olanlardan gelir. DİSK'in geçmişte bu yönde adımlar attığını ve redle karşılaştığını biliyoruz. Türk-İş liderliği güçbirliğine yanaşmasa bile -ki yanaşmıyor- bu yolda girişimleri yineleme olanakları hep kollanmak ve Türk-İş içindeki, üst yönetimden daha ilerici konumdaki sendikalarla güç ve eylem birliği üzerinde durulmak gerekir. Türk-İş'in kitle tabanı ortak eylemlere kazanılmaya çalışılmalıdır.

Bugün için bundan daha da önemli olan ilerici sendikal hareketin kendi iç birliğinin sağlanmasıdır. DİSK de diğer sendikal kuruluşlar gibi, tüm kitle örgütleri gibi çeşitli politik görüşte insanları barındırır. DİSK ilerici bir kuruluş olduğundan bir bütün olarak politik bilinç düzeyi daha yüksektir ve politik görüş farklarına göre örgüt içi gruplaşmalar olmuştur. Böyle olması doğaldır. İki şey doğal değildir: Biri, DİSK'e bir politik parti işlevi yüklemeye kalkmaktır, DİSK'i bir politik parti gibi saymaktır ve öyle davranmaktır. İkincisi, bunun karşıtıdır. DİSK politik bir örgüt değildir diye DİSK içinde politik görüş farklılıklarına ve buna dayanan gruplaşmalara yer verilmemesidir. Her iki tutum ve davranış da yanlıştır.

İşçi sınıfımızın ilerici sendikal hareketinin bugünü ve geleceği bakımından önünde duran ve mutlaka olumlu yönde çözülmesi gereken sorun, örgütsel birliğin, korunması ve sağlam temeller üzerinde geliştirilmesidir. Bunun ilk koşulu çeşitli politik eğilimlerin, görüş farklılıklarının varlığını doğal bir durum olarak kabul etmek ve bunların etkinliklerini göstermelerine -tabii ki DİSK'in kendi örgütsel kanalları ve kuralları içinde göstermelerine- müsaade etmektir. Örgütsel birliğin sağlam temeller üzerinde daha da geliştirilebilmesi ve pekiştirilebilmesi için belli başlı politik eğilimler DİSK içinde omuz omuza, birlikte çalışmalıdır. DİSK, politik bir parti değildir ama, işçi sınıfımızın ekonomik mücadelesinin ilerici sendikal örgütü olarak politikanın dışında, politikayla ilgisiz bir kuruluş da değildir. DİSK, işçi sınıfımızın ekonomik çıkarlarının ve bu uğurda verilen ekonomik mücadelenin politik mücadeleden bağımsız olmadığının, temel ekonomik sorunların çözümünün son tahlilde politik olduğunun kesin bilincindedir ve ilerici sendikal hareketi bu temel üzerinde yürütmektedir. Hareketin uyumlu, verimli, yeni aşamalara yönelen biçimde gelişebilmesi için demokratik, ilerici doğrultudaki eğilimlerin birlikte görev yüklenmeleri gerekir. Farklı görüş ve eğilimlerin bir potada karşılıklı etkileşerek çok olumlu ortak ürünler vereceğinden hiç kuşku duyulmamalıdır.

İşçi sınıfımızın gerek politik hareketinin, gerek ilerici sendikal hareketinin birliğinin yakın gelecekte gerçekleşeceği umut ve inancıyla hepinizi gönülden selamlarım.□

Silahlı Kuvvetler'de işçi olmak!

"Türkiye'de yaklaşık 40 bin sendika üyesinden her ay 150 lira kesiliyor. Bu, yılda 72 milyon lira yapıyor. Bu para Silahlı Kuvvetler İşçileri Öğrenme ve Dinlenme Vakfı adına kesiliyor. Ancak vakfın amaçlarına uygun bir etkinlik göremedik. Bu para nereye gidiyor?"

HARB-İŞ Sendikası'na üye, Silahlı Kuvvetler'e bağlı kurumlarda çalışan işçiler, öteki işkollarındaki işçilerden farklı bir iş yaşamı ve güvensizlik dolu iş ilişkileri içinde ellerini-kollarını bağlayan yasalarla çalışmak zorundadır...

Kadrolu olan işçiler "sözleşmeli personel" olmadıkları halde, hem sözleşmeli personelmiş gibi kabul ediliyorlar, hem de askeri yasalar ve "iç hizmet kanunu"na tabi kılınıp, askerileştiriliyorlar.

"Silahlı Kuvvetler'de işçi olmak, asker olmak demek değildir," diyen işçiler, sendikanın da işveren durumundaki askerlerin emirlerini yerine getirmek ve onlara yardımcı olmaktan öte bir şey yapmadığını savunuyorlar.

İşçiler yaklaşan Harb-İş kongrelerinde aktif görevler almak istiyorlar. Ne var ki işyerlerinden izin almaları bütünüyle olanaksız. İzin işlemi askeri silsileye göre yapılıyor. Toplu sözleşmede bulunan; "Sendika işveren vekilinin izni olmadan sendikal faaliyet gösteremez" ve "Sendika işçileri işveren aleyhinde teşvik etmeleri veya ettirmeleri yasaktır" maddeleri de en önemli güvenceler olarak kullanılıyor.

İşçilerin sendikaya başvurmaları da başka bir sorun. Bu başvurular hafta içinde, işverenin belirlediği günlerde, "şikayetlerin haklı olması" koşuluyla yapılabiliyor. İşyerlerinde başvurdukları her amirin

de bu haklılığı onaylaması gerekiyor. Hemen akla gelebileceği gibi, toplu olarak başvuru yapma olanağı kesinlikle bulunmuyor.

İşçilerden yapılan kesintiler de başka bir sorun. Bu konuda kendileriyle görüştüğümüz işçiler şöyle diyorlar:

"Türkiye'de yaklaşık 40 bin sendika üyesinden her ay 150 lira kesiliyor. Bu, yılda 72 milyon lira yapıyor. Bu para Silahli Kuvvetler İşçileri Öğrenme ve Dinlenme Vakfı adına kesiliyor. Ancak vakfın amaçlarına uygun bir etkinlik göremedik. Bu para nereye gidiyor?"

İş yaşamını askerileştiren toplu sözleşme maddeleri ise, işçiler tarafından şöyle sıralanıyor:

— Amirler işçilere hizmetin icap ettiği emirleri verebilirler. İşçiler amirlere adaba uygun saygı göstermeye, yasa ve nizamlara, "hizmetin icap ettirdiği" emirlere uymaya zorunludur.

— İşveren aleyhine olan ilanlar ilan tahtasına asılamaz.

— İşçilerden, her ay bordro dahilinde, Silahlı Kuvvetler işçileri Öğrenim ve Dinlenme Vakfı adına aidat kesilir.

— Mesailer 24 saat önceden bildirilmesi gerekirken, işveren vekilinin onayıyla, tatil günleri de mesaiye alınabilir. 2.5 saate kadar olan mesailerde fazla mesai ücreti ödenmez. Cumartesi günleri 2.5 saatlik çalışma ücretleri normal mesai ücretinden ödenir.

İşçi idarecilerinin sorumluluğu, işçileri devamlı takip ederek, yapılan hataları görüp emir ve talimat dışında hareket edenleri en yakın amirine haber vermektir.

— İşveren vekili işyerinde hastalanan işçiye en kısa yoldan vizite kağıdı verip beş kişiden fazla işçiyi hastaneye götürmek zorundadır.

İşçi sağlığı açısından önem taşıyan bu son maddenin uygulanmasıyla ilgili olarak, işçiler ilginç şeyler de anlatıyorlar. İşveren viziteye çıkan tüm hasta işçileri işyeri doktoruna muayene ettirip, gerekirse hastaneye sevk ediyor. Hastaneden rapor alanları bile evinden getirtip işyeri doktoruna muayene ettirme yetkisi var işverenin. Oysa kendileriyle görüştüğümüz işçilerin çalıştığı işyeri doktoru pratisyen olup ilaçları bile hastalara soruyor ya da kitaplara bakıp reçete yazıyor. Tüm işçilere yapılması öngörülen tetanoz aşısını, enjektörleri değiştirmeden yapıyor. Kalan iğneler ise, askerler için ayrılıyor!

Silahlı Kuvvetler'e bağlı kurumlarda çalışan işçiler için bu örnekleri çoğaltmak güç değil. Onlar şimdi yalnızca, sendikanın kendileriyle dayanışma içine girmesini ve kongrelerde öteki işyerlerindeki arkadaşlarıyla birlikte olmayı istiyorlar.□

NÂZIM HİKMET'E YURTTAŞLIK KAMPANYASI

BÜYÜK şair Nâzım Hikmet'e "Yurttaşlık Hakkı"nın geri verilmesi için kampanya başlatıldı. Kampanya her gün daha geniş çevreleri kapsıyarak, yığınsal biçimde sürüyor.

Bilindiği gibi, Nâzım Hikmet 1938 yılında "askeri isyana teşvik"le suçlanıp bir oldu bittiyle cezaevine gönderildi. 12 yıllık hapislik yaşamından sonra cezaevinden çıkan Nâzım, askerlik için Sivas'a gönderilmek istendi. Burada öldürüleceği haberini alınca, gizlice yurtdışına çıktı. Dönemin vatandaşlık yasasına dayanarak, Nâzım Hikmet 25 Temmuz 1951'de, Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye vatandaşlığından çıkarıldı. Ancak karar, kendi döneminin yasalarına göre bile bir "adli hata"yı içeriyordu. Savunması alınmamış ve karar kendisine tebliğ edilmemişti. Ayrıca ilgili yasa uyarınca, vatandaşlıktan çıkarılması için, "yabancı bir devletin hizmetini kabul etmesi" ve "bu hizmeti terk yolunda" verilecek emre uymamış olması gerekiyordu

Ölümünün 25 yılında, bu adli hatanın düzeltilmesi için, Nâzım'ın kardeşi Samiye Yaltırım ve avukatları bir kampanya başlattılar. Kampanya, İstanbul'da düzenlenen bir törenle başladı. Nâzım'ın annesi Celile Hanım'ın resimleri sergilendi. 23 Ocak'da İstanbul'da İlhan Selçuk, Mehmet Ali Aybar, Halit Çelenk, Metin Şekercioğlu ve Atilla Coşkun'un katıldığı "Yurttaşlık Hakkı ve Nâzım Hikmet" konulu bir panel düzenlendi. Ankara ve İzmir'deki hukukçuların katıldığı bir konsorsiyumla, kampanya sürdürülecek. Sanatçıların, aydınların, oluşturduğu komiteler çeşitli etkinlikler düzenleyecek, konserler verecek. Etkinlikler, Dünya Barış Konseyi'nin Nâzım'ın ölümünün 25 yılı nedeniyle, Haziran ayı içinde düzenleyeceği etkinliklerle birleştirilecek.

Bir gün bu hata düzeltilecek, Nâzım Hikmet'in mezarı Türkiye'ye, sevgili yurduna getirilecek, büyük bir çınar altında, özlediği topraklara karışacak. Yurttaşları onu saygıyla, sevgiyle, yüzyıllar boyu yaşatacak...□

Canımız, oğlumuz, Ağabeyimiz

Türkiye İşçi Partisi 1965-1971 Amasya İl Başkanı

ŞERAFETTİN ATALAY'ı

Ölümünün 17. yılında o günün heyecanı ve sıcaklığı ile anıyoruz.

AİLESİ

BAŞAK YAYINLAR
FEVZİ ÇAKMAK SOK. 36/13
Tel: 29 99 11 Demirtepe - ANK.

Bir de Kuzey Kıbrıs'tan basına engelleme örneği...

BASINLA ilgili düzenlemelerin gündemde olduğu günlerde, Kuzey Kıbrıs'ta da ilginç gelişmeler yaşanıyordu. CTP Genel Başkanı Özker Özgür'ün Yeni Düzen gazetesindeki bir yazısı nedeniyle, Denktaş'ın açtığı tazminat davasında, mahkemenin umulmayan bir kararla 200 milyon lira ceza vermesi, cezanın tahsil edilmemesi sonucu gazete matbaasına el konmaya çalışılması olayın özetiydi.

KKTC anayasası, 29. maddesinde, "Yurttaşlara ait basımevi ve eklentileri ve basın araçları, suç aracı oldukları gerekçesiyle de olsa, zorla alınamaz veya el konulamaz veya işletilmekten alıkonamaz." yazmasına rağmen, Denktaş yönetiminin, gerek bu kararın alınmasındaki, yargı bağımsızlığını hiçe sayan girişimleri gerekse de, karar sonrasında hızla uygulatmaya çalıştığı haciz girişimi, Türkiye "hapşırsa, yatak döşek hasta" duruma sokulan Kıbrıs kuzeyi için bir ilginç örnek daha oldu.

Bu yasadışı girişimi, CTP milletvekilleri, basımevi çalışanları, demokratik kuruluş temsilcileri, basımevi önünde barikat kurarak engellemeye çalışıyorlar. Bir yandan da üst mahkemeye yapılan başvuru sonucu bekleniyor.

Yeni Düzen gazetesinin basıldığı İleri Basımevi'ne girişilen bu saldırı uluslararası düzeyde de tepkiyle karşılandı. Birçok kuruluş dayanışma dileklerini iletti, Denktaş yönetimini kınadı.

İşte küçük bir örnek. Kimbilir 1988 Türkiye'sinde de yaşanır.□

Sanayici de anayasa değişikliği istiyor

EGE Bölgesi, Sanayi Odası'nın geçtiğimiz günlerde yapılan meclis toplantısında, meslek kuruluşlarına siyaset yapmayı yasaklayan Anayasa'nın 135.maddesi tartışıldı.

Meclis üyesi Ahmet Priştina, toplantıda yaptığı konuşmada, "Avrupa Topluluğu'na ekonomik olarak hazırlamak kafi değil. Ben, yalnızca bunu ciddi bir adım saymıyorum. İşçi ve işverene demokratik hakları verilmeli. Meslek kuruluşlarının siyasete katılmasının sağlanması odamızın etkinliğini de artıracak", dedi.

EBSO Meclis Başkanı Şinasi Ertan ise, odaların bu maddeye rağmen zaten politika yapmakta olduklarını belirtti.

Ahmet Priştina daha sonra, tartışılması için, önerisini genişleterek sürdürdü. Priştina, ayrıca sendikaların siyaset yapmasını yasaklayan 52. maddenin de kaldırılmasını istedi. Priştina, AT uzmanlarının son günlerde Türkiye ile ilgili hazırladıkları raporlarda, "Demokratik adımların hâlâ atılmadığını, demokratik ortamın yaratılmadığını," vurguladıklarını belirterek, "Bunun için demokratik sistemin gereği olarak kitle örgütlerinin de politik üretebilecekleri bir ortam yaratılmalıdır. Anayasanın 52. ve 135. maddeleri değiştirilmelidir." dedi.

"Bunların yapılmasının çalışan kesimlerin demokratikleşmeye katkısını sağlayacağını" belirten Priştina, "AT'ye ancak bu atılacak adımlarla tam üye olarak girebilme şansına erişiriz" diye konuştu.

EBSO Başkanı Ersin Faralyalı ise, Ahmet Priştina'ya hak verdiğini belirterek, şunları söyledi:

"AT"ye başvuru Türkiye için önemli bir siyasi adımdır. Sayın Priştina'nın önerilerine hak veriyorum. Yalnızca ekonomik açıdan değil, siyasi açıdan da önemli adımlar atılmalı. Portekiz, İspanya örnekleri önümüzdedir. Bunları iyi değerlendirmeliyiz."□

Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği, kamuoyunu uyarıyor

"Nükleer cüzzam, topraklarımızda, ağaçlarımızda, suyumuzda kol geziyor!"

NÜSHED Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran, tüm aydınları ve çalışanları, nükleer silahlara karşı birlikte tutum almaya çağırdı.

Nükleer Savaş ve Türkiye Paneli: Ahmet Erhan, Haluk Gerger, Leziz Onaran, İldeniz Kurtulan, Selçuk Alsan

KISA adı NÜSHED olan "Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği", Ankara 5 No'lu İdare Mahkemesi'nin "yürütmeyi durdurma" ve Cumhuriyet Savcılığı'nın "takipsizlik" kararlarından sonra, tüzüğündeki amaçlar doğrultusunda yeniden etkin bir çalışma dönemine girdi. NÜSHED'in çalışmaları, bilindiği gibi, nükleer savaş konusundaki açıklamalarının kamuoyunda "panik yaratacağı" gerekçesiyle, kuruluşundan kısa bir süre sonra Ankara Valiliği'nce durdurulmuştu.

NÜSHED, yeniden yasal çalışma olanaklarına kavuştuktan sonra, ilk etkinlik olarak, 21 Aralık 1987 tarihinde Ankara Sanat Tiyatrosu salonunda "Nükleer Savaş ve Türkiye" konulu bir panel düzenledi. Dernek Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran'ın yönettiği bu panele, konuşmacı olarak da Doç. Dr. Selçuk Alsan, Dr. İldeniz Kurtulan, Dr. Haluk Gerger ve ozan Ahmet Erhan katıldılar.

Prof. Dr. Leziz Onaran, paneli açış konuşmasında, bütün dünyada nükleer silahlara karşı, aralarında hekimlerin de bulunduğu güçlü bir barış hareketi bulunduğunu, nükleer silahsızlanma yolunda uluslararası görüşme masasına oturulmasının, bu toplumsal baskılardan bağımsız olmadığını söyledi ve "8 Aralık 1987'de Washington'da imzalanan sözleşmeyle işler bitmiş olmuyor, tam tersine, yeni başlıyor" dedi.

Dr. Haluk Gerger ise, ABD ve NATO ülkelerinin, orta erimli nükleer füzeler anlaşmasının hemen ardından, Türkiye'ye yeni nükleer yükümlülükler yüklenmesi doğrultusunda etkin girişimlere başladıklarına dikkat çekerek, "Bağlı bulunduğumuz ittifak ve ilişkiler çerçevesinde, Türkiye'nin bu baskılara direnebilmesi çok güçtür" biçiminde konuştu.

Panelde söz alan öteki konuşmacılar da nükleer bir savaşın "dünyanın sonu olacağı"nı belirterek, ülkemize yeni nükleer silah yerleştirme girişimlerine karşı çıkılmasını istediler.

NÜSHED'in basın toplantısı

Öte yandan, NÜSHED Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran, Türkiye'ye yeni nükleer yükümlülükler yüklenmesi konusundaki haber ve yorumların yaygınlaşması üzerine, 8 Ocak 1988 günü Ankara'da bir basın toplantısı düzenleyerek, gelişmelerden duydukları kaygıyı dile getirdi. Basın toplantısında, "insanlığın 'nükleer savaş' denilen 'en son salgın'la karşı karşıya bulunduğunu" vurgulayan Leziz Onaran, sözlerini **"Nükleer cüzzam, topraklarımızda, ağaçlarımızda, suyumuzda kol gezmektedir. Nükleer çılgınlık, kendini de yok olmaya götüren oyunlarını pervasızca oynamaya devam etmekte, yeni planlar geliştirmektedir"** biçiminde sürdürdü. Prof. Onaran, tüm aydınları ve çalışanları, nükleer silahlara karşı birlikte tutum almaya çağırdığı konuşmasını **"Yeni nükleer silahlar, silah depoları, yeni İncirlik'ler, Balıkesir'ler, Erhaç'lar, yeni Mürted'ler ve Eskişehir'ler istemiyoruz"** diyerek bitirdi.

NÜSHED'in yayın organı "Son Reçete" çıktı

Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği'nin (NÜSHED) aylık yayın organı "SON REÇETE"nin 1. ve 2. sayıları çıktı. Aralık 1987 sonunda yayın yaşamına başlayan derginin sahipliğini, Dernek adına **Prof. Dr. Leziz Onaran**, Sorumlu Yazı İşleri Yönetmenliğini **Dr. Nurettin Özşuca** üstlenmiş bulunuyor. 500 TL.'ye satılan yıllık abonesi 5 bin TL olarak belirlenen "SON REÇETE" ile ilişki kurmak isteyenler, şu adrese başvurabilirler:
Necatibey Cad. No: 27/11, Sıhhiye 06440 ANKARA
Banka Hesap No: TC Ziraat Bankası Necatibey Şb., 30440/38□

Felsefe dergisi

88/1

BİLİMSEL-TEKNİK DEVRİM VE FELSEFE

Prometheus Öldü mü?

Bilgisayarlaşmanın Sosyal-Felsefi Sorunları

Bilimsel-Teknik Gelişmenin Kültürel Görünüşleri

İşçi Sınıfı Hala Var mı?

Hegel'in Hukuk Felsefesini Eleştiriye Katkı

Hegel'in Dünya Tarihini Dönemlere Ayırma Ölçütleri

Platon Felsefesinin Toplumsal Kökleri

Her Neye Baksam O Değil!

Dante, Galilei, Einstein

Rus Anarşizmine Yönelik Yergisel Bir Saldırı: Ecinniler

Nükleer Silahsızlanma ve Barış

Reykjavik zirvesi sonrasında yaptığı basın toplantısının ve televizyon konuşmalarının tam metinlerinden barış ve silahsızlanma sorunlarına yaklaşımı. 1987 Washington zirvesine giden yol...

Yeni çıktı 945 lira

Yazışma ve isteme adresi: Asmalıçeşme Sok. 14/2, Binbirdirek İstanbul.
Tek isteklerde ederi kadar pul gönderiniz.

Palmiro TOGLİATTİ yaşamı-savaşımı

Marcella Ferrara-
Maurizio Ferrara
Çeviren: Kerem Kurtgözü

Palmiro
TOGLİATTİ

Palmiro Togliatti'yi tanıyor musunuz?
Gramsci'nin birçok yapıtının yayınlandığı, tezlerinin tartışıldığı ülkemizde bu soruya olumsuz yanıt vermek garip değil mi?
İtalya tarihiyle ilgili bilgilerimiz neler?
141.-142. maddelerini ödünç aldığımız Mussolini İtalya'sı, antifaşist mücadele, 1950'lere kadar Avrupa, faşizme karşı mücadele tezlerinin, cephe sorununun tartışılması, Enternasyonal ve dağıtılması... bunlar hakkındaki bilgilerimiz neler?
Bir partinin oluşumu, ülkenin en büyük politik gücü durumuna gelmesi nasıl başarıldı?
"Avrupa komünizmi" denilen kavramın çıktığı ülkelerden birisinin partisinin tezleri nelerdi?
"Sivil toplum" yapısı tezlerinin gerçek kaynakları nelerdi?
Bütün bunları Palmiro Togliatti'yi tanımadan yanıtlamak pek kolay değil.
332 sayfa, 3360 lira, yayınevinden ederi kadar posta pulu göndererek edinebilirsiniz. Toplu istekler yüzde 20 indirimli, ödemeli karşılanır.
Asmalı çeşme Sk., 14/2, Binbirdirek, İstanbul

Yazışma ve isteme adresi:
Asmalıçeşme Sok. 14/2,
Binbirdirek İstanbul.

Merkez Bankası'nda boykot

GEÇTİĞİMİZ ay içinde Merkez Bankası Ankara Şubesi'nde başarılı bir yemek boykotu gerçekleşti. Kamuoyuna yansıtılmamasına büyük özen gösterilen boykotun nedeni, çalışanlara yapılacak kira yardımları ile ilgili düzenlemedeki dengesizlikti. Kira yardımlarını içeren düzenlemeye göre; şef, amir gibi yönetici kadrolar 100 bin lira kira yardımı alırken, normal çalışanlar için bu yardım 40 bin lira olarak düşünülmüş.

Çalışanların kararlı tepkisi sonucunda, Merkez Bankası yönetim, bu uygulamanın durdurulduğunu bildirdi. Merkez Bankası çalışanları, 16-17 Aralık 1987 tarihlerindeki boş yemekhane görüntülerinin bir benzerinin 1979 yılında da yaşandığını belirterek, "Aynı nedenle boykot yapmıştık ve eşitsizlikçi bir düzenlemeyi uygulamaya sokturmamıştık. Kararlıyız, yine sokturmayacağız," diyorlar.

Merkez Bankası çalışanları

GÜN'e öneriler

GÜN dergisi yayını üzerine bir kaç söz söylemek istiyorum.

GÜN neden dünya işçi sınıfı hareketlerinin olağanüstü koşullardaki deneyimlerini aktaran yazılar yayınlamıyor?

GÜN neden dünya çapındaki önemli ilerici yayınlardan arada bir de olsa çeviri makaleler yayınlamıyor?

Oysa GÜN, güncel politik sürecin kavranmasında doğru bir bakış ve çizgi aracı olarak çok daha ilginç konuları irdeleyerek, daha geniş bir okur kitlesini bağrında toplayabilir.

GÜN Avrupa'daki Türkiye'li emekçilerin yasal örgütlenmelerinin etkinliklerini aralıksız ve yoğun bir biçimde vermeli. Ayrıca, Avrupa'da bu tür etkinliklerle çıkan kültürel ve siyasi gazetelerden de sözetmeli.

Daha gelişkin ve daha çok okunan bir Gün dergisi görmek dileğiyle.

ALİ GÖRSEL

Sağmalcılar cezaevinden açık mektup

İSTANBUL DGM'sinin tek tip elbise giymediğimiz için bizlere verdiği cezaları çekmek üzere, 22 Aralık 87 tarihinde, 26 siyasi tutuklu zor kullanılarak, yerlerde sürtülerek, tartaklanarak hücrelere konduk. Neden hücrelere gitmek istemiyorduk? Bulunduğumuz cezaevi zaten hücre tipi olduğundan, ayrıca, daha ağır koşullara sahip olan hücrelere gitmemek için direndik. Önceden bulunduğumuz hücrelerle bu hücreler arasındaki fark, bizim direnişimizi haklı ve yerinde kılmaktadır. Burada zor olan yaşam koşulları daha da zorlaştırılmış ve bizlerin çürümesi için en uygun hale getirilmiştir. Psikolojik işkence had safhadadır. Her insanın hakkı olan yaşama hakkı gaspedilmiş, küçük ve havasız ortamlara hapsedilerek burada ölüme, çürümeye terkedilmişiz. Her insana gerekli olan temiz hava, havalandırma hakkımız gaspedilerek engellenmiştir. Ayrıca kaloriferleri yanmamakta ve suları akmamaktadır. Sağlık için en önemli şeylerden yoksunuz.

Burada bulunduğumuz süre içinde de doktorun gelmesi için yaptığımız bütün başvurular geri çevrilmiştir. Bu süre içerisinde 7 arkadaşımızın sağlığı önemli derecede bozulmuş, onca uğraşımızdan sonra ancak 15. günde doktor gelmiştir. Doktorun buraya geldiğinde ilk olarak söylediği şey, "Burada nasıl yaşıyorsunuz?" oldu. Muayene olan bütün arkadaşlarımızın sağlığı belirli oranlarda bozulmuş, 7 arkadaşımızın çok önemli düzeyde olan hastalıkları nedeniyle acilen hastaneye sevklerinin gerekliliği doktor tarafından bildirilmiş ve sevkin yapılması konusunda tutanak tutulmuştur. İdare acil durumda hasta olan bu arkadaşlarımızın hastaneye sevki için ancak 2 gün sonra girişimde bulunmuştur.

Sevk için idareden gelen memurların ilk sordukları soru, Tek Tip Elbise giyip giymeyeceğimiz oldu. Yani TTE giyersek sağlık hizmetlerinden yararlanıp hastaneye götürülecektik. Aksi taktirde götürülmeyip ölüme terkedilecektik. TTE giymeden hastaneye gitme konusundaki ısrarımız sonucunda, 7 arkadaş sevk mahalline çıkmayı başardı. Fakat burada da bizi daha başka sorunlar bekliyordu. Sevk mahalinde içimizde günlerdir kanama geçiren arkadaşların da bulunmasına aldırmaksızın, üzerimize askerler çullandılar ve hastalık falan dinlemeden 3 arkadaşımıza TTE giydirdiler. Ve onları hastaneye sevkettiler. Diğerlerimizi ise hücrelere geri gönderdiler.

Bizler Sağmalcılar Özel Tip cezaevinde yaşayan tutuklular olarak oluşturulacak bir sağlık heyetinin gelip burada incelemeler yapmasına ve yaşam için uygun olup olmadığı konusunda rapor vermesini istiyoruz. Bunun için Adalet Bakanlığı'na, DGM Başkanlığı'na ve Cezaevi Savcılığı'na çeşitli zamanlarda dilekçeler yazdık. Fakat şimdiye kadar hiçbir girişimde bulunulmadı. Topu birbirlerine atmaları nedeniyle bu istemimizi hangi merciye bildireceğimizi, bu konunun hangi mercinin ilgi alanına girdiğini bilemiyoruz. Burada birçok insanın yaşamı tehlikede ve bununla ilgilenen bir tek kurum bile yok. Muhatap kurum ve kurumların konuyla ilgilenmelerini ve bu konuda kamuoyunun da üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesini istiyoruz.

KUBİLAY AKPINAR
Güneşe Çağrı Dergisi Sahibi
Sağmalcılar Cezaevi

GÜN'e abone olalım, abone bulalım,
GÜN'ü bayilerden soralım,
çevremizde yaygınlaştıralım...
GÜN'e abone olarak, yüzde 41 indirimli,
290 liraya edinebilirsiniz...

GÜN

GÜN, Behice Boran'la ilgili fotoğraf, ses bandı, video bandı, yazı vb. belgeleri toplamaya başlamıştır.

Okurlarımızın, ellerinde bulunan belgeleri ya da birer kopyalarını iletmelerini ya da olanakları yoksa dergimizi bilgilenedirmelerini istiyoruz.

Toplanan belgeler, Boran için hazırlanacak yayınlarda değerlendirilecektir.

Yazışma adresi: Asmalı Çeşme Sokak, 14/2, Sultanahmet-İstanbul

amaç 'aydınlanma'dır

Nasıl bir demokrasi istiyoruz? Server TANİLLİ

"Aydınlanma hareketimizin temel sorunların ve kendimize özgü sorunlarımız".

Toplatıldı

Dünya Sendikalar Federasyonu (1945-1985)

"Dünya Sendikalar Federasyonu'nun kırk yılı özveri ve dürüstlükle işçilerin davasına kendini adayışın ve DSF'nin kuruluşuna temel oluşturan değerli ortak ilkelere bağlılığın bir kanıtı olmuştur"

ÇIKTI

Çağdaş Sendikaya Evet Henri KRASUCKİ

"Savaşım yolu olarak ve toplumsal çatışmaları yönlendirip çözme yöntemi olarak demokrasi" Çağdaş Sendikacılık budur.

Nâzım Hikmet Orhan Kemal Dostluğu Kemal Sülker

Edebiyat dünyasının iki ünlü adı: Nâzım Hikmet ve Orhan Kemal... İki büyük sanatçının birbirleriyle, Kemal Sülker'le, romancı Kemal Tahir'le mektuplaşmalarından yararlanarak sanatçı arkadaşlık ve dostluğu anlatılıyor.

ÇIKTI

Sabahattin Ali Asım BEZİRCİ

Bu kitap, Sabahattin Ali üzerine olduğu kadar, bir Türk yazarı üzerine yapılmış en ciddi birkaç incelemeden biri olma niteliğini taşımaktadır. *(H. Yavuz)*

Konuşmalar/Makaleler Mihail GORBAÇOV

"Teoride ardıcıllık ve süreklilik, tarihsel deneyim dikkate alındığında, teorinin yaratıcı gelişimini, ilkeler düzeyinde zenginleşmesini zorunlu kılıyor"

ÇIKTI

Amaç Yayıncılık: Çatalçeşme Sokak 15/1 Cağaloğlu/İstanbul Tel: 522 11 96

BİZDEN BİRİ — Nezih Danyal

